

ŠKOLEGVIJUM

Magazin za pravednije obrazovanje broj 5

ŠAHTUNG!

STRESS-CLIPPING

Kecele se vraćaju

Školske klupe

Бацаи нису
стигли на
наставу

Удаја преча од
школовања

У средњу школу не
иду и због
неодговорности

Šokantni rezultati istraživanja u Bosni i Hercegovini

ZEMLJA NEPISMENIH

Čak 15 posto građana
ne zna čitati i pisati!

Zastrašujući su podaci da ogromnih 77,5 posto muškaraca koji žive u gradovima i imaju između 25 i 35 godina nije završilo ni osnovnu školu. U bh. gradovima živi i 22 posto žena bez završene osnovne škole. U selima je situacija još gore.

Od useljenja ove
godine nema ništa u šk

ПРОСВЕТАРИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ НЕ ОДУСТАЈУ ОД НАЈАВЉЕНОГ ШТРАЈКА

ПРВО НОВАЦ, ПА НАСТАВА

КАСИПОВИЋ: НАСТАВЉАМО ПРЕГОВОРЕ

1173 Грађанички глас

Profeso

Универзитет у Сарајеву
Факултет за педагошку науку
Универзитет у Сарајеву
Факултет за педагошку науку
Универзитет у Сарајеву
Факултет за педагошку науку

BAŠTA GVOZDENE BOJE

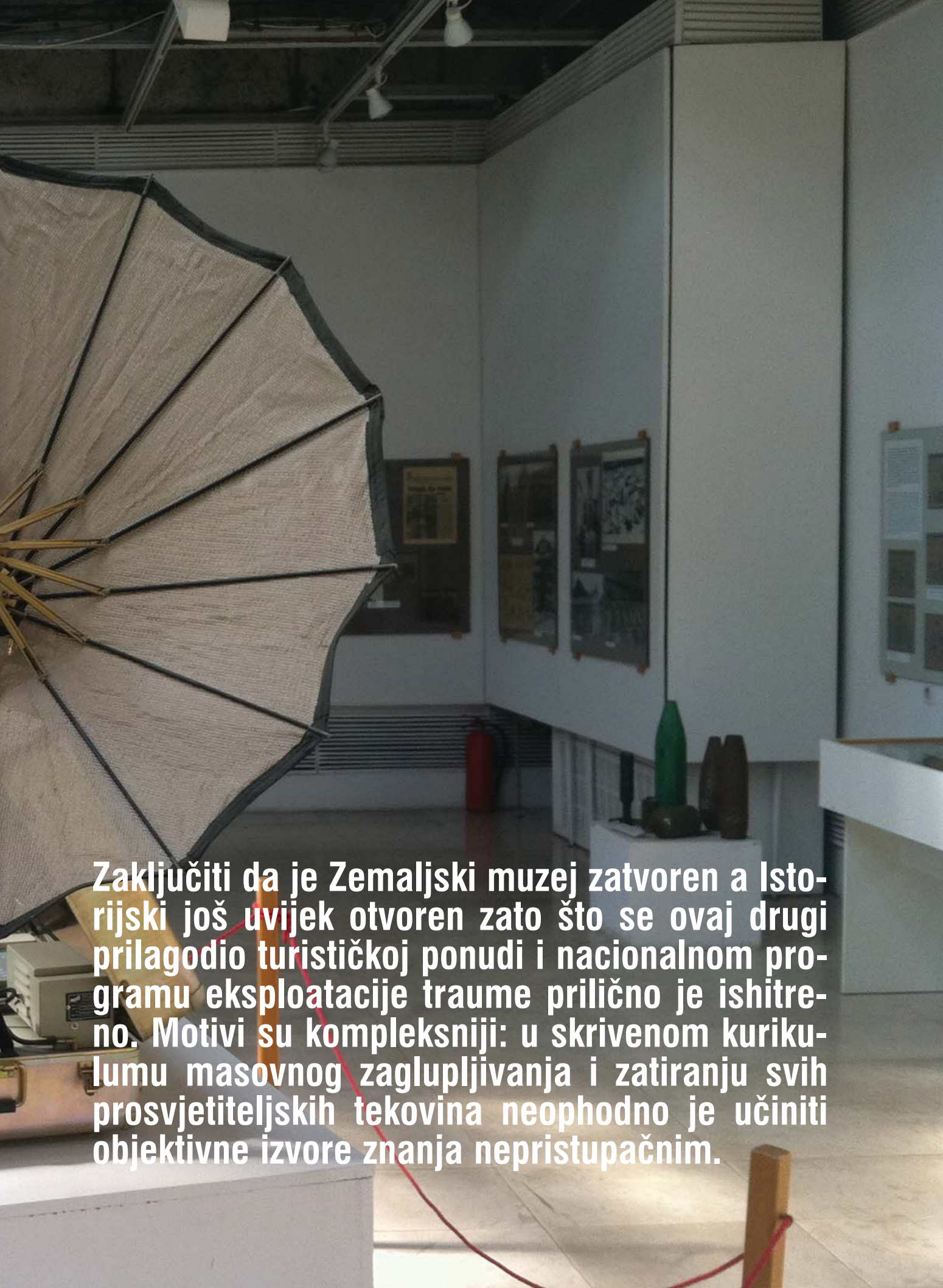

Sve dok obrazovanje bude pruga kojom se duše transportuju iz bezbrižnosti u ropstvo, cvjetanje među šinama smatraće se prijetnjom i nastavnici će imati zadaću da plijevе takav opasan korov. Kreativnost, iskrenost, hrabrost i solidarnost nisu poželjne osobine u sistemu masovne proizvodnje glasačkih mašina.

KIČOBRAŇ

Zaključiti da je Zemaljski muzej zatvoren a Istorijski još uvijek otvoren zato što se ovaj drugi prilagodio turističkoj ponudi i nacionalnom programu eksploatacije traume prilično je ishitreno. Motivi su kompleksniji: u skrivenom kurikulumu masovnog zaglupljivanja i zatiranju svih prosvjetiteljskih tekovina neophodno je učiniti objektivne izvore znanja nepristupačnim.

DJECA KONTEJNERI

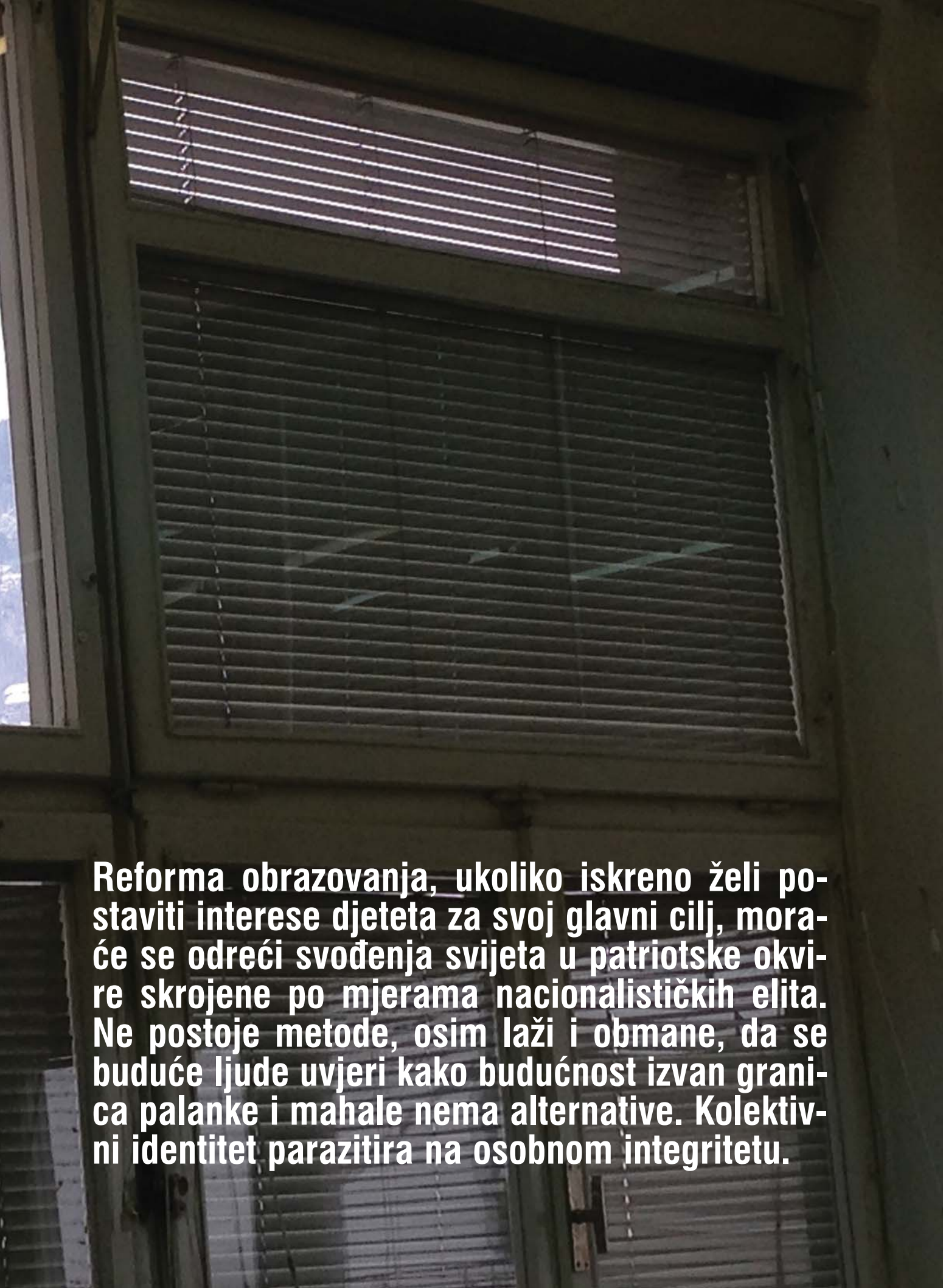
Raste pritisak zbog najavljene eksterne mature. Međutim, šta će se i kako ocjenjivati, kad ishodi učenja aktuelnim nastavnim planom i programom nisu jasno definisani? Ko će biti na dobitku masovnim maltretiranjem četrnaestogodišnjaka, osim možda privatnih instruktora koji će unovčiti besmisao cijele kampanje? Je li zaista pametniji i sposobniji onaj ko je u stanju da zapamti i nosi više nepotrebnih informacija?

R
S

2
M
8
6
4

RAZREDNA ZASTAVA

A photograph of a window with horizontal blinds. The blinds are mostly closed, but the top section is open, revealing a view of a landscape with mountains and a blue sky. The lighting is dim, suggesting an indoor setting.

Reforma obrazovanja, ukoliko iskreno želi postaviti interese djeteta za svoj glavni cilj, moraće se odreći svođenja svijeta u patriotske okvire skrojene po mjerama nacionalističkih elita. Ne postoje metode, osim laži i obmane, da se buduće ljude uvjери kako budućnost izvan granica palanke i mahale nema alternative. Kolektivni identitet parazitira na osobnom integritetu.

PSEĆA POSILA

Da se protiv akcije zaštite i zbrinjavanja pasa lutalica bune šinteri, to bi bilo razumljivo; od njih se traži promjena navika i prekvalifikacija. Da glas protesta dižu lovci, i to bi bilo shvatljivo: ljudi ostaju bez besplatnih pokretnih meta. Ali kad

**se tome protive i rugaju nastavnici i univerzitet-
ski profesori, s argumentom da naše društvo još
nije zrelo za to i da nisu riješena ni prava ljudi,
onda tu staje pamet a počinje budućnost u kojoj
je psima, Romima i ostalima zabranjen ulaz.**

OPREZ PRI LISTANJU!

Možda neko vreba!

Možda je zarazno!

Možda se prepoznaš!

Možda se usudiš!

Možda sebi napraviš problem...

OPREZ, KAD TI LIJEPO KAŽEM!!!

Ako te još zanima, preporučujem: uzmi ga kad nema nikog (provjeri hodnik da neko ne bahne); čitaj u zamračenoj sobi (priključaj vrata); ne pričaj nikome (a i kome bi); ne razmišljaj dok čitaš (možda uvidiš da je sve istina i da je mnogo nerečenog)...

Izrazite ideje! Izrecite sud! Iskažite kritiku! Pozovite na raspravu! Počnite polemiku! Reagujte! Borite se za bolje! Pobunite se protiv gluposti i lijenosti! Obrazovanje je dijalog ravnopravnih.

Pišite na: skolegijum@gmail.com

SADRŽAJ

**17-47 NA MJESTU LICA + 49-83 PRAKSI-
MORON + 87-113 JADNI I JEDINI + 115-
127 GAUDEAMUS RIGITUR**

NA MJESTU LICA

18 NEDJELJA NIJE DAN ZA SPAVANJE + 22 MRAK U
SNIJEGU + 26 EKSERNA MATURA + 30 NA ZAPADU
SVAŠTA NOVO + 36 IZ KLERU U RIKVERC + 38 ALISA U
ZEMLJI ČUDA + 42 OSNOVNO OBRAZOVANJE – ALI ZA
ŠTA? + 44 OBEĆANJE I RADOVANJE + 47 BOSANSKA
KUĆA

Dobre priče za djecu i odrasle

NEDJELJA NIJE DAN ZA SPAVANJE

Jasmina Bajramović

U Domu mladih, 9. decembra, održana je Centralna priredba za djecu i porodicu, u sklopu kampanje Promjena počinje u meni – da svijet bude dobro mjesto za svako dijete

Nedjelja, deveti decembar, jutarnji sati. U Sarajevu dugo očekivani snijeg. Ulice puste; tu i tamo nađe se pokoji prolaznik. Na platou Skenderije je, ipak, užurbano; svakih nekoliko minuta parkiraju se šareni kombiji, izlaze ljudi sa igračkama, loptama, panoima... Danas se održava dugo najavljiva-

ni događaj za djecu i porodicu u Domu mladih. U deset sati, kada je zakazan početak manifestacije, još uvijek pristižu samo dobrovoljci, unose materijal, sastavljaju stolove; već se lagano nazire ono što će, tokom dana, biti izvor zabave za mnoštvo djece, ali i roditelja. U amfiteatru Doma mladih, na centralnoj pozornici postavljeni su materijali za muzičku radionicu, sa mnoštvom bubnjeva, defova, udaraljki... Tu su i duguljasti baloni za modeliranje, za djecu koja žele saznati kako se izrađuju životinje i predmeti od balona. Sredinom sale dominira mali fudbalski stadion, a oko njega impro-

školegijum prvo polugodište 2012/13.

Hoću, mogu, mijenjam!

Da svijet bude dobro mjesto za svako dijete!

Centralna manifestacija za djecu i porodice

Dom mladih nedjelja 09.12.2012.

od 10.00 – 15.00 časova

Ulaz je besplatan

Poklonite djeci ono najvrijednije što imate – svoje vrijeme, ljubav, pažnju, zajedničke trenutke i igru. Dođite da se družimo, zabavljamo i naučimo neke važne stvari!

Šta će se događati u Domu mladih od 10.30 – 15.00 časova?

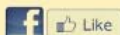
Naučićemo: kako da se brinemo o životinjama, kako da od starih pravimo nove stvari, kako da uživamo u muzici i dobrim knjigama, zašto je važan sport i zdrava ishrana, kako da razvijemo empatiju i poštovanje prema drugim ljudima, šta su dobre igračke za djecu, kako da napravimo autiće, lutke i druge igračke od „ničega“ i razvijamo kreativnost, i kako da se dobro zabavimo kroz igre i aktivnosti koje nas uče važnim stvarima u životu!

*U 12.00 – pozorišna predstava Altheatra i Studija lutkarstva Sarajevo : KLOVNOLOGIJA
Muzička soba – radionice za djecu i odrasle od 11.00 i 13.00 časova*

Svoje ideje o tome šta Vi možete učiniti da svijet postane dobro mjesto za svako dijete, moći ćete podijeliti sa nama, a mali pokloni koje ćete dobiti, podsjećajuće vas da svaki dan treba postati dan djeteta.

Organizatori i učesnici manifestacije:

Centar za obrazovne inicijative Step by Step, Dječija sela SOS Kinderdorf, Superbus, Muzička soba, Altheatar, Studio lutkarstva Sarajevo, Muzička soba, Av-Ifau, Azil za životinje, Life is Life, Open fun football school, Sprofonda, proMente, MUP KS Policija u zajednici, Klub pletilja, Dnevni centra za djecu, Budi moj prijatelj, Fondacija lokalne demokratije, Klub crtača stripova, Udruženje ljubitelja naučne fantastike i mnogi drugi pojedinci i volonteri. **Manifestaciju je podržao Fond otvoreno društvo BiH.**

www.dobreprice.com/jeliti

vizirana cesta, označena žutom trakom, sa maju-šnim prometnim znakovima, semaforom i dječijim autima. Šetnjom kroz salu, moguće je vidjeti čitav spektar različitih radionica, od izrade i bojenja lutaka do pletenja, crtanja stripova, ukrašavanja stakla, štanda s limunadom čijom se kupovinom pomaže SOS Dječijem selu. Mnogo je pažnje posvećeno materijalima sa kojima će djeca raditi: od kolaž-papira, do raznobojne vune, konca, već pripremljenih kartonskih i papirnih motiva za lijepljenje...

Promjene sitnih koraka

Do 11 sati prostor će već biti ispunjen velikim brojem djece, koja ispočetka stidljivo stižu ruke svojih roditelja, ali, istovremeno, grčevito drže balone dobijene na ulazu. Nakon nekoliko minuta, više ih se ne može ni vidjeti: oduševljeno odlaze od stola do stola, od jednog do drugog volontera, podižu reket za tenis, dobacuju se lopticama. Većina djece odmah odlazi ka malom stadionu, isprva prateći tekuću "utakmicu", a onda se uključuju. Tu dobijaju svoje dresove, ali ne igraju samo fudbal: tu su dva volontera koji su čas sudije, čas jedni od igrača.

Kombiniraju se igre loptom, čunjevima, djeca rade u timovima, nadvikuju se i takmiče. Primjetno je da nema podjele na "muške" i "ženske" igre. Jedna od djevojčica je golman na stadionu, u većinskom timu dječaka. Opet, dječaci i djevojčice podjednako odlaze na binu, u "muzičku" radionicu, gdje jedan od volontera daje ritam, a djeca se uključuju, svako na svom instrumentu. Harmoničnost nije toliko bitna; bitno je da se svi opuste i zabave. Na "cesti" oko stadiona velika je gužva; djeca uče, na svojim autićima, kako da prepoznaju prometne znakove. I zaista, staju na pješačkim prijelazima; ako se upali crveno svjetlo, svi se zaustavljaju. Ko pravila ne poštuje, tu je i mali prometni "policajac" koji upozorava prijestupnika i prijestupnicu na greške. Početni grč nestaje nakon uputa volontera iz MUP-a; ubrzo djeca sama preuzimaju inicijativu i ukazuju, vrlo ozbiljno, jedni drugima na počinjene greške. Na ovaj način, mogu nešto naučiti, pa čak i nedjeljom, kada se odmaraju od škole – učenje može biti uživanje, to pokazuje ova priredba.

Obećanja za budućnost

Program traje do 15 sati i čini se da bi mogao trajati mnogo duže, jer je broj posjetilaca, kako koji sat prolazi, sve veći. Velik je broj i organizatora i učesnika: Centar za obrazovne inicijative Step by Step, Dječija sela SOS BiH, Muzička soba, Alttatar, Studio lutkarstva Sarajevo, Av-Mau, Azil za životinje, Life is Life, Open fun football school, Sprofondo, proMente, MUP KS Policija u zajedni-

ci, Klub pletilja, Dnevni centra za djecu, Budi moj prijatelj, Fondacija lokalne demokratije, Klub crtača stripova, Udruženje ljubitelja naučne fantastike. Aktivnosti realizovane u Domu mladih samo su dio kampanje pod nazivom: "Promjena počinje u meni – da svijet bude dobro mjesto za svako dijete", koju realizuje Koalicija za pravično obrazovanje, u organizaciji Centra za obrazovne inicijative Step by Step, uz podršku FOD BIH. "Dobra priča". Priča koju su organizatori željeli da ispričaju, ovom je manifestacijom začeta: djeca su bila kreatori vlastite zabave, aktivno učestvovali u izradi omiljenih igračaka, a roditelji su bili tu, da se upoznaju sa radom mnogobrojnih organizacija koje participiraju u kvalitetnom odgoju, obrazovanju i učenju. Posjetioци, i veliki i mali, imali su priliku da napišu svoje ideje kako promijeniti svijet u kome žive, počevši od vlastite porodice, kuće, škole – okoline. Koliko ih je skup inspirisao, vidljivo je po porukama koje su ostavili:

Usrećit ću druge tako što ću uvijek biti nasmijana i lijepo se ophoditi s njima, i uvijek pomoći kada je to potrebno.

Pomogla bih djeci sa školom ako nešto ne razumiju.

Pomogla bi tako što bi im pomogla oko škole.

Želim da pomognem drugarici da uradi zadaću.

Pomoći ću djeci da razviju svoju kreativnost i dobro koje je u njima kroz moju brigu, pažnju. Biću im podrška, učiti ih i naravno voljeti.

Donirao sam sredstva za dječije paketiće za Novu godinu.

Inicirao sam da sindikat moje firme pokloni određeni broj paketića za Novu godinu djeci u Zavodu za djecu sa posebnim potrebama u Pazariću.

Ja ću Medini pokloniti dar za rođendan.

Pomoći ću im u vezi sa školom. Naučiću ih nekoj igri. Pomoći ću sa novčanom uplatom jer su i oni djeca kao i mi.

Pomogla bi svakoj drugarici da uradi zadaću. Pomogla bi svim životinjama koje su na ulici.

Pokrenuću akcije, radionice za djecu koje će ih potaknuti da se bave raznim stvarima.

Odlučili smo jutros darovati dan sestri i njenom supruhu. Budući da čekaju još jednu bebu, starijeg dječaka smo povelu na Centralnu manifestaciju u Domu mladih.

Naš boravak ovdje je naša dobra priča jer radimo nešto za druge i u tome uživamo.

Voljela bih da djeca bez roditelja imaju dom pun ljubavi i pažnje.

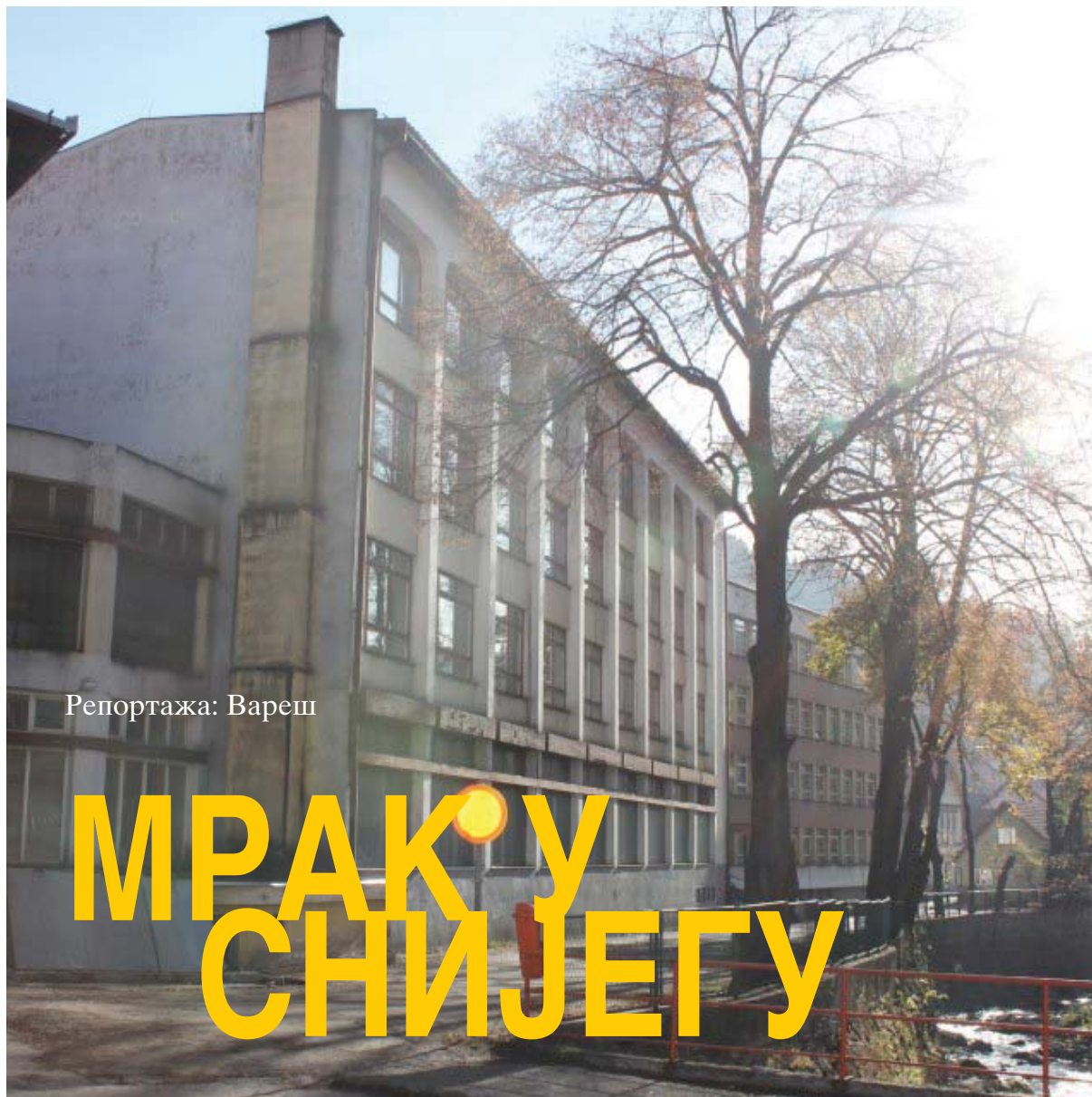
Ja bih dobrovoljno pomagala djeci koja trebaju pomoć.

Ja ću sa svojom sestrom izaći i provesti više vremena sa njom.

Ja bih svoju sestru izveo u šetnju i ako treba čuvao je cijeli dan.

Zasadiću cvijeće da parkovi gdje se djeca igraju budu ljepši.

Mogao bih biti mentor iz hemije svojim drugovima koji su lošiji u učenju. ●

Репортажа: Вареш

МРАК У СНИЈЕГУ

Селма Хафизовић

Једна школа – један кров, двије школе – један кров, једна школа – два крова

Зимска разгледница

Вареш... Некада жив, динамичан и многољудан градић у централној Босни, из познавања друштва и географије познат по рударству и тешкој индустрији, данас животиари поред својих запуштених рудника и напуштене жељезаре. Некада су они давали економску стабилност већини Варешана и школе су имале задаћу да

образују занатлије, да младе чим прије оспособе за рад и привређивање. Скоро сви чланови породице, отац у рудник, мајка у канцеларију жељезаре или рудника, потомак или потомци као мајстори у ливницу, имали су перспективу и сигурност. Три плате у кући – шта више треба? У та далека времена свако веће варешко село имало је школу коју су похађала дјеца из оближњих заселака, а у граду су радиле двије основне и једна средња. Средња – у двије смјене, првом за возаре, да се за вида врате кући, а другом за мјештане...

Данас је слика потпуно другачија. У девет подручних школа једно или двоје дјеце, петеро у три разреда... Кад стасају за пети разред прелазе у једну од двије *градске* основне школе – у Варешу или у Вареш Мајдану. Зависи која им је ближа селу. До средине прошле године дјеца су путовала експонатским примјерцима аутобуса, којима су некад и њихови родитељи путовали. Често би се дешавало да ти аутобуси преко ноћи остану затрпани, па су ђаци-возари, у вријеме док варешка дјеца још доброно спавају, школски радни дан започињали, умјесто свеска-

ма и књигама, лопатама. (Не, ово није “Влак у снијегу“ и ја нисам Мато Ловрак.) Некад, свеједно што се мале руке сложе, знало је бити толико снијега да се ништа друго није могло него пјешнице до школе. А недавно чујем у пекари ученика како говори:
– Дobili смо нови аутобус. Јооооој, јест нам топло.
Да се човјеку срце стегне. Као ученица, уопште нисам размишљала у колико сати устају дјеца са села да би након петнаестак километара вожње стизала на наставу. Није ме се тицало јесу ли

гладна и промрзла. Данас, кад их посматрам с катедре, мислим другачије. Можда и зато што сви иду у једну смјену, а и за ту једну их је мало? Па је лакше видјети шта у пракси значи она флоскула из програмских циљева, закона и декларација, о томе да се свој дјецџ морају осигурати исти услови, исте шансе, једнак приступ образовању...

Двошкола

Од три градске школе, свакако је најзанимљивија и најљепша основна у Варешу. Наравно, најљепша је захваљујући Американцима, који су је прије три године потпуно реновирани. И хвала им на томе. Средили су је извана и изнутра па је сва ко бомбоница. Осим што је с два наставна плана и програма. Простије речено, што је двошкола под једним кровом.

На једном спрату су ученици који похађају наставу на босанском језику, а на другом катџ су ученици који похађају наставу на хрватском. Наравно, и наставни календар је другачији. Кад *дјеца њо хрватском ѡлану* оду на распуст пред Божић, *дјеца њо босанском ѡлану* још пар дана иду у школу, до Нове године. Логично, први се раније враћају у школске клупе након зимског распуста. Ученици на спрату имају директора, на катџ је равнатељица. Тако је било годинама док није стигла депеша – Уједините се! И ујединили су се! Тако што је сад директор замјеник равнатељице. Или је равнатељица директорова замјеница. До истека мандата. Онда ће школа можда имати замјеницу равнатеља. Или доравнатеља директорице. Па ко онда не би био задовољан концептом двије школе под једним кровом?

Наставници су завршили школе у Сарајеву, Зеници и Мостару. Дипломе из Мостара раде већином на катџ. Међутим, у недостатку норме наставник повијести и земљописа с ката допуњава норму историје и географије на спрату... Дјеца се виђају у холу. Користе исту салу за физички/тјелесни одгој, али не исто вријеме.

У мајданској школи настава се одвија на босанском језику, има једног директора и наставнике и ученике свих националности, један је наставник и за географију и за земљопис, као и за историју, и за историју, и за повијест. Ученици се овдје уче синонимији. Има их различитих националности, исто као и наставника.

Нису је реновирани ни Американци ни Јапанци, али је атмосфера доста топлија без обзира што је столарија слаба, што пуше на све стране, што није опремљена као варешка. Могући разлог је да се ни запослени у њој, ни родитељи, ни дјеца, не сматрају елитом. (А елита овдје значи да станујеш у *џрагу* и да си способан средити сваки проблем и сваку ситуацију у своју корист, без обзира на чију штету.)

Међутим, проблем настаје кад се *елиџни* и *неелиџни* ученици сретну у средњој школи. Која је једна школа под два крова. Стари дио отворен је 1955. године, а нови двадесет година послије и два објекта сачињавају средњошколски центар. Двије зграде, два крова, једна установа! Мајданска дјеца су већ навикла да им пуше, потпухује, распухује са свих страна јер је столарија и у средњој школи слаба и старија од њих самих, и да су радијатори млаки. Возари су задовољни све док у аутобусу има гријања и док га не морају откопавати испод снијега. Али већина *џрагске дјеце* у првом су разреду средње школе апсолутно погубљене особе. Прво, ученици са спрата и са ката су сад спојени, под два крова, у такозвану стару и нову зграду, уче матерњи језик па се питају – који је сад то језик? Не схватају да су ријечи хиљада и тисућа истозначнице и да је то исти број, један и три нуле. Доста тога није научено ни у елитним породицама, ни у елитним школама. На почетку средњег образовања примјетна је сепарација дјеце, не сједе заједно, не друже се на малим одморима, буне се што је неко путовао влаком, а не возом, покушавају одбити да сједе с неким ко није њихове националности. Покушавају! У првом разреду се почињу сусретати с наредбама с којима се нису сусретали у елитној школи и у елитној породици. У другом разреду, оним најзагриженијим почиње бивати јасно да немају избора осим да одсеље у Посушје или у Загреб, да немуслимати имају слободан дан за Божиће, а да је осталима сједити у клупи, да средња школа није обавезна и нека одаберу петком седми час или цума или неоправдан изостанак и да професор не мрзи Ану ако ју је ставио да сједи с Мухаремом... У трећем разреду већ су удружени у свему осим у навиђању за репрезентацију. И јављају се симпатије. Одједном Ана жели сједити с Мухаремом и нигдје друго! Четврти разред завршавају као парови и на матурској вечери дефилују руку под

руку док их аплаузом испраћа свјетина жељна параде. И родитељи, наравно, који су их од првог основне покушавали раздвојити. Вјероватно у тим тренуцима свако зазива свога Бога и пита Га шта их је то снашло и шта су Му то згријешили па је њихово дијете с другом вјером у вези... И како то да је вјеронаука заказала? Шта могу средњошколски професори осим да оставе дојам намицатеља знања, којег ће ученици памтити по праведности, духовитости или строгаћи... Да ради бодова и потврда похађају семинаре који су оперисани од стварности. Јер су непримјењиви у разреду у којем је трећина ученика забиљежена у полицијској управи, дру-

га трећина је на часу зато што нема новца за још једну, пету по реду, кафу, а трећа јер вјерује родитељима да треба ићи у школу иако ни са школом немају куд, исто као и без школе. Јесу ли просвјетни савјетници заиста несвјесни раскола између њихове теорије и наше праксе? Или је просвјетна плата добар лекселијум за савјест. Лијепо је куњати у разреду, с увјерењем да смо далеко од Америке и да нико неће упасту у школу с аутоматском пушком или бомбом. Али колико далеко? ●

Zakasnjela rasprava

EKSERNA MATURA

Namir Ibrahimović / Nenad Veličković

Prilog nastojanju da se preduprijeđe moguć i očekivani neželjeni efekti ishitreno uvedene eksterne mature

Jedina tačka Aktiva profesora i nastavnika mater-njeg jezika i književnosti u kantonalnim osnovnim i srednjim školama održanog sredinom januara bila je prezentacija Kataloga s 200 pitanja i ponuđenih odgovora koji bi početkom februara trebao osvanuti na web-stranici Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo i tako postati dostupan svim đacima IX razreda i njihovim roditeljima kao i nastavnicima. Katalog je napravljen na osnovu nepostojećih ishoda učenja i zbir je, uglavnom, gradiva iz VIII i IX razreda, i sadrži pitanja koja uglavnom traže (pre)poznavanje blentavih informacija – opisuje jedan od nastavnika prvi zvaničan susret s eksternom maturom za koju će morati pripremiti učenike. Niko na Aktivu, kaže on, nije javno govorio o Katalogu, prisutni nastavnici samo su popunili anketni listić iz kojeg bi se možda mogle uvažiti neke sugestije. Mašinerija se pokrenula, Prosvjetno-pedagoški zavod, škole, Ministarstvo, roditelji, mediji, svi se polako i svako na svoj način uključuju u projekat koji ima sve predispozicije da bude okarakterisan onom narodnom: *Tresla se gora, rodio se miš / Tresla se brda, rodilo se niš.*

Postoje li zaista opravdani razlozi za uvođenje eksterne mature? Koliko će njeni rezultati precizno

snimiti rad u školama? Šta može umanjiti ili dovesti u pitanje pouzdanost i upotrebljivost rezultata?

Ovo su neka od pitanja koja je *Školegijum* razaslao nekim od aktera obrazovnog procesa.

Zineta Bogunić, direktorica osnovne škole, nema razumijevanja za planirani posao, iako će učiniti sve da bude obavljen u najboljem interesu svih učesnika. *Jedini razlog za uvođenje mature ove školske godine vidim u nečijoj potrebi da se ugleda na sve što se izvoan države radi. (Sad je takoa matura in u Srbiji i Hrvatskoj, pa što ne bi bila i kod nas.)*

Enver Kazaz, profesor književnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, koga je kao roditelja ovaj eksperiment za dlaku mimoišao, opravdava eksternu maturu ujednačavanjem uslova i kriterija: *svi učenici odgovaraju na ista pitanja pod uslovima istim u svim školama.* Ali se istovremeno plaši da će i eksterna matura biti pogrešno provedena i da će umjesto poboljšanja znanja rezultirati njegovim padom. Kazaz sumnja u dalekosežne dobiti od ove novine bez *deideologizacije, depolitizacije i deklerikalizacije cjelokupnog obrazovnog sistema.* Ukoliko je to uopće moguće izvesti. *Naš obrazovni sistem je kancerogen i najbolje bi bilo da se uruši u sebi. Tek tad bi se mogao graditi novi.*

Njegov kolega, profesor metodike na istom fakultetu, Muhidin Džanko, izražava skepsu, uvjeren da će eksterna matura donijeti brojne probleme, a oni će

Muhidin Džanko / Podržavam inicijativu Vašega lista da se otvori neka šira rasprava o pitanjima eksterne mature, mada to ne bi trebao biti posao jednog časopisa, već institucija koje su direktno odgovorne za ovakvu vrstu izmjena u našem obrazovnom sistemu. Sudeći po razini opće upućenosti naše javnosti o ovim pitanjima, moglo bi se reći da odgovorne institucije trebaju učiniti mnogo više nego što to čine sada, bar kada je posrijedi prezentiranje osnovnih informacija o eksternoj maturi.

se onda rješavati paušalno, ishitreno, kompromiserski, što može onda dovesti do potpune kompromitacije cijele te ideje i inicijative. Volio bih da ne budem u pravu, ali vrijeme će pokazati šta će se desiti sa ovom, kao i sa brojnim drugim "izmjenama i dopunama" u našoj školskoj legislativi i praksi. Džanko žali što se u proces ušlo bez šire rasprave. Ovako, smatra, eksterna će matura još više produbiti jaz u našem obrazovnom sistemu i pojačati trendove elitističkog obrazovanja, primjerice opredijeljenost za gimnazijsko školovanje, ili školovanje u ekonomskim i medicinskim školama, naspram veoma slabe zainteresiranosti završenih osnovaca za školovanje u tzv. srednjim tehničkim školama. U tome smislu, opravdano se zapitati kakav će smisao imati eksterna matura za, primjerice, elektroprivrednu srednju školu ili za mašinsku srednju školu, u koje se inače učenici nerado prijavljuju na junskim prijemnim ispitima. Hoće li se u te škole upisivati oni učenici koji budu pokazivali najnižernije znanje na eksternoj maturi? Sve su to pitanja i dileme na koja treba pravovremeno odgovoriti.

Rubina Čengić, novinarka, kao i Kazaz, vidi korist od mature u činjenici da će svi učenici biti provjereni istim pitanjima i zadacima i istim kriterijem ocijenjeni od, nada se ona, nezavisnih ocjenjivača koji ih ne poznaju. Sada imamo situaciju da iz osnovnih škola izlazi ogromni broj odlikaša koji u srednjim školama, prvenstveno gimnazijama, jedva maknu od ocjene 3. Profesori iz gimnazija tvrde da dobiju bivše odlikaše koji sriču kada čitaju, ne znaju gdje se piše veliko slovo, ne znaju se predstaviti na engleskom, ne znaju kada je bio

Drugi svjetski rat niti šta je Omov zakon. Generalno mi se kao građanki i roditeljki činila sjajnom inicijativa da se sva djeca jednom godišnje barem iz jednog predmeta ocjenjuju na osnovu istovjetnog testa, pa da Maglaj ocjenjuje Mostar, Teslić Sarajevo, Banjaluka Tuzlu i slično – to bi bilo poticajno i za djecu i za nastavnike, a moglo bi ukazati na određene manjkavosti u sistemu učenja i prenošenja znanja i trebalo bi biti praksa i u osnovnoj i u srednjoj školi.

Njen kolega po novinarskom peru, ujedno i bivši nastavnik, Amer Tikveša, eksternu maturu vidi kao ispit obrazovnog sistema zarad uvida u njegove nedostatke a s ciljem njihovog otklanjanja. Sve to pod uslovom da pitanja budu dobro osmišljena. Pod dobro osmišljenim pitanjima smatram ciljanje na temeljne stvari, a odgovori bi trebali biti u skladu sa činjenicama utemeljenim u nauci a ne na slobodnim interpretacijama kvazipedagoga. Da pojednostavim, a možda i banalizujem: odgovor da je metafora skraćeno poređenje treba biti prihvaćen kao tačan jer je neko učenike tome naučio i ubijedio da je to ispravno, ali istovremeno treba biti dijagnostičan kao rupa u obrazovnom sistemu i tom konstantnom dezinformisanju po pitanju bilo čega treba stati ukraj.

Bogunić sumnja da će snimak stanja biti realan i koristan. Naprotiv! Mislim da će poslati potpuno pogrešnu sliku, ne samo zato što će zadaci biti lakši za 20% nego još i više jer ishodi učenja nisu definirani, smatra ona. Kazaz dijeli njeno mišljenje, jer će učenici/e pripremati maturu na sasvim drugačiji način

od onoga kako to čine u školi. Najoštriji je Željko Malinović, nastavnik u osnovnoj školi: *Matura bi trebala biti krovnii, dakle završni građevinski zahvat. Ovakko, što bi Balašević rekao, 'fasada drži, a temelji klize'. Bez čestitih NPP-a, udžbenika, standarda ocjenjivanja... neće snimiti ništa!*

Blaža u procjeni je Rubina Čengić, koja ne učekuje precizan snimak, ali su i dobre indicije bolje nego ništa. Pod uslovom da se objave, i da dođu do stručne javnosti, ili budu predmet neke javne rasprave.

U kom grmu leži kec

Željko Malinović kao moguće razloge za nepouzdanost rezultata navodi tri: *neujednačenost kriterija u ocjenjivanju, nedostatak bilo kakve odgovornosti nastavnika za nerad i nestručnost i pokušaj objektivnog sagledavanja ishodišnih rezultata...*

Bogunić ne smatra mudrom odluku da se sva pitanja objave na web-stranici MONKS-a. *Time se, veli ona, šalje poruka da se u našim školama vrednuje samo reproduktivno znanje. Kazaz opasnost vidi u korumpiranosti onih koji imaju bilo kakav oblik moći, s čim se slaže i Čengić: Mi smo mala zemlja, svi se poznaju, pa tako i nastavnici, i postoji opasnost 'proturanja' testova određenim nastavniciima ili djeci, odnosno roditeljima. Drugo pitanje je i ko će biti autori testova: ako to budu ljudi direktno iz nastave – oni mogu pogodovati sebi i razredima kojima sami predaju pripremajući ih za test, a ako budu ljudi izvan nastave – koliko oni objektivno mogu formulirati adekvatna pitanja (s obzirom da smo sojedoci kakvih propusta ima u udžbenicima).*

Iako među anketiranim ima najviša očekivanja, a možda baš zato, Tikveša se boji nekompetentnosti sastavljača pitanja, nekompetentnosti ocjenjivača, loše obrade podataka nakon mature i loše analize podataka. *Bojim se mogućnosti da ti podaci ostanu samo mrtvo slovo na papiru koje služi za oštrenje kolumnističkih pera i satiru na koju će se opet gledati kao na psa koji laje dok karavani prolaze. Imamo iskustva s tim: formalno su dokinute dvije škole pod jednim krovom, ali suštinski postoje, uvedena je politika jednog udžbenika za jedan predmet u jednom razredu, ali opet ne izaberu najbolji... Bojim se da i s eksternom maturom bude svošta osim suštinskih promjena nabolje. Ali, ne treba biti ni skeptik, važno ju je imati pa ako bude i loše provedena, barem možemo insistirati na njenom poboljšanju.*

Možda još uvijek nije kasno da se nekim konstruktivnim prijedlogom doprinese uspjehu eksterne

mature. Ali prostora za takvu akciju nema mnogo. Propuštena je prilika za širu javnu raspravu, sve je prelomljeno nabrzinu, i bez dubljeg sagledavanja svih razloga za i protiv. Bogunić priželjkuje da pitanja budu postavljena prema tri nivoa znanja: *najniži i najviši nivo pitanja po 10% da na njih mogu odgovoriti najslabiji i najbolji učenici/ice. Ostatak pitanja za "sredinu". Pored toga, pitanja trebaju biti postavljena na različite načine (dopunjavanje, zaokruživanje, povezivanje i sl.).*

Tikveša savjetuje onima koji maturi aplaudiraju da ne očekuju previše, jer bi im razočarenje moglo biti proporcionalno ushićenju, a onima koji u njoj vide bauka da vjeruju nadležnima za njeno uvođenje kada kažu da to nije. *U svakom slučaju, ništa neće otići nagore, a najgori njen ishod može biti samo ako ostane sve isto kao i do sada.* Džanko je zabrinut za nastavnike, očekuje da će tamo gdje rezultati budu loši i roditelji i školske uprave teret nezaluzeno prebaciti na njih. Čengić, s druge strane, ohrabruje đake: *eksterna matura ne može biti teža od testova koje imaju redovno u školama ili od prijemnog za srednju školu. Iako možda kasno, sudeći po Katalogu s početka ovog teksta, ona upozorava timove za izradu testova: pamet u glavu, to su naša djeca i na kraju devetog razreda su mali, pokušajte biti kreativni i zabavni.*

Rodilo se, valja ga ljuljati, jedna je od izreka pripisanih inače ne baš u mudrosti dokazanom narodu. Nema načina, a čini se ni razloga, da se od eksterne mature odustane. Iako će biti za sve stresna, a iz stresa teško da može nastati nešto dobro, svako može još ponešto učiniti da taj stres ne bude jedini trajan rezultat. Za početak dovoljno je podsjećati se da niko neće ostati neupisan i da niko neće ostati bez posla.

A pravi pobjednici biće oni koji umjesto sakupljanja maksimalnih bodova odluče da ne propuste prava drugarstva i prve ljubavi.

Odrasli, bilo roditelji ili nastavnici, koji zaborave makar i na trenutak da se ljudske vrijednosti ne mjere ocjenama od jedan do pet, ne zaslužuju da to budu. ●

Lejla Kovačević, savjetnica federalnog ministra obrazovanja

EKSTERNA MATURA JE DOBRO RJEŠENJE

Eksterna evaluacija znanja je bosanskohercegovačkom obrazovnom sistemu neophodna, jer postojeći obrazovni sistem ne osigurava kvalitet i standarde koji se obično primjenjuju. Kao rezultat toga, učenici po završetku osnovne i srednje škole često stiču različit nivo obrazovanja, iako je njihov nominalni rezultat (razred) isti, što uzrokuje velike probleme pri prelasku na viši stepen obrazovanja. Visoke škole, univerziteti i pojedini fakulteti koji imaju prijemni ispit često odbijaju bolje kako bi primili lošije studente čiji su nominalni rezultati bolji, bez obzira na realno znanje i kvalifikacije. Također, vrlo je teško ocijeniti i usporediti znanje pojedinih učenika samo na osnovu nominalnih rezultata, što stvara dodatne distorzije u obrazovnom sistemu. Kao rješenje za veći dio navedenih problema obično se primjenjuje standardizirani i provjerljiv test znanja – eksterna matura na kraju osnovne i srednje škole.

Ministar Mašić je prošle godine na prvoj i jedinoj dosad održanoj sjednici Konferencije ministara obrazovanja i nauke u BiH pokrenuo inicijativu uvođenja eksterne mature u osnovne i srednje škole u cijeloj BiH. Prema zaključku sa sjednice, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je zaduženo da pripremi inicijalni materijal za narednu sjednicu Konferencije ministara, koja, nažalost, do danas nikad nije održana, a razlozi za to poznati su samo ministru Sredoju Noviću. Stav Ministarstva

je da se eksterna evaluacija treba provoditi na nivou cijele države, te je i pripremljeni materijal o uvođenju eksterne mature na tom fonu.

Eksterna matura je inicijativa koja treba osigurati uspostavljanje trajnog sistema eksternog vrednovanja učeničkih postignuća. Uvođenje ovakvog sistema slijedi savremene trendove i pozitivna iskustva u evropskom obrazovanju. Uspostavljanje valjanog, objektivnog i pravednog eksternog ocjenjivanja značajno bi doprinijelo unapređivanju kvaliteta obrazovnog procesa, a rezultati ostvareni na eksternoj maturi mogli bi, po uzoru na mnoge države, zamijeniti prijemne ispite za upis u srednje škole ili na većinu fakulteta.

Uvođenje eksterne mature, a time i uspostavljanje šireg sistema evaluacije i praćenja ostvarivanja odgojno-obrazovnog zadatka škole, trebalo bi značajno utjecati na poželjnu transformaciju sistema obrazovanja, motivaciju učenika za bolje učenje, nastavnika za bolje podučavanje i škola za veću efikasnost. Opći cilj uvođenja eksterne evaluacije znanja je poboljšanje kvaliteta obrazovanja u osnovnim i srednjim školama i omogućavanje ravnopravnog i jednakog pristupa obrazovanju za sve stanovnike BiH, bez obzira na njihovo porijeklo, spol, etničku pripadnost ili socijalni status.

Većina pitanja iz vaše ankete vezana je za planiranu eksternu maturu koja je proistekla iz izmjena i dopuna Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke nije ni na koji način bilo uključeno u aktivnosti koje provodi Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade KS-a, niti je upoznato s načinom i principima provođenja eksterne evaluacije znanja koja će proisteći iz tih aktivnosti, te bi bilo neprimjereno davati bilo kakve komentare ili preuranjene ocjene. ●

Čitava sexiracija

NA ZAPADU SVAŠTA NOVO

Enes Kurtović

Polemika oko uvođenja zdravstvenog odgoja u Hrvatskoj

Nakon opštih izbora u Republici Hrvatskoj održanih decembra 2011. godine, na političkoj sceni došlo je do promjene, pa je vlast od Hrvatske demokratske zajednice preuzela koalicija stranaka okupljenih oko Socijalističke demokratske partije. Jedno od predizbornih obećanja ove koalicije bilo je i uvođenje predmeta Zdravstveni odgoj u nastavni plan i program za osnovne i srednje škole. U skladu sa izbornim obećanjima, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske pripremilo je kurikulum (link: (www.http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3428)) za ovaj nastavni predmet i donijelo odluku o njegovom eksperimentalnom uvođenju u nastavu u školskoj 2012/2013. godini. Zdravstveni odgoj se prema ideji Ministarstva treba predavati kao dio prirode i društva, biologije, tjelesne i zdravstvene kulture, psihologije, te kroz sat razredne zajednice u trajanju do 12 sati i to kroz četiri modula: "Živjeti zdravo", "Prevenција ovisnosti", "Prevenција nasilničkog ponašanja" i "Spolna/rodna ravnopravnost i odgovorno spolno ponašanje".

Biblia curriculum est

Sadržaj četvrtog modula ovog predmeta naišao je na žestoku osudu Katoličke crkve u Hrvatskoj, glavnih opozicionih političkih partija, te velikog

broja udruženja građana, od kojih se svojom aktivnošću posebno ističe GROZD (Glas roditelja za djecu). Intenzitet spora najbolje ilustruje izjava kardinala **Josipa Bozanića** da je "zbog Zdravstvenog odgoja na ispitu mir u Hrvatskoj". Kampanju protiv uvođenja zdravstvenog odgoja u škole po kurikulumu SDP-ovog Ministarstva podržali su čak i Konzum i Tisak, u čijim su trgovinama i kioscima građanima dijeljeni leci Hrvatske biskupske konferencije u kojima se pozivaju roditelji da se usprotive uvođenju "seksualnog odgoja" u škole. U letku se između ostalog navodi kako će djeca u školi, na nastavi zdravstvenog odgoja, učiti o pornografiji (sa 11-12 g., u 6. razredu), da će učiti kako se "pod odgovornim spolnim ponašanjem isključivo smatra stalna uporaba kondoma", "o spolnome činu kao posve normalnom za petnaestogodišnjaka, o spolnome odnosu koji sam po sebi nema nikakvo značenje i nikakve povezanosti s općeljudskim vrijednostima, poput ljubavi i vjernosti", "da je homoseksualni čin jednako prirodan i vrijedan kao i spolni čin između muškarca i žene", "da je masturbacija sastavni dio ljudske spolnosti", a cijeli kurikulum je zasnovan na "rodnoj ideologiji" po kojoj se "biološki spol dobiva rođenjem, a rod se naknadno sam bira". Javna rasprava daje prostora i stavovima kakve zastupa dr. Branimir Lukšić: (link: (<http://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/i-lj/luki-branimir/13839-dr-b-luksic-zdravstveni-odgoj-i-katolicka-crkva.html>)) "Pedofilija, homoseksualnost,

školegijum prvo polugodište 2012/13.

lezbijstvo su kao odstupanje od normalnog ponašanja prvenstveno psihijatrijski problem. Kao psihičke sklonosti njih vjera ne smatra grijehom, nego bolešću." GROZD (link: (<http://www.udrugagrozd.hr/>)) posebnu kritiku upućuje pozitivnom spominjanju prostitucije, homoseksualizma i pornografije, a smeta im i sadržaj preporučene dodatne literature, iako je ta literatura preporučena nastavnicima, a ne djeci. U argumentaciji protiv kurikuluma mogu se čuti i izjave karakteristične za crkvenu retoriku iz srednjeg vijeka, ali i izjave kojima se pobija njegova naučna utemeljenost jer je "spolnost prikazana samo na tjelesnoj/tehničkoj razini, izvučena izvan cjeline ljudske osobnosti, koju čine jedinstvo tijela, osjećaja, intelekta, razuma, duhovnosti, odgovornosti, ljubavi i savjesti", a koje dolaze iz Hrvatskog katoličkog liječničkog društva.

Statistika jednog tabua

Ministar znanosti, obrazovanja i sporta Željko Jovanović na napade odgovara "kako će zdravstveni odgoj dati mogućnost roditeljima da napokon sjednu s djecom i razgovaraju o svim bitnim pitanjima za odrastanje, pa i o spolnosti, a da podaci o zdravstvenom stanju učenika, o broju maloljetničkih trudnoća, abortusa i spolno prenosivih bolesti pokazuju da su u Hrvatskoj zakazale i obitelji, i škola, i crkva, i da je zato Zdravstveni odgoj potreban." U svojoj argumentaciji Vlada navodi statističke podatke i rezultate istraživanja prema kojima "u Hrvatskoj mladi u prosjeku postaju spolno aktivni sa 17 godina, a neki i ranije, 59 % mladih u spolne odnose stupa pod utjecajem alkohola, a njih 13% pod utjecajem droga, čak 70% mladih

Kreatori homofobnih plakata odlučili su kreirati i udžbenike.

priznaje da im je spolni život visokorizičan, a kondomima se koristi samo njih 40%. Raste i broj maloljetničkih trudnoća, godišnje ih je više od 2.000, uz službeno evidentiranih 400 pobačaja".

Zdravo odgojeno kritičko razmišljanje

Uvođenje zdravstvenog odgoja u škole u Hrvatskoj tema je o kojoj su se oglašavali i stručnjaci i amateri, i oni koji su kurikulum pisali i oni koji ga nisu niti pročitali. U moru najrazličitijih komentara ističe se onaj Dalibora Dobrića (link: (<http://danas.net.hr/hrvatska/ddobric/vlast-i-crkva-se-slazu-zdravstveni-odgoj-uci-djecu-nedopustivim-i-opasnim-stvarima>)), koji je na izjavu jednog od autora spornog kurikuluma, dr. Aleksandra Štulhofera, "kako je osnovna namjera zdravstvenog odgoja da se djecu nauči kritički razmišljati", zaključio da je to ustvari najveća opasnost koju uvođenje ovog predmeta unosi u hrvatsko društvo. "Učenje djece kritičkom razmišljanju je veći krimen i veća opasnost nego sva rodna ravnopravnost, masturbacija i prava homoseksualaca zajedno. Zadnja stvar koju si bilo koja vlast smije dopustiti i zadnja stvar koju bilo koja crkva želi jesu podanici/vjernici koji kritički razmišljaju."

U školama u BiH djeca će još dugo učiti da se živi zdravo samo u svom narodu, na svojoj zemlji, u svojoj vjeri. O nenasilničkom ponašanju i poštovanju manjina će učiti na fudbalskim stadionima. O ovisnostima će ih učiti dileri iz školskih dvorišta. O seksu će kao slikari naivci o slikanju, učiti iz vlastitog iskustva. ●

Čega se konkretno siledžije boje?

Modul za srednju školu

Razred	Tema	Ishod
1	<p>Razvijanje vještina potrebnih za odgovorno seksualno ponašanje I. (2 sata)</p> <p>Emocije i komunikacija u vezi (1 sat)</p> <p>Medijski prikaz seksualnosti (1 sat)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objasniti SPI i rizike ranog stupanja u seksualne odnose – opisati djelovanje, prednosti i nedostatke različitih metoda kontracepcije – raspraviti ulogu medija i vršnjačkog pritiska u seksualnoj inicijaciji adolescenata – raspraviti važnost donošenja autonomne i odgovorne odluke o stupanju u seksualne odnose (što znači biti spreman/na?) – predložiti načine odupiranja vršnjačkim pritiscima – obrazložiti važnost dogovora o odgovornom seksualnom ponašanju s partnerom – usporediti različite stavove o seksualnosti i uporabi zaštite – prepoznati, izreći i zastupati osobne granice i potrebe u partnerskom odnosu – raspraviti važnost ravnopravnog komuniciranja u partnerskom/ prijateljskom odnosu – protumačiti pojam i važnost intimnosti u vezi – objasniti vezu između predrasuda prema ženama i njihove diskriminacije u povijesti – raspraviti načine prevladavanja spolnih/rodnih stereotipa – analizirati prikaz seksualnosti u pornografiji: kako pornografija prikazuje žene, kako muškarce? – raspraviti kako pornografija utječe na adolescente
2	<p>Razvijanje vještina potrebnih za odgovorno seksualno ponašanje II. (2 sata)</p> <p>Spolno/rodno nasilje i nasilje u vezama (2 sata)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – demonstrirati vještinu komuniciranja o vlastitim potrebama (onoga što želiš i onoga što ne želiš) – obrazložiti važnost odgovornoga spolnog ponašanja (zaštita) – usporediti različite vrste zaštite i ulogu stavova pri razvijanju navike – raspraviti moguće poteškoće pri dogovaranju o uporabi zaštite – opisati obilježja nasilne veze – definirati različite oblike i moguće posljedice nasilnoga seksualnog ponašanja – prepoznati situacije u kojima postoji rizik seksualne viktimizacije (što učiniti?) – objasniti vezu između nedostatka samopoštovanja i rizika seksualne viktimizacije – potražiti pomoć u slučaju izloženosti seksualnom nasilju – prepoznati važnost podrške vršnjacima koji su proživjeli seksualno nasilje – prepoznati štetan utjecaj alkohola na odnose u vezi
3	<p>Seksualna prava i stereotipi (1 sat)</p> <p>Seksualno zdravlje i najčešći seksualni problemi mladih (1 sat)</p> <p>Brak, roditeljstvo i obitelj (1 sat)</p> <p>Stigmatizacija i diskriminacija seksualnih manjina (2 sata)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – usporediti stereotipe i društvena očekivanja u kontekstu seksualnosti: što se očekuje od muškaraca, što od žena (imaju li muškarci i žene jednaka seksualna prava?) – analizirati odredbe Deklaracije o seksualnim pravima Svjetske zdravstvene organizacije – definirati pojam seksualnog zdravlja i opisati najčešće seksualne poteškoće u populaciji mladih – definirati odgovorno roditeljstvo – usporediti medicinska, religijska i feministička stajališta o prekidu trudnoće – opisati suvremene promjene vezane uz brak (kasnije stupanje u brak, porast rastava, kontroverze vezane uz istospolni brak) i obitelj (različiti tipovi obitelji)

Modul za osnovnu školu

Razred	Tema	Ishod
3	Odgovornost i poštovanje prema vlastitom tijelu (2 sata)	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznati potrebu brige o vlastitom tijelu i važnost pozitivnog odnosa prema njemu – iskazati što je prihvatljiv, a što neprihvatljiv tjelesni dodir – prepoznati promjene uloga rođenjem djeteta u obitelji
4	Razlike rodnih uloga u društvu/obitelji (1 sat) Rodna očekivanja među vršnjacima u školi (1 sat)	<ul style="list-style-type: none"> – opisati razliku između spola i roda, odnosno bioloških karakteristika te društvenih očekivanja i normi – prepoznati spolne/rodne stereotipe u medijima – raspraviti spolne/rodne uloge u razredu i obitelji
5	Uloga i pritisak medija u pubertetu (1 sat) Vlastito tijelo u promjenama* (1 sat)	<ul style="list-style-type: none"> – raspraviti kako mediji i internet stvaraju norme izgleda i ponašanja – raspraviti što su stidljivost, zbunjenost i druge neugodne emocije koje se pojavljuju u pubertetu vezane uz fizičke promjene – prepoznati spolnost kao sastavni dio cjelokupnog čovjekova života – objasniti masturbaciju kao sastavni dio ljudske spolnosti (objasniti pogrešnost nekad raširenih vjerovanja o njezinoj štetnosti)
6	Emocije u vršnjačkim odnosima (2 sata) Uloga medija u vršnjačkim odnosima (2 sata)	<ul style="list-style-type: none"> – razlikovati pojmove prijateljstvo, zaljubljenost, ljubav, bliskost, seksualna privlačnost – raspraviti kako se stvara bliski odnos između dviju osoba: što nas privlači, kako razumijemo sebe i svoje potrebe, kako izreći vlastite potrebe – opisati neugodne emocije u odnosima s vršnjacima (npr. odbijanje i razočaranje) – navesti i raspraviti pozitivne i negativne primjere napisa o seksualnosti mladih u medijima – prepoznati i raspraviti spolne/rodne stereotipe vezane uz seksualno ponašanje prisutne u medijima – raspraviti način na koji pornografija prikazuje ljudsku seksualnost te muške i ženske seksualne uloge
7	Komunikacija o spolnosti (1 sat) Vršnjački pritisak, samopoštovanje i rizična ponašanja (1 sat) Prihvatanje različitosti u seksualnosti (1 sat)	<ul style="list-style-type: none"> – objasniti važnost razgovora o spolnosti – primijeniti u komunikaciji "ja" poruke – raspravljati o vrijednostima i međusobnim odnosima – prepoznati pritiske i rizične situacije u prijateljskim/partnerskim odnosima – prepoznati i odbiti vršnjačke pritiske i neželjena ponašanja vezana uz spolnost – dati primjer i diskutirati o rizičnim spolnim ponašanjima – prepoznati i protumačiti ulogu niskog samopoštovanja u rizičnim spolnim ponašanjima – prepoznati sličnosti i razlike među ljudima kada jer riječ o seksualnosti – raspraviti pojam seksualnih manjina i njihov položaj tijekom povijesti – prepoznati što je stigmatizacija i diskriminacija – prepoznati važnost prihvatanja različitosti
8	Važnost samopoštovanja, asertivnosti i osobnog integriteta za odgovorno odlučivanje (1 sat) Odgovorno spolno ponašanje (2 sat) Rizici (pre)ranih seksualnih odnosa (1 sat)	<ul style="list-style-type: none"> – izgraditi asertivnost i raspraviti zašto je važna u prevenciji seksualnih rizika – izraziti i jačati osobni integritet bez obzira na "popularnost" (raspraviti cijenu "popularnosti" među vršnjacima) – raspraviti utjecaj medijskih poruka i izgraditi pozitivnu sliku o vlastitom tijelu – definirati odgovorno seksualno ponašanje – vježbati korake donošenja odgovornih odluka – objasniti što znači "ne" u komunikaciji o spolnosti – prepoznati i definirati različite oblike nasilnoga seksualnog ponašanja (kako izbjeći situacije u kojima postoji rizik seksualne agresije) – raspraviti što znači biti seksualno biće i uključuje li to nužno seksualne odnose (snošaj) – pokazati na primjerima važnost komunikacije s partnerom za odgovorno seksualno ponašanje – raspraviti rizike preranog stupanja u seksualne odnose – raspraviti pitanje odgađanja seksualnih odnosa i pojam apstinencije

Svezame, otvori se!

STUDIJA
SLUČAJA

Preuzmite na
<http://skolegijum.ba/static/pdf/studija-opt.pdf>

Konkurs za đake osnovnih i srednjih škola!

Zbornice đacima!

Rado ćemo objaviti Tvoj tekst na temu:

Kakva bih ja bila učiteljica (nastavnica, profesorica) ili kakav bih ja bio učitelj, nastavnik, profesor...

(A to znači: kako bi izgledali Tvoji časovi. Šta bi se na njima obavezno radilo, a šta nipošto ne bi. Kako bi se radilo, a kako ne bi. Zašto bi se radilo, a zašto ne bi... Neka Tvoj sastav učini da nastavnice, nastavnici, učitelji, učiteljice, profesorice i profesori budu bolji, i još bolji.)

Svi radovi objavljeni na sajtu Školegijuma u konkurenciji su za nagrade.

- 1. Nagrada žirija 300 KM**
- 2. Nagrada čitalaca 300 KM**

Sastav treba biti napisan jezikom na kojem je objavljen tekst natječaja i ne duži od 1500 riječi. Sastav možeš poslati odmah, ili kasnije, ali ne poslije 30. marta. Što je duže na sajtu, veće su šanse da dobije više glasova čitalaca i čitateljica.

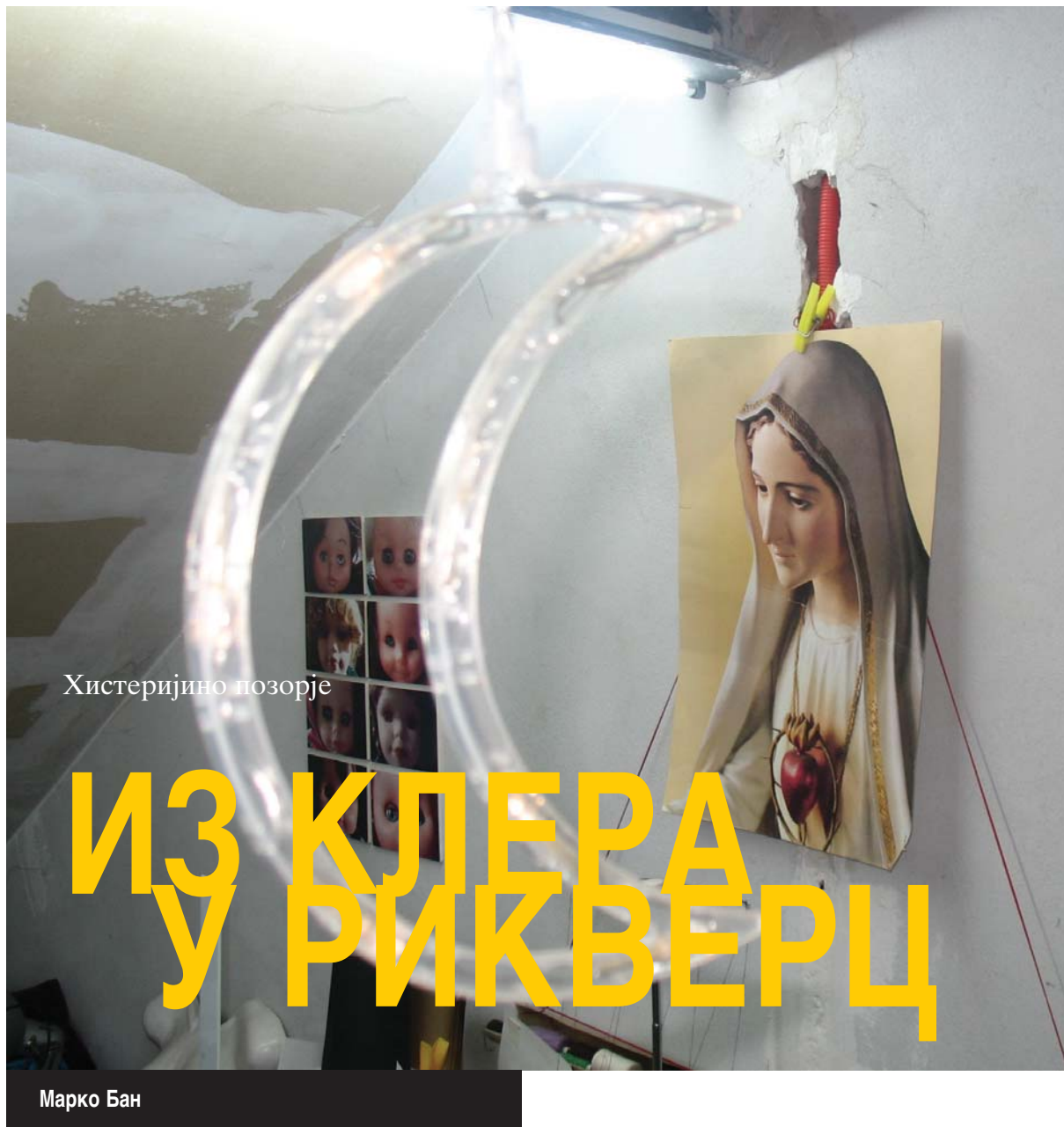
Neuredno otkucane tekstove, sa puno tipfelera i grešaka koje smetaju u čitanju i razumijevanju, nećemo objaviti.

Radove poslati kao word dokumente na e-mail adresu:

skolegijum.konkurs@gmail.com

U naslovu poruke (Subject) upiši svoje ime i prezime.

Ne zaboravi se na kraju rada potpisati, i napisati koja si škola i razred.

Хистеријино позорје

ИЗ КЛЕРА У РИКВЕРЦ

Марко Бан

Прилог полемици преко комшијске оgrade

Да патријархални цензори не спавају ни у Босни и Херцеговини свједоче и примједбе рецензена-та читанки за 9. разред основне школе.

У вези с поглављем у којем се ученицима представља феминистички ангажована пјесникиња Радмила Лазић, тачније у вези с илустрацијом уз њену пјесму Личне заповести, рецензентори су исукали ускличнике и скочили у одбрану феминизмом нападнуте дјеце.

На другом мјесту, слике с мотивом Каравађа, Пикаса и Рубенса сматрале су непримјереним због обнажених леђа жене и торза мушкарца, иако су илустрације у вези с пјесмом Хана, која обилује еротским мотивима и тражи од читаоца да зна ко су Ерос и Дионис.

Уз фотографију једног активистичког перформанса против трговине женама морална жан-дармерија такођер је закачила упитник.

На другом мјесту (види: *Сјудгија случаја Свеза-ме, ојџвори се*) показано је како су поменути *сјиручњаши* радили нестручно и пристрано. Ов-

na sniku djevojke i automatski potpisivali peticiju za zakon protiv trgovine ljudima. Smatraš li ovu kampanju uspjehom? Kako se umjetnici u Tvom okruženju bore za ljudska prava?

ne navlačim – a, Ser-Ane, ne daj bože i sablju. Kao što izlazim, i kao sjenka lijepim se uz vrata ostalih odaje. Šta drugo noćas ja nijesam do jedna sjenka, koja, eto, ima svoju glavu i svoju dušu, da bi, Ser-Ane, patila. Otvarao sam redom odaje. I zbog nečeg što je u meni što nije ni strah ni gnjev, niti što drugo, a nešto opet ja pred svakom odajom govorim: brate... Kulašu, da te vidim. Ali se, Ser-Ane, ništa ne vidi, do prazna i prazna noć. Uprazno govorim. Puste su odaje.

Razgovor o odlomku

Odlomak počinje Alijinim razmišljanjem o mraku i svjetlu. osjećaj time ističe? Zašto se tako osjeća? Šta je Alijin posao? Radi li ga savjesno? O čemu se sve dvoje? Kako su raspoređeni odnosi moći u ovom odlomku? Ko ko vjeda, ko se koga boji? Ko je u tim odnosima najslabiji? Za hvaljujući kojim svojim osobinama? Zašto se Sijarić odučio da povjeri pripovijedanje Aliji? Kako ča mogla ispričati iz neke druge perspektive; npr. Duzeline. Na kraju Alija priznaje da je sjenka koja ima glavu i dušu, i gla da pati. Zašto pati? Kaže: I zbog nečeg što je u meni, a što strah ni gnjev, niti što drugo, a nešto opet jeste, ja pred svakom odajom: brate... Kulašu, javi se da te vidim. Šta je to nešto? O čemu sanja, šta bi ga oslobodilo patnje?

Neprimjereno!
 U prvi plan stavljeno pogrešan motiv, stvar sa analizom ovog odlomka!
 - Motiv: Alija; put u radno mjesto; karakter ljudi;
 Alija - Kulaš - drjeve nepomične krajnosti; motiv karakterne osobine

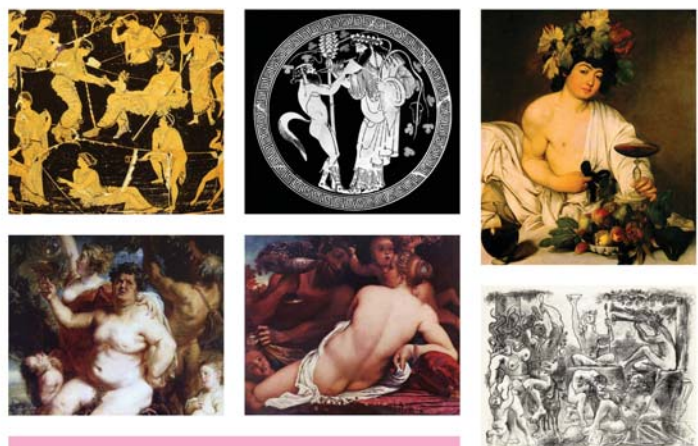
1. Ne uzdiši i ne plači nad sveskama poezije.
2. Ne očekuj ni loše vesti ni obećane slasti.
3. Gledaj iz sebe kao da gledaš kroz mnoge prozore.
4. Ne žurnaj, opisuju.
5. Uredno slazi iskustva, uspomena, mrtvace.
6. Sa predmeta, reči i sa živih stvorova skini i zaštitne maske i zavojce.
7. Ne zaključavaj svoju škrinjicu – srce.
8. Izadi iz kade, pokazi telo – jezik.
9. Unutrašnjost svoju položi na hiruški sto.
10. Danonoćno zalivaj bujicu – sebe.

Radmila Lazić

130

Radmila Lazić

КО Ј Е Р Е К А О Е Р О Т И К А

да тргам покровце, откривам летњиковце
 Покровац је платно пребачено преко мртвача или мртвачког сандука. Против чега се буну, чему се љубав супротставља трајању га? Зашто испод покрываца открива летњиковце? Шта се притом

Бог вина, плодности и лудости
 Препознај на овим сликама различите сликарске технике: мо-

дје, у другом контексту, постаје јасније зашто су то тако чинили.

Јер се од њих очекује да у привидно секуларном и грађанском друштву, а у суштини патријархалном и клерикалном, сачувају узурпирани простор образовања само за циљеве и вриједности својих феудалних господара.

Полемика око увођења сексуалног одгоја (у оквиру здравственог) у хрватске школе, и хистерична реакција цркве, откриле су у чијим се рукама образовање тренутно суштински налази.

А зашто оно тамо не би требало бити, и зашто коначна ријеч о моралу у школама не би треба-

ла припасти цркви, иако непитан о овом конкретном случају, даје Сем Херис:

“Међутим, Ватикан је организација која екскомуницира жене које покушавају постати свећенице, али не ради исто са свећеницима који сексуално малтретирају дјецу. Екскомуницира докторе који нуде услугу абортуса како би спасили живот мајке – чак и ако је мајка деветогодишња дјевојчица коју је очух силовао, а носи близанце – али не ради исто са чланом Трећег Рајха, оптуженим за геноцид.” (Sam Harris, The Moral Landscape, New York 2010., страна 29) ●

Босанска варијанта

АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА

Ермина Бегановић-Аквић

Прича једне мајке

Јутрос смо се (по ко зна који пут) моја кћерка и ја, збрљане, збуњене, до пола посвађане а од пола изљубљене, растале испред школе. Мала Алиса (она из дјечје књиге) жури да уђе прије звона, а велика (она из збиље) жури на посао. Зашто опет нека конфузија?!

Све би то требало ићи једноставно. Она је тек други разред наше бајне деветогодишње школе, мама запослена у другој школи, такођер основној. Заједнички именилац у том смислу нам не фали. Мајка жели стићи и упратити њене обавезе и задовољства, и остатка фамилије, такођер, има и подсјетник с уредним пописом текућих, дневних, седмичних обавеза, а опет, често све изгледа некако набацано, траљаво.

Други су увијек криви

Или су нам опет криви неки други, Амери нпр., предозирајући нас ружичастим породичним филмовима у којима то све глатко клизи као по врућој кифли. Ујутро им цијела породица наспавана и нацифрана сједи уз по здјелу пахуљица, дјеца потом у трку набацују пољупце и ђачке торбе. Школски аутобус зауставља насмијаничко, тик пред кућним улазом, и одвози свако дијете (Дједа Мраз му раван није), дјечица машу поносним родитељима, и све тако. Елем, то о аутобусима и ђачком пријевозу код нас је прича

ŠTA DJECA MJERE
NA SLICI.

за себе; ни виле да нас возају не би дјеца на наставу стигла на вријеме, само је ли до школе бар један километар.

Добра је страна (а нема их баш колико много) ових нових времена што смислише, какав-такав, продужени боравак, који, истина, није при школама већ при вртићима, па јадне тете повоздан водају дјечицу до школе и натраг – све да би мајке остале при памети док су на послу, и сконцентрисане на оно за шта плаћу примају. То је добро. Добро је и што тамо имају оброк и помоћ при писању задаћа. Није добро, наравно, што то није забадава, односно, да не претјерујемо, није јефтино, те већина родитеља о томе не може ни да сања. Није добро ни то што дјеца, као рудари-патуљци из познате бајкице, устају прије зоре већ од шесте године, а враћају се тек увечер уколико су у школи друга смјена. Више времена проведу мимо куће него њихови родитељи, и тек у та доба рапортирају о ситуацији из школе, понављају градиво, уче пјесмице...

Али, опет, када би у овој неамеричкој земљи постојао ђачки пријевоз баш као такав, дјеца би нам се прије осамосталила у спремању и учењу, а овако се јадна попут цријева повлаче од прије шест сати сабах-зором па све до иза акшама, када звони за крај наставе. С друге стране, до када ће ићи у вртић, до пубертета?

Мала ретроспектива

Неке вечери мала принцеза лежи потрбушке и чита причу наглас, уз наглашену жељу да фасцинира вјерну слушатељицу – маму, која спрема ручак за сутра. Мало чита о штипаљкама на повјетарцу, па замуцкује, па каже: “Почне да духа вјетар.” Прекине читање, подигне главу и вели: “Овдје је нека грешка, ја ћу рећи да дува.” Мајка јој стрпљиво каже да мора читати како је написано, и мање познате ријечи, и ако је на екавици (као цртићи на Минимаџу), и ако је пјесма – то је ради риме, итд. Принцезе често знају бити јогунасте и рећи да тако причају нане. Мајка је тек у првој четвртини (или фртаљу) прављења ручка, а дубоко у задњој стрпљења, а гњаве је и дјеца, и још на то, уцбеници. Наставља се читати са видно мање заноса: “Шта ли размишљају испод мехканог платна?”

Једва се некако нагодимо да мора читати како пише (да је то вјежба читања, а не думања), да буде послушна и доврши причу – да не бих у противном кухачу употријебила у другу, едукативну, сврху.

Читанка и свеска иду у руксак (тежак, иначе, отприлике као претрпан контејнер) и вади се Моја околина.

Рачунам да ћемо сада лежерно ћакулати и уредно, оно баш лијепо женски, посложити коцкице у глави. Причамо о култури, којекаквим установама, и како бацим поглед на записано опет ме нека врућица обузе. Упорно и интензивно, увијек ме изнова фасцинира како су нам

наставни планови добро избалансирани и прилагођени дјеци одређеног узраста, као да су их чобани (божемерности) направили.

“Музеј спада у културне установе (...) у њему су запослени: Кустос, Конзерватор, Библиотекар, Научни и стручни сарадници.”

Глухо било! Па она још у својој школи не разликује добро директора од домара.

Запамтила је све што је очима видјела

Кћер сам прошле године, максуз, цијели боговетни дан водала по Мостару. Као прави туристи из проспеката и са проспектима, руксацима и свим осталим, обишле смо музеј, Стари мост, присуствовале првим скоковима са истог, једноставно смо обишле све значајно што је везано за овог љепотана од града. Али, нигдје не видјете те специјалне персоне од упосленика, а и да јесте, баш би је занимале те титуле и баш би то запамтила! Из музеја јесте запамтила све што је очима видјела, као што је запамтила и да је хранила мало лане у једном питомом рибљем ресторани тик поред Старог моста. Памти и да је уживала уз Неретву тамо гдје смо сишле да се поигра у пијеску. Захваљујући великој групи средњошколаца који су однекуда дошли на цјелодневни излет и још већој “групи” остављених пластичних боца, могле смо хватати воду и задати свој властити мост.

Обилазиле смо и фојнички манастир, а до текије умало нам и ауто није крепуцнуо, верући се по оним гудурама, али вриједило је. Одједном

као да смо обје биле у кадру из филма “Ово мало душе” – мени један од дражих филмова.

У сусједној нам држави скоро смо дехидрирале, али смо устрајале и обишле дубровачке зидине и куле, Поморски музеј и Аквариј. Ваљда је нормално да јој усхићење изазову хоботнице, шкољке, мачеви и сл., ствари и бића која је носе као плима у свијет бајки, а да јој знање о кадровским листама из сличних установа поступно дозирамо сходно узрасту и интересовању.

Чисто зафрканције ради, или да евоцирам сјећање и компарирам његово са својим негдашњим учењем, упитам сина, студента – када је из метрополе дошао дома – шта зна о особљу музеја? А моје старије дијете ме блиједо погледа преко монитора, и схватих: Или да не зна “с пика” одговор, или мисли изаћи на Google, Или мисли да сам мало откачила.

Завршимо тако нас двије с “тежим” предметима и пређемо на нешто лежерније: Музичка култура. Хајде, рекох, да и то секундицу поновимо, мало запјевушимо и коначно умор замијенимо креветом.

Етномузиколог у уџбенику

Међутим, не лези враже. Пребацам кухињску крпу у другу руку па прстом пратим да боље видим шта кажу. А кажу: “Опера је (слушали су дио дјечје опере ’Аска и вук’) највеће музичко-сценско дјело у којем су садржани: музика,

плес, драмски текст, глума и сценски израз.” Срећа да у нашем граду немам могућност да јој предочим оперу, јер јој је већ горе наведено до-тужило, а признала ми је, онако потихо, да јој је слушање опере било “малко досадно”. Причам сама са собом о овим драгим чикама који су мислили на наше младе нараштаје и планирали градиво – сигурно су се родили са бар 70 година старости, па им је све то од рођења кристално јасно. Држим свеску у руци и испитујем лекцију у којој се наводи: “Етномузиколог је особа која се бави проучавање и записивањем музичке традиције, у коју спада...” (Мајке ми моје миле.) Дијете је 2. разред. Једва измуца прву ријеч, а мора набубат реченицу напамет. Питам је да ли зна уопће на шта се мисли када причамо о традицији? Везе нема. Идемо опет у рикверц: од нана, оклагија, одјеће, старинске ношње и хране, бла, бла, до музике и колцета; и као то смо резимирале. И та књига може у руксак.

Желудац ми већ интензивно ради, а и мојој уморној кћерци. Она би радије да шијемо беби хаљиницу коју смо прије неку ноћ започеле него да се додацујемо фразама преко претис-лонца и пернице. А мене страх да ће та Барбика прије завршити у музеју него што ћемо рахат наћи времена за наше.

Елем, нас двије смо уредно исцијеђене и поприлично посвађане. Шерпе и књиге иду ad acta. Још један радни дан је иза нас. Брзо туширање и још брже лијегање. Питам моју уморну Алису из Земље Школских Чуда хоће ли причицу за лаку ноћ? На моју срећу (не показујем јој) каже да неће, поспана је. Ушущкам је, и на прстима изађем из собе, а најрадије бих и из коже. А онда ми се нешто стисне, па бих се попут Алисе купала у језеру (суза својих). Или да ми је какав чудотворни напитака који брише несувисле обавезе из обавезног НПиП-а, а даје више варијанти за ваннаставне активности.

Није педагошки оправдано, али ми баш треба. Запалићу двије цигарете одједном, ако икако може, отпухати, сабрати се са собом, испланирати обавезе за нови дан, и тако, лагано (пардон, лагахно, да ме сав свијет разумије), око један, у глуха доба заспати. ●

**NAM
da ništa
ne znam**

Pogledajte, ako već niste,
you-tube serijal
klikom na

<http://www.youtube.com/user/skolegijum?feature=watch>

Poziv čitaocima na dijalog
o školstvu

OSNOVNO OBRAZOVANJE – ALI ZA ŠTA?

Mirna Jančić-Doyle

**Kakvo znanje, vještine i lične
spoznaje očekujemo da djeca steknu
tokom devet godina obaveznog
obrazovanja?**

Okvirni, entitetski i kantonalni zakoni u Bosni i Hercegovini, kao i pedagoški standardi, imaju relativno pozitivna očekivanja od obavezne osnovne nastave. Međutim, veliko je pitanje koliko se zakoni i standardi primjenjuju u praksi i šta naša djeca, osim osnovne pismenosti, dobiju od devet dugih, obaveznih godina u školskoj klupi.

Okvirni zakon na nivou BiH zahtijeva da djeca optimalno razviju svoj intelekt, moral i društvenu ulogu, kao i da doprinesu poštivanju ljudskih prava i ekonomskom razvoju. Zakon u Republici Srpskoj je još eksplicitniji, te podrazumijeva "razvoj stvaralačkog, kreativnog i kritičkog mišljenja" kod učenika. Štaviše, pedagoški standardi za osnovne škole Kantona Sarajevo jasno pozivaju na "blagovremeno uključivanje osnovne škole u zahtjeve vremena" a što podrazumijeva "nove pedagoške koncepte, radikalne promjene u racionalizaciji i efikasnosti rezultata nastave, nova područja učenja i savremene metode".

Ali da li se i šta od ovih osnovnih pretpostavki zaista primjenjuje u školi?

Da li djeca tokom devet godina osnovne škole steknu određene vještine i kvalifikacije s kojima će

moći dobiti posao i dati vlastiti doprinos za unapređenje životnog standarda u zemlji?

Ili će im obavezno prisustvo u školi pomoći da razviju kreativnost, izgrade svojstvene osobine ličnosti, i postanu samopouzdana, nezavisni ljudi, koji vode smislene živote?

Ili će, pak, u školi dobiti određen paket znanja, bez obzira na svrhu kojoj ono može poslužiti? Ko određuje kakvo to znanje treba biti, znanje koje je u najboljem interesu djeteta, zajednice i društva?

U svojoj knjizi "Ne za profit" profesorica Marta Nusbaum sa Univerziteta u Čikagu ubjedljivo argumentira da obrazovanje treba podjednako služiti svim gore navedenim interesima djeteta, čime bi onda služilo zajednici kao obrazovanje za demokratiju. Nusbaum povezuje obrazovanje sa psihološkom stabilnošću pojedinca i njegovim kompetencijama, a koji su u direktnoj vezi sa političkom stabilnošću društva i njegovom potencijalu za razvoj na globalnom nivou. Obrazovanje dakle treba da pomogne svakom djetetu da razvije samopouzdanje i nezavisnost, kompetentno razmišljanje "u širokom rasponu kultura", i sposobnost da "zamisli iskustva drugih".

Odakle početi, i kakve pedagoške koncepte treba primijeniti?

U kontekstu BiH, kakvo znanje, kakve vještine, kakve mogućnosti i kakve lične spoznaje očekujemo da djeca praktično steknu osnovnim obrazo-

vanjem, šta je za njih najbolje, i kako to onda djelotvorno primijeniti na nastavi?

Na ovo pitanje treba da odgovorimo mi – prosvjetni radnici, roditelji, i političari, i da mu pristupimo kao odgovornosti naše generacije.

Da bismo to uradili, potrebno je da se odmaknemo od određenih praktičnih pretpostavki sadašnjeg sistema i iz nove perspektive propitamo naše udžbenike, odnose u školi, pitanja i odgovore koji se ponavljaju iz godine u godinu.

Možda je od kontrolnog pitanja Ko je započeo Prvi svjetski rat? važnije Da li je Prvi svjetski rat bio neizbježan?

Umjesto da djeci serviramo gotove zaključke, možda je važnije da ih testiramo da li su naučili logički razmišljati i rješavati složene probleme. Umjesto serviranog zaključka, kako to piše u jednom udžbeniku, Da je, unatoč svemu, Hrvatska srednjoeuropska zemlja, možda je važnije održati čas koji će omogućiti kontrolno pitanje Da li je moguće i na osnovu čega utvrditi kojem civilizacijskom krugu pripada Hrvatska?

I važno je da se prestanemo oslanjati isključivo na udžbenike kao glavni izvor 'znanja i razmišljanja' za djecu. Umjesto pasivnog usvajanja mišljenja autora jednog udžbenika da su određeni teoretičari u pravu kada govore o globalizaciji, a drugi u krivu, učenike treba izložiti većem broju oprečnih tvrdnji o tom modernom fenomenu. Možda je veća mogućnost da učenici razviju odgovornost za vlastito mišljenje o globalizaciji ako kroz aktivan razgovor ili debatu na času izraze šta lično misle, te s kojim teoretičarima se (ne) slažu i zašto.

Spoznaja i dosljedna primjena svrhe obrazovanja bi uticala na princip ocjenjivanja u školi. U tom kontekstu, ugledni britanski pedagog Sir Ken Robinson je u svom sjajnom video-zapisu o obrazovanju, dostupnom na <http://www.thersa.org/events/rसानimate> istaknuo da se trebamo odmaći od staromodnog koncepta koji djecu dijeli na akademski sposobnu i nesposobnu, a čime se potiskuju njihove druge briljantne, kreativne sposobnosti. Takođe je važno da se kod ocjenjivanja odmaknemo od pretpostavke da djeca u tako ranom dobu imaju istu brzinu razvoja i isti nivo intelektualne i emotivne zrelosti samo zato što su isto godište i u istom razredu.

Kako probuditi djecu današnjice?

Neophodno je 'probuditi' djecu današnjice, kroz zanimljivo obrazovanje koje zahtijeva njihovo aktivno učešće i razmišljanje, kroz zanimljivo štivo, i zanimljiv nastavnički metodološki pristup. Robinson naglašava da su djeca današnjice izložena do sada najvećoj količini vanjskih uticaja, od kompjutera, telefona, filmova i video-igrica, a sistem ih kažnjava ukoliko nemaju pažnju da mirno sjede na času i pasivno upijaju sadržaj nekog udžbenika.

Ovakve promjene i primjene obrazovnog koncepta i pristupa su neophodne za vrijeme u kojem živimo i za ono koje dolazi. Iz objektivnih razloga, one nekada zvuče zastrašujuće i za školu, i za pedagoške zavode, i za ministarstva.

Upravo iz tog razloga je važno da se u diskusiju o tome "obrazovanje za šta" i "kako" uključimo svi. Pozivam sve – roditelje, prosvjetne radnike, donosioce odluka, da pošalju svoj stav i prijedloge, kao i primjere dobre prakse, a koji će biti objavljeni na stranicama Školegijuma. ●

Sarajevski koncert Gorana Bregovića i šticeanci Doma "Bjelave"

OBEĆANJE I RADOVANJE

Rubina Čengić

A dok donacije ne dođu, nije zgoreg podsjetiti da Zakon o obligacionim odnosima u FBiH (član 296) javno dato obećanje tretira kao preuzetu obavezu i onaj ko je ne izvrši može doći i pod udar suda. No, ovakva obećanja, ukoliko nisu ispunjenja, moguće je razumjeti i kao zloupotrebu djece kojoj su data

Bregovićev koncert je u Sarajevu održan 24. marta 2012. godine. Bio je to jedan od onih muzičkih događaja o kojima se danima poslije priča i dobro i loše: velika zvijezda se vratila kući, koncertom proslavila 60. rođendan, ogromna torta je spuštena s plafona, sve Dženane kao imenjakinje Bregovićeve supruge su od generalnog sponzora (BH Telecom) dobile poklon... No kako se u nekim od najava provlačila formulacija da je to veliki humanitarni koncert i kako se uz taj događaj često pominjao Dom Bjelave, ostaje dilema da li su mediji nešto pogrešno shvatili, pa pretjerali s kvalifikacijom koncerta kao humanitarnog, ili je neko iz organizacije ipak malo pretjerao u najavama?

Uplaćeno tek 3.000 KM

Do kraja oktobra 2012. godine Dom za djecu bez roditeljskog staranja Bjelave (ranije Ljubica Ivezić) nije dobio obećane donacije Gorana Bregovića i produkcijske kuće Hayat Production. No na upit iz

Školegijuma i nakon nekoliko dana čekanja da se direktor Produkcije vrati s puta, 22. oktobra je stigla informacija da je baš tog dana na račun Doma Bjelave uplaćeno 3.000 KM od prodaje CD-a.

Toliko je do sada prikupljeno od prodaje CD-a. Kada se opet skupi nešto novca, prebacićemo im i to. Za druge donacije koje je Bregović eventualno obećao mi nismo nadležni, kaže Nadira Spržo, glasnogovornica Muzičke produkcije Hayat.

Podsjećanja radi, Goran Bregović je najavljujući sarajevski koncert, koji je održan 23. marta 2012, i kasnije, prilikom promocije CD-ova i DVD-ova koja je upriličena u Domu, izjavio da se nada da će nakon koncerta biti neke koristi za Dom.

Bregovićevo obećanje

"Koliko god da Ahmed Švrakić (direktor Hayat Productiona, op. a.) proda DVD-ova i zaradi novac za Dom, toliko ću ja još dodati. Nemam moć da popravljam stvari u cijelom svijetu, ali makar to mogu u svom komšiluku. Uvijek sam pomagao komšiji i to mi je veliko zadovoljstvo. Tu, na Bjelavama, je moja kuća i uvijek sam imao dvije institucije s kojima sam imao posebnu vezu. Jedna je Medicinska škola s tim ludim curama, u pozitivnom smislu, a druga je Dom Bjelave", rekao je tada Bregović i prenijeli mediji.

Direktor Doma Bjelave je sredinom oktobra pokazivao puno razumijevanje za one koji su dali obećanje.

“Znam da je Bregović obećao novac od prodaje CD-a, ali za sada nama ništa nije uplaćeno. Kasno je počela prodaja CD-a, a ja sam u kontaktu s ljudima iz Produkcije i nedavno su mi rekli da je skupljeno, čini mi se, oko 1.000 KM. Nama se nadati, a oni mogu i dati i ne dati novac, to je do njih”, govori Saudin Đurđević, direktor Doma.

Nekoliko dana kasnije, kada su iz Produkcije Hayat rekli da su uplatili te 3.000 KM, Đurđević je kazao da ne zna da li je novac uplaćen jer on izvještaje o uplatama dobiva jednom u 15 dana.

Šta je ugovoreno

Dom Bjelave je inače kantonalna institucija koja brine o 99 djece bez roditelja ili roditeljskog staranja, od novorođenčadi do punih 18 godina. Njihov ukupan prihod je oko 1,5 milion KM i novac dolazi iz budžeta Kantona Sarajevo. U taj budžet resorno ministarstvo, u konkretnom slučaju Ministarstvo za rad i socijalnu politiku, uključuje i sve najavljene donacije, pojašnjava Zilha Ademaj, ministrica za rad i socijalnu brigu u Vladi Kantona Sarajevo.

Svaka javna ustanova, pa i Kantonalna javna ustanova Dom za djecu bez roditeljskog staranja Bjelave u svom budžetu planira i moguće donacije, i to na osnovu iskustva o iznosu donacija u prethodnim godinama i planiranih projekata za narednu godinu. KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja o planiranim donacijama informiše svoje resorno ministarstvo, odnosno Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo tako što te donacije uvrste u program rada i finansijski plan ustanove, koji dostavljaju Ministarstvu, a te donacije se kasnije troše u skladu sa mjesečnim i tromjesečnim operativnim planovima ustanove, koje oni dostavljaju Ministarstvu finansija Kantona Sarajevo i resornom ministarstvu, a na osnovu planiranih i ostvarenih sredstava od donacija u budžetu, pojašnjava Ademaj. Napominje da sve donacije dolaze na jedinstveni račun Trezora Kantona Sarajevo i raspoređuju se na budžetske organizacije kojima su i doznačene, tako da Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo i resorno ministarstvo u svakom momentu imaju uvid o svim realizovanim, odnosno uplaćenim donacijama. (Ostaje nejasno zašto donacije Domu Bjelave idu u redovna sredstva i ne povećavaju njegov godišnji prihod)

“Namjenske donacije koje nisu planirane u budžetu, a ostvare se u toku godine, unose se i raspoređuju odlukom ministra finansija i postaju sastavni dio budžeta, a odluka se objavljuje u Službenim novinama Kantona Sarajevo. Što se tiče donacije gospodina Gorana Bregovića, a na osnovu informacije dobijene iz KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja, obavještavamo vas da sredstva od prodaje karata za koncert nisu nikad uplaćena ustanovi, niti su planirana da budu uplaćena od strane organizatora, a sredstva od prodaje CD-ova su bila predmet dogovora, ali do 15. oktobra 2012. godine nisu uplaćena”, piše Ademaj.

Drina: Za dom što više novca

Bregovićev menadžer za BiH, Faruk Drina, kaže da nema spora oko toga da će Bregović izvršiti svoje obećanje.

“Mi smo se svi, dakle i ja i Goran i produkcija Hayat i TV FBiH odrekli svih prihoda od tih CD-ova sa željom da Dom Bjelave dobije što više novca, i ja sam u stalnoj vezi i sa Goranom i sa direktorom Produkcije, i iz Hayata su mene obavijestili da su skupili 6 ili 7 hiljada KM, ali da čekaju Gorana da dođe u Sarajevo da taj novac zajednički predaju Domu. Goran je na velikoj evropskoj turneji i u Sarajevu neće biti prije Montenovog koncerta krajem novembra, pa su iz Hayata rekli da će sada uplatiti dio, a dio kada on dođe. Ja sam razgovarao s Goranom, obavijestio ga da je produkcija Hayat prikupila određena sredstva, a on je pitao koliko je to, 10 ili 20 hiljada eura, da i on priloži

svoj dio. Dakle sve je samo pitanje njegovog vremena", pojašnjava Drina. Napominje da niko nikada nije obećao da će Dom Bjelave dobiti dio prihoda od ulaznica.

"To nikada nije bila opcija jer koncert je bio jako skup i mi to nismo obećali", tvrdi Drina i napominje da Bregović od ulaznica nije dobio ni dinara. (Podsjećanja radi, za koncert je prodato više od 10.000 ulaznica po cijeni od 10 i 25 KM, te mali broj karata po 50 KM, a sam koncert je, prema dostupnim informacijama, od BH Telecoma sponzorisan sa 30.000 KM koje su dodijeljene organizatoru koncerta, Drini i kompaniji Of Sound International d.o.o. Sarajevo.)

To je bio sponzorski aranžman koji podrazumijeva da BH Telecom u okviru sponzoriranog događaja dobije reklamu, a novac se uplaćuje organizatoru, odnosno pravnom licu koje predoči ugovor sa pjevačem čiji koncert sponzoriramo – pojašnjavaju izvori bliski BH Telecomu. (Na pismeni upit upućen BH Telecomu stigao je odgovor da će tražene informacije, u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, biti dostavljene u roku od 15 dana.)

Šta kaže zakon?

A dok donacije ne dođu, nije zgoreg podsjetiti da Zakon o obligacionim odnosima u FBiH (član 296) javno dato obećanje tretira kao preuzetu obavezu i onaj ko je ne izvrši može doći i pod udar suda. No, ovakva obećanja, ukoliko nisu ispunjenja, moguće je razumjeti i kao zloupotrebu djece kojoj su data, cijeni Vera Jovanović, predsjednica Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH i bivša ombudsmenka FBiH.

"Zloupotreba ima na mnogo strana: u reklamama, tv-programu koji nije posvećen djeci, bilo je u programima koji pokazuju izvlačenje brojeva za lutriju ili loto, pa i te najave donacija uz koncert Gorana Bregovića bi se mogle smatrati zloupotrebom. Konvencije o pravima djeteta govore da to nije prihvatljivo i da djeca u prvom redu moraju biti zaštićena, ali mi nemamo zakone koji predviđaju sankcije za takve zloupotrebe", pojašnjava Jovanović. Podsjećanja radi, ombudsmeni FBiH su (nekoliko godina prije nego što su se sa istovjetnom službom iz RS-a ujedinili u Ombudsmene BiH) u doba kada su srednjoškolci gostovali u TV-emisijama u kojima su izvlačeni brojevi za igru Loto, napravili specijalni izvještaj i, pozivajući se na iskustva

drugih zemalja, takvu praksu ocijenili kao zloupotrebu djece.

Zloupotreba je i kada djecu izvedu na demonstracije, kada ih stave u prvi red i daju im da nose transparente, kada u školama organizuju izbore ili političke skupove; postavljanje ploča sa imenima poginulih u ratu na zid škole je takođe zloupotreba djece, kategorična je Jovanović.

Šta kažu ombudsmeni?

Sličan stav imaju i ombudsmeni BiH, ali napominju da nemaju informacija o konkretnom slučaju Gorana Bregovića i obećanja datih djeci iz Doma Bjelave. Najavljivanje velikih javnih događaja sa humanitarnim ciljevima, kao što je materijalna pomoć ranjivim kategorijama, te između ostalog i djeci, samo po sebi svakako ne predstavlja zloupotrebu prava djece. Međutim, ukoliko se prikupljeni novčani prihodi ne doniraju, kako je to najavom predviđeno, treba prvenstveno postaviti pitanje odgovornosti organizatora. Nesumnjivo, takvo ponašanje predstavlja zloupotrebu prava i interesa djece na jedan posredan način. Naime, korištenje takve vrste promocije u cilju sticanja što veće koristi ili profita nikako ne može biti opravdano i bilo bi veoma poželjno da se takvo ponašanje sankcioniše, stoji u pisanim odgovorima Violete Romić, glasnogovornice Ombudsmena BiH. Stoji i to da su djeca posebno ranjiva kategorija i da takvi lako mogu biti predmet zloupotreba.

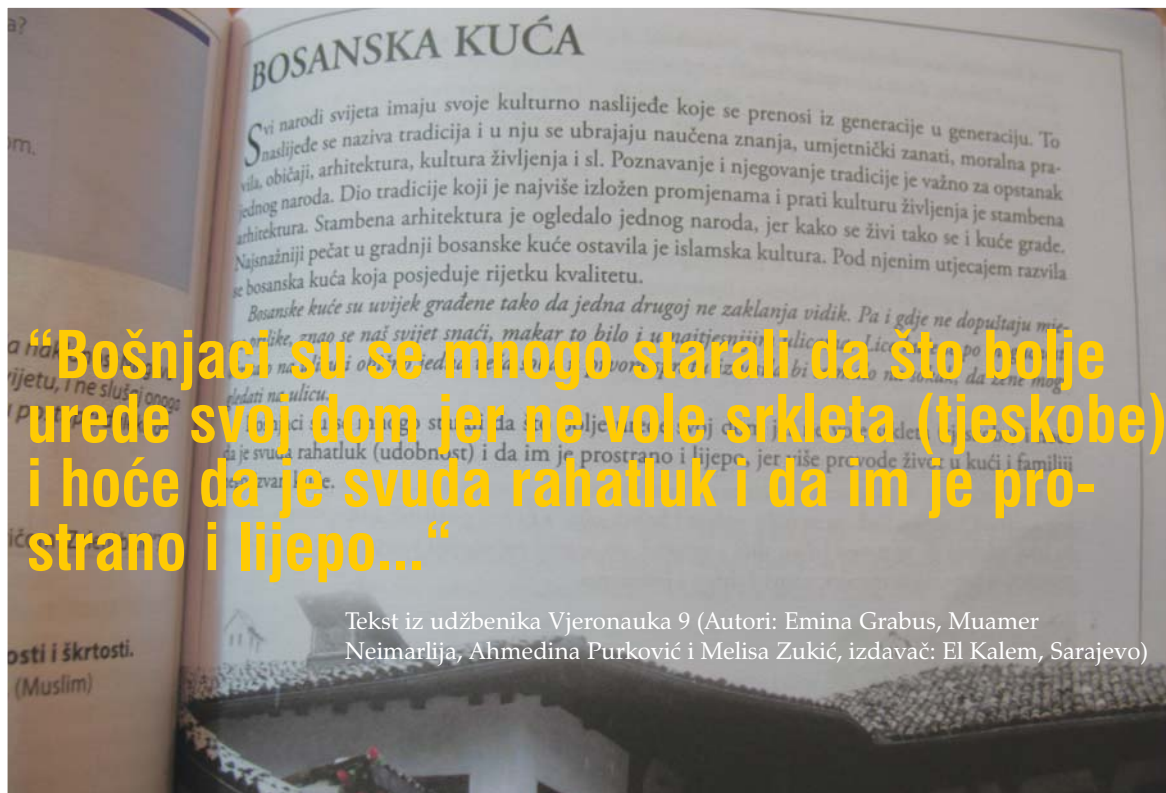
Djeca iz Doma Bjelave su dobila dio novca od prodaje CD-ova i trebala bi dobiti i ličnu donaciju Gorana Bregovića. Tu priču treba ostaviti u zoni sumraka estrade. Ali ono što bi se svaki građanin ove nesretne roming-države mogao zapitati jeste ovo: Od čega na kraju ove godine BH Telecom ima poslovnu korist: od 30.000 koje je dao Of soundu International d.o.o. Sarajevo ili od 30.000 koje nije dao Domu Bjelave? ●

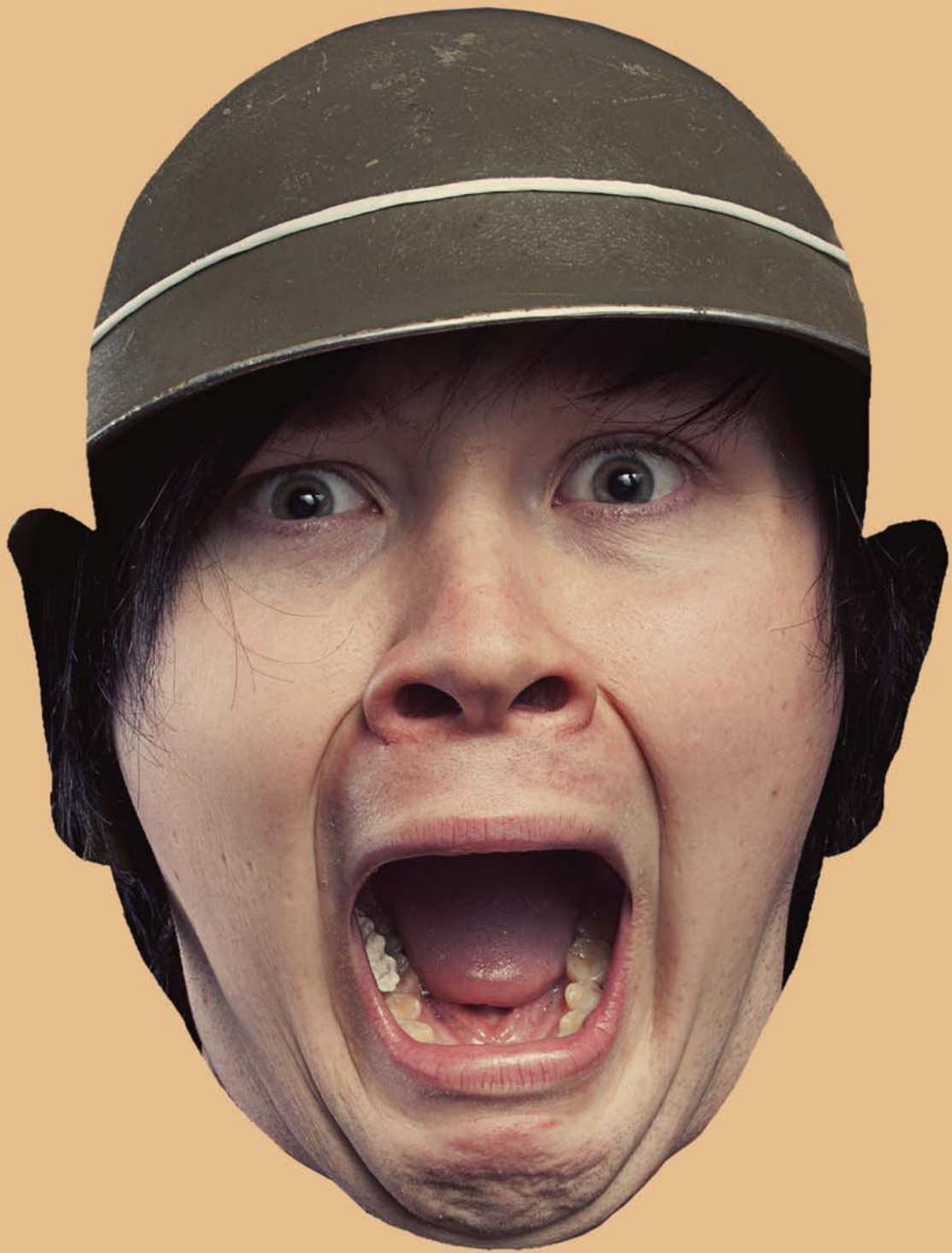
Igra detekcije

BOSANSKA KUĆA

Enes Kurtović

Muharem B. sa ženom i četvoro djece živi u 28 kvadrata opštinskog stana u kojem se uselio "na divlje" jer zbog neuslovnosti stana niko drugi nije htio u njemu živjeti. Niko u porodici nema stalnog zaposlenja, niti drugih izvora primanja. Dvoje Muharemove djece ide u osnovnu školu, dok je drugo dvoje predškolskog uzrasta. Nakon što ste pročitali ova dva teksta, zaključite: Da li je Muharem B. – Bošnjak?

PRAKSI MORON

50 PISMA IZ HELLADE + **72** ŠTA RADE UČITELJI? + **76**
SADAKO HOĆE ŽIVJETI + **80** NE SHVATITE OVO LIČNO +
82 ŠTO FORMALNIJE, TO NORMALNIJE

Ekskurzija uživo

PISMA IZ HELLADE

 Ljubomirka Nenadović

Ekskluzivno za Školegijum, a akobogda i za ministre prosvjete, roditelje i profesore

Prije posjete manastiru na Meteorima, grupa svraća do prodavnice suvenira. Na spratu se prodaju ikone, a u prizemlju su kič suveniri, uglavnom kineski i ponešto orijentalno. Kič, kič, kič. Za one koji nešto kupe kasnije se organizuje nagradna igra. Ubjedljivo najveća glupost je tzv. Arhimedova šolja. Prodavačica zna nekoliko riječi našeg jezika i objašnjava da je to izmislio Arhimed. Unutar šolje je valjak sa rupom na sredini visine. Kada voda dođe do tog nivoa, počinje da curi iz šolje. I to je kao zbog Arhimedovog zakona. Gledam djecu koja imaju petice iz fizike kako oduševljeno zagledavaju šolju, "jer to je Arhimed smislio".

Uskim i krivudavim putem penjemo se do jednog od manastira. Tri od šest razrednih starješina plaše se visine. Kolega odlučuje da se ne penje u manastir, dvije kolegice uz veliki strah, mučninu i vrtoglavicu ipak odlaze gore. Djevojčice preko pantalona vezuju nekakve suknje/marame koje turisti zovu Lude Mare. To zato što "žene ne mogu da uđu u pantalonama". Niko ne primjećuje da žene ipak ulaze u pantalonama, samo što vitlaju tim maramama vezanim oko struka.

Glavna atrakcija u manastiru je prostorija u kojoj su izložene lobanje monaha koji su nekada živjeli u manastiru. Lokalna priča je da su sive lobanje

onih koji su grijeshili, a žute su pravedničke. Kakva nekrofilna situacija! Ljudi vire kroz otvor na vratima da vide gomile ljudskih lobanja na policama i kosti složene na stolu u uglu.

Nivo ispod ove bizarne kosturnice nalazi se prostorija u kojoj su na identičan način složeni pleteni baloni i korpe pune vještačkog grožđa. Zašto sve što se nudi turistima mora da bude banalno? Jesu li đaci turisti? Izgleda da škole, turističke organizacije, dio profesora i dio roditelja misle da jesu. Već godinama se svi smiju kad ponavljam rečenicu iz zakona – ekskurzija je nastavni proces!!! Da li mi djecu sivim i žutim lobanjama učimo bilo čemu? Moralu, možda? Jesu li žute i sive ljudske lobanje naša nastavna sredstva?

Na spratu iznad lobanja – opet prodavnica. Ikone velike, male, na magnetima, na staklu, na staklenim kuglama, sa led-diodama, svijeće na kojima su nacrtani cvjetići, manastirski med izgleda kao makar kakva tačka pristojnosti. U manastiru za kupce nema nagradne lutrije, kao u prodavnici suvenira podno Meteora. Kada sljedeći put dođemo na Meteore, možda nas i to sačeka, kao što su nas sada iznenadili neukim, laičkim izložbama o životu lokalnog stanovništva. Ovaj arhitektonski fascinantno manastir danas je fabrika za preradu turista. Nemamo vremena za mali, živopisni gradić Kalambaku ispod Meteora. Potrošili smo ga u prodavnici suvenira.

školegijum prvo polugodište 2012/13.

Atina, treći dan

Naša vodičica govori izuzetno inspirativno o maratonskoj bici i sukobu Persijanaca i Spartanaca, uključujući i pitanje smisla svakog rata. Niko ne sluša. Kada izađemo kod spomenika Leonidi Spartanskom pitaju ko je ovaj sa kopljem.

Vodiči i vozači koriste navigaciju, pa zato lutamo i duže od dva sata tražimo hotel. U Atinu ulazimo uskim uličicama kroz koje se autobusi jedva provlače.

Pred olimpijskim stadionom djevojčica pada u nesvijest, svi je okružuju. Niko od djece ne zna ništa o prvoj pomoći. Razredni starješina stoji sa druge strane ulice i posmatra jer "ne zna kako da reaguje". Ljekar je u drugom autobusu i već je stigao do Akropolja. Unosimo djevojčicu u taxi i pravac Akropolj, razredni starješina ostaje. Mozgav zašto ovo radim, to nije moj posao, ja nisam odgovorna za ovo dijete. Ali ona je djevojčica, kolega

ne zna engleski, radi na 33 obrtaja, sve mu je pomalo teško.

U kafiću ispod Akropolja, dok čekam svoju grupu i već oporavljenu djevojčicu nagovaram da pojede mafin, ulaze tri momka iz prve grupe. Pobjegli su od svog odjeljenja, mrzilo ih je da se penju na Akropolj. Prave se da nas ne primjećuju, sjedaju za sto nedaleko od našeg i nevjerovatno lošim engleskim jezikom naručuju piva. Pitam gdje su ostali, kažu završili su obilazak Akropolja i ne znaju gdje su. Ubrzo dolazi njihov razredni, sjeda sa njima, naručuje pivo i pristaje da djevojčica ostane sa njima dok sa svojom grupom odem na Akropolj. Na Akropolju je jako vruće. Veče prije dolaska u Atinu provjerila sam i znam da ulaznica za đake košta 3 eura. Obilazak tog muzeja nije predviđen programom, iako smo to tražili kada smo planirali putovanje. Muzej je nov, izuzetno zanimljiv i sadržajem i arhitektonski. Znala sam da nije u programu,

pa sam sa svojim đacima i njihovim roditeljima još prije polaska dogovarala odlazak u muzej. Zahtijevamo vrijeme za obilazak muzeja. U mom autobusu 23 učenika kažu da hoće u muzej. Kada se nađemo ispod Akropolja, 18 od 22 učenika iz mog odjeljenja hoće da idu u muzej, kolega sa čijim odjeljenjem dijelim autobus neće da organizuje svoje đake, oni ne uspiju da prikupe novac, svađaju se međusobno i odlučuju da ne idu u muzej.

Provodimo nepuna dva sata u muzeju, do koga idemo živopisnom atinskom ulicom. Prvi put ličimo na ekskurziju kakva bi trebala da bude. Mala grupa, odlična vodičica, svi slušaju, zapitkuju, žena koja nas vodi inspirisana pametnom djecom. Nije previše vruće. Zašto sve ekskurzije nisu ova-

kve? Dok ovo mislim, tu rečenicu istovremeno izgovaraju dvije djevojčice koje hodaju pored mene. U muzeju zatičem dvije kolegice sa malim grupama učenika. Svi srećni i smireni. Djeca koja dolaze iz zemlje u čijem glavnom gradu već više od deceniju ne radi ni jedan veliki muzej, skoro da su egzaltirana. Vraćamo se do podnožja Akropolisa i nailazimo na bijes kolege, ljutog što je zbog nas morao da ostane na Akropolju i da gubi toliko vremena. "Ako vas nešto interesuje, vi se snađite, a ne da mi moramo da budemo na Akropolju". Ispostavlja se da je problem što je alkohol u kafićima oko Akropolja skuplji nego u prodavnicama u centru grada.

U pet treba da krenemo ka centru, ali nam nedostaju oni momci što su sjedili u kafiću ispod Akropolja. Čekamo ih petnaestak minuta i tek tada uspijevam da otjeram njihovog razrednog starješinu i nekoliko drugova da ih traže. Vraćaju se kroz pola sata, svi vuku ogromne kese iz supermarketa. Vozač otvara bunker da se u njega smjesti alkohol koji su donijeli. To da razredni starješina kao ne vidi. I moj kolega stvarno glumi da to ne vidi. Osjećam kako mi rastu magareće uši. Uveče, u Atini, vozač iz drugog autobusa pita me da li sam najstrožiji profesor u školi. Pitam šta to znači? Kaže, pa vi ste tako strogi, vi imate pravila. Oдавno znam – užasavaju me glupost i primitivizam. Više primitivizam, ali obično idu zajedno. Smješteni smo u hotelu u Maratonu (Jel da kažem da su me pitali – Jel ovo Atina?!), na samoj obali. Hotel ima sopstvenu plažu i bazen.

Dogovor je da uveče mogu da budu na plaži ili da se kupaju u bazenu, ali da mi znamo da su tamo. U autobusu, u povratku ka hotelu, uživam u petsto puta ponovljenoj inspirativnoj pjesmi:

Žene i Alkohol

Žene i Alkohol, Žene i Alkohol

Samo mi dajte Žene i Alkohol,

Žene i Alkohol, Žene i Alkohol

samo mi dajte Žene i Alkohol,

Stalno mislim o njoj to je postalo naporno

Večeras ja hoću samo žene i alkohol

Da odmorim glavu to uradiću napokon

Samo mi dajte Žene i Alkohol

Žene i Alkohol, Žene i Alkohol

samo mi dajte Žene i Alkohol

Žene i Alkohol Žene i Alkohol

samo mi dajte Žene i Alkohol

slika

Pravda, sloboda

loši su tripovi.

Točku napretka

trebaju klipovi.

*Samo Žene i Alkohol
Samo Žene i Alkohol
Samo Žene i Alkohol
Dajte Žene i Alkohol
Stalno mislim o njoj to je postalo naporno
Večeras ja hoću samo žene i alkohol
Da odmorim glavu to uradiću napokon
Samo mi dajte Žene i Alkohol
Žene i Alkohol, Žene i Alkohol
samo mi dajte Žene i Alkohol
Žene i Alkohol Žene i Alkohol
samo mi dajte Žene i Alkohol*

Mislim da ću im kada se vratimo sa ekskurzije odštampati dovoljan broj primjeraka pjesme i pre-

dložiti da ovu izvanrednu tvorevinu analiziramo na času književnosti.

Oko ponoći, uspijevam da uđem u sobu iz koje arlauću ovi nesretnici što vape za ženama i alkoholom. Zatičem gomilu ispolivanu alkoholom, i nekoliko djevojčica. U pokušaju da uzmem flašu skoro popijene votke, pijana kreatura izgovara rečenicu: "Gospođo, vi ne možete to da mi uzmete, ja sam to platio... to je moje..." Nažalost, ovo sam prvi put prije nekoliko godina čula od kolege koji me je pitao kako mogu da oduzimam alkohol od đaka, kad su oni sve to platili. To što je dužnost profesora da dijete zaštititi od upotrebe alkohola i narkotika, to više nikoga ne interesuje. Ponekad mi se čini da se moje kolege plaše đaka.

Noćas, dok pokušavamo da ih držimo na okupu i nekako sačuvamo žive do jutra, kolega matematičar dolazi da nam kaže da su djeca iznijela stolove i stolice na ravni krov na vrhu hotela i da tamo piju i pjevaju. Tu informaciju donosi do nas tri i odlazi da spava. Nas tri tražimo put kojim su se oni popeli na krov i kada izađemo gore, potpuno se zaledimo. Visoko je, neosvijetljeno, na šljunku kojim je prekriven sto ima puno praznih konzervi i razbijenih flaša, a oni su previše blizu ivici.

Koleginice uspijevaju tek da ispregovaraju da se odmaknu od ivice. Atmosfera je svadbarska, pjevaju se neke poskočice i erotske pošalice. Više se vrišti nego što se pjeva. Obećavaju da će se ta gitara ipak čuti i da neće više biti vrištanja. Muškarci iz naše šestočlane ekipe razrednih starješina uredno spavaju.

U 2:30, kada već više ne može da se izdrži buka i urlanje sa tog krova, odlazimo da objavimo kraj te žurke. Većina se brzo razbježi.

Ostajemo sa nekoliko djece i sakupljamo đubre koje je iza njih ostalo. Konačno djelimični mir; lupaju vratima, povremeno vrište po hodnicima, ali nekako se da izdržati. Ima previše pijanih.

Samo što ulazimo u sobu, zvoni telefon. Recepcija. Traže da hitno dođemo do bazena jer je opasno. Tri i deset je. Pitam da li se nešto desilo. Grk na poluengleskom odgovara da je uredno, ali opasno. Dok trčimo ka bazenu sigurna sam da se nešto ipak desilo, ali da neće odmah da mi kažu. Bazeni ne radi poslije ponoći, isključena su svjetla i sve je okolo mračno.

U prolazu kraj recepcije tražim da probude trojicu profesora i kažu im da dođu do bazena. Tamo za tičemo potpunu ludnicu. Pijane siluete bauljaju

slika

An aerial photograph of a very crowded beach. The sand is light brown and densely packed with people. Many people are sitting or lying on towels or blankets. Numerous colorful beach umbrellas are scattered across the scene, providing shade. The background shows the ocean waves breaking on the shore. The overall atmosphere is busy and summery.

Okean znanja

tajnama mami

al' škola rađe

na pijesku čami.

kroz mrak i bacaju jedna drugu u bazen. Ne vide se ivice bazena i čini mi se da već vidim kako neko razbija glavu ili lomi kičmu dok udara u ivicu bazena. Kada nas primijete, uglavnom se razbježe. Zovemo djevojke koje vrište u mračnom bazenu da izađu. One pokušavaju da pobjegnu ka plaži. Nesvjesno se razdvajamo i "opkoljavamo" bazen kako bismo ih spriječili da u mraku bauljaju plažom (udariće u neki od ligeštula ili prevrnutih čamac). Koleginica više, ja držim desnu, ona lijevu stranu bazena.

Šta ja ovo radim? Zašto mi sve ovo treba? Jesam li ovo zamišljala kada sam riješila da upišem književnost? Ovo je ispod svakog nivoa.

U mraku prepoznavamo lica i zovemo ih imenima. Niko od djece neće da stane i da se okrene. Neki od njih predajem. Jedan prolazi pored mene i ne okreće se kada ga pozovem. Vičem nekoliko puta njegovo ime. Predajem mu, ali izgleda da više ni to ne vrijedi. Ova djeca misle da su na ekskurziji oni neki drugi ljudi i da su sa njima neki drugi profesori, sa kojima neće dijeliti učionicu već sljedećeg ponedjeljka.

Mislim na dva nivoa. Koliko je sve ovo opasno za djecu i koliko je sve ponižavajuće za nas. Šta ja radim ovdje? Ima li smisla ući u ponedjeljak u učionicu i govoriti o Vasku Popi? Trebalo bi da s njima razgovaram o Vasku Popi, za petnaestak dana o Kišu!!! Onaj dječak se zaustavlja i okreće tek onog trenutka kada mu kažem da mi sljedećeg maja ne šalje oca u školu sa patetičnom pričom kako njih dva žive sami i kako sin uči bogosloviju i gimnaziju paralelno, pa ako mu ostane jedinica iz književnosti, izgubiće stipendiju i oni neće imati od čega da žive... Dječak se sada okreće i nešto bi kao da objašnjava. Po ko zna koji put u ovih nekoliko dana osjećam kako mi rastu magareće uši.

Jedna učenica urla na svoju razrednicu i prijeti kako će zvati oca da mu kaže da je profesorka maltretira, jer ona ima pravo da se kupa, a ova joj ne da. Ovo je toliko histerična vriska da mi se čini da bi ljekar morao da reaguje. Da sam bliže, uplašila bih se da će me ugristi. Kolegica je nekako ugura u hotel. Sakupljamo ih okolo i molimo recepcionara da zaključa sve ulaze i izlaze. Bar tridesetoro djece je toliko pijano da ne uspijeva da kontroliše sopstveno ponašanje. Pitam recepcionara gdje su kolege. Jedan je, kada su ga pozvali, podigao slušalicu i stavio je kraj aparata, blokirajući na taj način sve druge pozive. Druga dva nisu reagovali na poziv.

Jedan je, početkom večeri, vidjevši djecu na krovu, ispričao to nama i smatrajući da je obavio svoju profesorsku dužnost uredno otišao da spava kako bi ujutru mogao da ustane i ode na plažu da pliva. Opet mozgam zašto je neko profesor, a neko ludak koji noću juri djecu po krovovima i bazenima. U 5 ujutru ulazim u sobu, spuštam se obučena na krevet i motam filmove, prestravljena od mogućih scenarija koji mi prolaze kroz glavu. Šta da je neko pao sa krova ili se razbio o ivicu bazena?

Tokom dana koji se ionako sveo na vožnju okolo, jer zbog štrajka nismo mogli da uđemo u Atinu, a sva arheološka nalazišta zatvorena su zbog štrajka, spavam u autobusu. Pauza za ručak u Glifadi, pa hajde da ih vozimo u hotel, tamo imaju bazen i plažu. Sprema se još jedna noć u Maratonu.

Autobus, pakao

Iz Maratona krećemo za Korint. Gledam scenu u kojoj se skoro 130 djece gura sa jedne strane mosta kako bi slikalo Korintski kanal. Nikom ne pada na pamet da pređe na drugu stranu. Kažu rekli su nam da ne prelazimo. Niko ne zna da odgovori zašto da ne prelaze. Pa rekli su nam!! Zašto kada kažemo da budu pristojni to ne prihvate bez razmišljanja?

Do Epidaurusa putujemo nešto duže od sata. Uglavnom spavaju. Vodičicu sluša desetak učenika. Kada pustimo muziku, oni najglasniji iz druge polovine autobusa dolaze do vodiča i traže da se muzika isključi jer ne mogu da spavaju. Riječi molim i izvinite ne postoje u njihovom jeziku.

U Epidaurusu neki pitaju da li mogu da ostanu u autobusu. U jednom od najakustičnijih pozorišta na svijetu vodičica ne uspijeva da demonstrira koliko se sve dobro čuje, jer naši đaci, svi u posljednjim redovima, dakle na vrhu, ne prestaju da pričaju i viču. Smiruju se kada čuju čuvarevu pištaljku. Još jednom ne pomažu ni razum ni razgovor, samo dresura!

Na putu do Mikene uvjeravam se da je ovo najbolja vodičica koju sam srela na svim dosadašnjim ekskurzijama. Priča zanimljivo, precizno, bez nepotrebnih digresija i banalnosti. Druga polovina autobusa počinje da pjeva, sa namjerom da je nadglasa. Pljeskaju usred rečenice i žena prestaje da govori. Zamolim kolegu da nešto preduzme, jer su to njegovi učenici, čovjek kao probuđen iz neke letargije, ne pomjeri se sa prvog sjedišta u autobusu, samo se poluokrene i napravi neki ne-

slika

A photograph of a dilapidated stone structure, possibly a well or a small building, with a single standing pillar. The structure is made of rough, weathered stone blocks. The pillar is also made of stone blocks and stands upright. The background is a lush green landscape with trees and a grassy field. The sky is overcast. The overall mood is one of decay and resilience.

Budućnosti se

Bosna ne boji

sve dok je školstvo

stub na kom stoji.

artikulisani pokret šakom lijevo-desno koji bi u svakodnevnoj komunikaciji trebao da znači tiše. Ništa se ne mijenja, ali se kolega vraća u prethodnu blaženu čauru pozicije ništa ne vidim, ništa me ne interesuje. U posljednjim redovima autobusa već je skoro histerična atmosfera.

Vraćamo se iz Mikene i poneko postavlja pitanje, nepogrešivo o onome o čemu je vodičica već govorila. Kada im to napomene, iz posljednjih redova se čuje dobacivanje – pa pričaj ponovo, zato sam te platio. Ne predajem toj djeci ove godine. Predavala sam prethodne tri. Prema meni se ponašaju kao da ne postojim. Ako im se obratim, ne odgovaraju i ne reaguju. Pokušavam da sačuvam samopoštovanje i odlučujem da im se ne obraćam. Dva ili tri

puta uzaludno molim kolegu da nešto preduzme. I on ne reaguje, kao i njegovi đaci. Da budem poštena, kao veći dio njegovih đaka. Nekoliko dječaka i djevojčica pobjeglo je u prednji dio autobusa i s vremena na vrijeme čujem – pa kada će ovo da prestane; ovo više ne može da se izdrži.

Kada vodičica objašnjava kako je nastao mit o početku Trojanskog rata i dodaje da je nauka utvrdila da su razlozi ovog kao i svih drugih ekonomske prirode, a da mitovi i ideologije služe da to prikriju/pokriju, druga polovina autobusa počinje da urla. (Zapravo, to je vjerovatno trebalo da bude pjevanje nekog neidentifikovanog hita iz Grand folkoteke.) Molim kolegu da pokuša da spriječi ovu sramotu. Još jednom me ignoriše i tada odlučujem da ga više ništa neću pitati, ni moliti, ali da ću kada dođemo kući podnijeti zahtjev školi da se preispita ponašanje profesora na ekskurzijama. Naš direktor uvijek kaže da niko neće nikakav prigovor da napiše na papiru, pa da on zbog toga ne može da reaguje. E, ovoga puta ćemo imati pismeni prigovor.

Ove ekskurzije i ova djeca su ovakva ne zbog roditelja nego zbog nas. Svu odgovornost za katastrofalno ponašanje naših đaka snose prvenstveno profesori, pretvoreni u ništetne male ljude pres-travljene pred sopstvenim đacima. Oni drugi koji to vide preuzimaju na sebe odgovornost da ponegdje ugase požar, ali se sistemski ne može ništa promijeniti.

Tražimo od vodiča da pauzu za ručak ne prave u restoranima van grada, gdje djeca nemaju mogućnost izbora. To je profesoru vođi puta dovoljan razlog da napravi ekstremno neprijatnu scenu, jer se to nekako ne uklapa u njegove planove.

Uveče u Delfima razulareni đak iz mog autobusa zamalo što nije udario koleginicu. Kada od njegovog razrednog starješine traži da joj kaže ime tog đaka, moj kolega iz autobusa kaže – sve su to naša djeca i odbija da kaže o kom se učeniku radi. Može li se niže i gore?

Sada krećemo dalje, još dva dana.

Čke beogradske – školstvo u rcu

Preživjeli smo noć u Delfima, tačnije u diskoteci. Kažem svojim đacima da neću silaziti u tu rupu, ali da me mogu naći ispred izlaza. Tu sjedim zajedno sa kolegama iz još jedne domaće gimnazije. Djeca kao ulaznicu dobijaju nekakve kupone koje mogu da zamijene za jedno piće po izboru (vino,

slik&

Šta je povijest
bez smaknutih glava?
Nije škola
ako nije strava.

pivo ili coca-cola). Da podsjetim, ovo je još jedno kršenje zakona. Škola mora da spriječi, a ne da obezbijedi konzumiranje alkohola.

Kraj vrata diskoteke prilazi nam direktorica gimnazije koju smo zatekli u Delfima. Prva rečenica koju izgovara: Ovo sa ekskurzijama ne može ovako više – ili da se mijenja ili da se ukida. Nastavlja skoro ispovjednim tonom, glasom čovjeka koji je konačno našao slušaoca, kome ne treba sagovornik. Dvanaest godina vodi ekskurzije, nikada nije bilo ovako, prošle godine samo što su prešli granicu imali su dječaka u komi, jer je popio litar i po votke za dvadeset minuta... ali sada je dobro, doktor zna da treba da nosi infuziju i sve one rastvore...

Mi o infuziji, a na vratima se pojavljuju tri momka iz naše škole, jedan od njih toliko pijan da se bojim da će se sručiti ako se pomjeri. Traži svoje kupone. Moji đaci su već ušli, kolegica ima još nekoliko za svoje učenike koji još nisu stigli. Druga kolegica odlazi da u diskoteci pronade njihovog razrednog. Kada konačno izlazi, ispostavlja se da karata nema ("Mi smo vaše piće popili, mislili smo da nećete doći"). Svi pogledi uprti u kolegicu koja ne želi sada dati karte svojih učenika koji kasne. Izlazim da ne gledam kako se to razrješava. Buka je nesnosna.

Ujutru rano odlazimo na arheološko nalazište Delfi. Muzej je mali i fenomenalan. Zbog štrajka nismo bili u Arheološkom muzeju u Atini i ovo je zato dodatno važno. Za dva sata obilazimo sve, organizatori nas požuruju. Kolega koji je vođa puta smatra da je i ovo previše, jer treba stići što prije u Paraliju, gdje nam je sljedeće prenoćište. Tamo će djeca moći da se kupaju i da kupuju. Kakva stara Grčka, kakva arheološka nalazišta, najvažniji je šoping u Paraliji! Prvi put ga čujem da djeci tumači bilo šta, a on sa žarom eksperta objašnjava gdje se može i za koliko novca kupiti kožna jakna, kako se spušta cijena, gdje su najbolje prodavnice. Paralija liči na veliki buvljak, gomila jeftine kineske robe na štandovima ispred prodavnica prošaranih radnjama na kojima piše ŠUBI I FURS.

Pauzu pravimo u dolini Tembi, posjećujemo crkvu posvećenu svetoj Petki napravljenu tridesetih godina 20. vijeka. Na ovom se mjestu ekskurzije nisu zaustavljale do 2008. godine. Sada je to obavezni dio programa. Nevjerovatna kombinacija antičkih legendi, pravoslavlja, praznovjerja i kineske plastike. Na ulazu u svetište opet gomila tezgji, čudni buvljak sa gomilom svačega, plus ikonice, krstići i brojanice. Moj favorit je plastični nar u či-

jem srcu je nekakva ikona. Ne zna čovjek da li da se smije ili da kuka. Đaci ubacuju novčiće u rječicu i pomišljaju ljubavne želje. Dvojica se takmiče ko će duže da drži ruku u ledenoj vodi. Ruke su im blijede, a lica ludo crvena. Oni su mi najsimpatičniji. Tu konačno shvatam da smo ovoliko žurili ne samo zbog kolegine želje za šopingom u Paraliji, već i zato što jedan od vodiča ovdje preuzima grupu sveštenika i sa njima odlazi dalje. Osim što je neprofesionalno i prilično bezobrazno, to ipak potvrđuje moj osjećaj da smo ekskurziju završili u Delfima, divnom gradiću koji praktično nismo ni vidjeli, jer smo uveče otišli na večeru, pa u diskoteku... Ostaju nam još Paralija i Solun, ali to više nije ona Helada koju smo do tada obilazili.

Smucamo se po Paraliji od šest popodne, djeca trče na plažu i čak ni ne pitaju zašto nemaju odlazak u diskoteku i u Paraliji. Smješteni su u tri hotela, pa zato očekujem mirniju noć. Kažem mojim da u sobama moraju biti u ponoć. Malo prije jedan na terasi ispod moje sobe počinje vriska, urlikanje, dovikivanje, pijano mumlanje... Sa ulice se bacaju konzerve na njihovu terasu. Čujem i vidim jednog svog učenika i njega šaljem na spavanje. Kaže da odlazi i nešto kasnije čujem ga kako šapuće na dijelu terase koji ne mogu da vidim. Razmišljam da li da siđem i otjeram ga u sobu. Vagam između blamaže da mi se ponovo smiju i obaveze prema dužnosti koju imam. Kada me ponovo čuju, oni iz sveg glasa zapjevaju pjesmu koja je strasno iritirala juče u autobusu.

Hej, čke beogradske, totalno poludele

sve bi malo rakije, eksere il thc!

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

čke beogradske, totalno poludele

sve bi malo rakije, eksere il thc!

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

kažem čke beogradske, totalno poludele

sve bi malo rakije, eksere il thc!

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

slika

Škola i vjera

sporazum slave:

znanje je boje

nebeskoplave

kažem hej čko, zašto uvek mora to
 zašto uvek alkohol s vutricom, ekserom
 to je zlo "nije zlo" jeste jebeni hardcore
 ja bih da se uzmemo ti bi da uzmemo
 kažem hej čko, zašto uvek mora to
 zašto uvek alkohol s vutricom, ekserom
 to je zlo "nije zlo" jeste jebao te kser
 vi nikada niste fejk, lude čke beogradske
 čke beogradske, totalno poludele
 sve bi malo rakije, eksere il thc!
 stvarno niste normalne
 "stvarno nismo normalne"
 stvarno niste normalne
 "stvarno nismo normalne"
 čke beogradske, totalno poludele

sve bi malo rakije, eksere il thc!

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

stvarno niste normalne

"stvarno nismo normalne"

Djevojčice vrište dok pjevaju refren *stvarno nismo normalne...* A onda se začuje krik vlasnika hotela pored koga se, dok je sjedio na terasi u dvorištu hotela, sručila nečija povraćotina. Nekoliko časaka kasnije budi djecu i izbacuje ih iz soba na ulicu.

Paralija, noć

Hotelom se čuje urlik vlasnika. Trči po hodnicima, udara u vrata, viče malo na grčkom, više na našem: "Ovo je hotel, ovo nije štala... ovo je za ljude, a ne za divljake... svi napolje iz mog hotela... ovo nikada nisam imao u hotelu..." Pokušavam da ga smirim i shvatam da je neko povratio iz sobe sa nekog sprata i da je sve to palo neposredno pored čovjeka koji je sjedio na terasi u prizemlju. Na ulici zatičem tri dječaka iz svog odjeljenja. Otvorili su vrata svoje sobe kada je gazda lupao u vrata i on ih je izbacio. U sobi ispod moje nema nikoga, sve izgleda kao da je tajfun prošao. Na terasi gomile nepopijenog piva i drugog alkohola. Djece nema nigdje. Dok razgovaram sa trojicom izbačenih, stiže i naša vodičica. I ona nije mogla da spava od vriske s one terase. Nije problem rekonstruisati ko je sve bio na toj terasi, predavala sam tri godine toj djeci i lako prepoznajem glasove. A oni se nisu ni krili, naprotiv, trudili su se da ih primijetimo i da pokažu kako im profesori zapravo ne mogu ništa. Sada ih nigdje nema. Vodičica poziva ljude iz agencije koji su u drugom hotelu. Vlasnik insistira da napustimo hotel. Stiže predstavnik agencije. Pita gdje je vođa puta. Pokušava da ga zovne telefonom, ne odgovara. Jedan od ljudi iz agencije odlazi da traži profesora vođu puta, ali se vraća bez kolege. Nema ga u hotelu. Znam da je otišao u diskoteku sa svojim đacima, jer će tamo biti "obračun sa gimnazijalcima iz Vršca". To sam čula od đaka, ne od kolege.

Žena iz turističke agencije kaže da ne smije da bude vozače, jer oni po zakonu moraju da spavaju određen broj sati, na svakih dvadeset sati vožnje moraju da imaju osam sati odmora. Mi, dakle, ne možemo u ovom trenutku da pođemo. Samo je pitanje gdje provesti noć sa učenicima koje će izbaciti iz hotela.

slika

Gdje škola Darvina

obilazi ćutke

čovjek je karika

od majmuna do lutke.

Budim sve učenike iz svog odjeljenja i oni dolaze u prizemlje hotela. Neki su zaista spavali, neki na brzinu obukli pidžame, kako bi izgledalo da su spavali, neki se uopšte ne foliraju. Nedostaje jedna koja svih ovih dana pravi probleme. Laže, odlazi bez javljanja, ne spava u svojoj sobi... I noćas je u ponoć bila u hotelu, ali je očito kasnije otišla. Znam i gdje, ova djeca su vrlo predvidljiva. Konačno bude i kolegu čiji su učenici napravili ovaj cirkus. On neće da kaže ko je od njegovih učenika bio u toj sobi 102, iz koje je nastao haos. Šta god da mu neko kaže ili ga pita, on ćuti. Onda konačno traži od one trojice "izbačenih" dječaka da kažu ko je bio na žurci u sobi.

To je moral, i principijelnost. Sinoć nije htio da kaže ime dječaka koji je napao njegovu kolegicu, a sada traži od djece suprotno. Još jedna potvrda teze da su za ovakvo ponašanje đaka krivi prvenstveno profesori.

Djevojčice iz mog odjeljenja se smrzavaju u pidžama na terasi u prizemlju. Gore, po spratovima, kao da nema nikoga. Cijelo jedno odjeljenje ne postoji. Miševi su nestali. Njihov profesor nema namjeru da ih potraži. Brzom ekspertizom utvrđujemo da je povraćano s trećeg sprata, iz soba 304 ili 305, to znamo zato što odvratnih tragova ima na peškirimama koji su na spratovima ispod bili prebačeni preko ograda terasa. Profesor odbija da predoči spisak sa rasporedom soba svog odjeljenja. Tvrdi da ne zna ko je u tim sobama, a i ako zna, to ne znači da su baš ta djeca povraćala. Može li gore, po drugi put se pitam gledajući kolegu. Vođe puta nigdje nema, žena iz agencije poziva telefonom direktora. Već su četiri sata ujutru. Niko ne odgovara. Vlasnik hotela se izvinjava djeci koja ništa nisu kriva. Odlučujem da svoje đake pustim da odu u sobe. Ispostavlja se da jedna to ne može, jer je ona koja je nestala odnijela ključ. Odlazim na sprat da riješim taj problem. Pola sata kasnije nestala se pojavljuje u pratnji nekog dječaka koji bi trebao biti u drugom hotelu. Kažu da su bili sa profesorom i misle da je to sada sve uredu. Odlučujem da odem u sobu, jer više ništa ne mogu da uradim. Čim zatvorim vrata, u hodnicima počinje buka. Djeca iz drugog odjeljenja su izašla iz soba i počinje sklanjanje svega što je iza žurke ostalo po hodnicima i terasama. Izađem iz sobe, ali oni ne nestaju, opasnost je prošla. Ispostavilo se da su od razgoropađenog vlasnika hotela bježali preko terasa i da je bilo sasvim moguće da neko u

tom trku padne. Srećom nije. Ali, da li je sreća sve što možemo garantovati roditeljima, kad nam povjere svoju djecu?

Opet počinje lupanje vratima, vika i pijanka. Silazim u hol da obavijestim njihovog razrednog, iako sam sebi još juče obećala da mu se više nikada neću obratiti.

U prizemlju zatičem dvojicu kolega (vođa puta je u međuvremenu pronađen u diskoteci) kako jedan drugom objašnjavaju da svako može da povrati bilo gdje, u hodniku, u WC-u, "tamo gdje mu dođe". Potom čujem onu čvenu rečenicu koju izgovara i naš direktor – ali to su djeca koja inače ne piju, ovi koji imaju kondiciju, oni bolje podnose, nije to ništa strašno...

Odlučujem da se okrenem i odem u sobu. Čemu se čudim? Juče smo kod onog vašarišta u dolini Tembi sreli neku grupu odraslih sugrađana koji su se vraćali sa Krfa, pa su svratili "da obidu još jednu svetinju". Među njima je bio i predsjednik školskog odbora naše škole. Deset puta je ponovio doskočicu kako je on odličan predsjednik školskog odbora koji svuda provjerava kako funkcioniše škola, pa i ekskurzija. Odlično, rekoh, hajde da razgovaramo o ovoj ekskurziji. Po intonaciji je shvatio da nešto nije uredu, odskakutao do sljedećeg autobusa i potom se vrati k meni, ponavljajući ono o školskom odboru i provjeri rada škole, pa i ekskurzije. Zamolila sam da odmah zakažemo sastanak za sljedeću sedmicu, kako bismo razgovarali o ekskurziji. Veselo je odglumio da ništa nije čuo i odgegao do sljedećeg autobusa sa istim osmijehom i istom rečenicom.

Paralija, jutro

U 6:30 budimo djecu, u 7:45 treba da se krene ka Solunu. Svi silaze i doručuju u tišini. Valjda su ipak shvatili da se noćas prešla granica. Valjda. Izdržaću još ovaj dan. Sklanjam se na terasu, ali nemam gdje da sjednem. Vlasnik je noćas oprao pod terase, ali nije primijetio da su povraćotinom uprljane stolice. Gdje mi prođemo, ostaje haos. Pojavljuje se novi problem, soba 102 u kojoj je bila žurka nije uopšte na spisku bukiranih soba. Momci su uzeli ključeve sobe koja nije njihova, vjerovatno u nadi da kada se ujutru budu razduživali ključevi niko neće primijetiti haos u sobi koja "nije korišćena". Njihov razredni prilično nemušto objašnjava da su oni dobili taj ključ i da je recepcionarka kri-va što im ga je dala. Nisu oni mogli znati. Opet se pravi naivan ili lud.

slika

Zbornica dobrim

primjerom svijetli:

muči, pa nećeš

u raj na – metli.

U ovom smo hotelu bili i prve ekskurzijske noći i rooming-lista je ostala nepromijenjena. Svi su smješteni u iste sobe kao i prve noći, dakle do grčke nije moglo doći. Ne mogu i ne želim da objašnjavam, sklanjam se na drugu terasu, koja nije isповраćana. Zbog ovoga opet kasnimo. Samo čekam da uđem u autobus i zaspim. Prijepodne u autobusu je najbolje, jer oni što su prethodne noći divljali tada spavaju. Podivljaju poslije prve pauze, naročito poslije ručka.

Momci ipak plaćaju sobu koju su samoinicijativno uzeli i mi konačno krećemo. Vlasnik hotela se žalio da su prve noći sve đubre, prazne flaše i konzerve prebacili na susjednu terasu i da je žena koja je spavala u sobi ujutru bila zgranuta. Trebali su im džakovi da odnesu sve što je ostalo iza naših đaka.

Naša vodičica opet sjajno govori o Solunu, kao glavnom gradu grčke Makedonije. Pokazuje skre-

tnicu za Verginu, arheološko nalazište koje je otkriveno prije tridesetak godina, ali je prije deset godina uređeno za posjete. Vjeruje se da je jedna od ukrašenih grobnica ona u kojoj je sahranjen Filip II, otac Aleksandra Makedonskog. Muzej i postavka izgledaju fenomenalno, sudeći po knjizi koju mi pokazuje, a sve se to nalazi baš blizu onog buvljaka od Paralije u kome smo bazali nekoliko sati, u danu u kome smo osim Delfa posjetili još samo ono čudno mjesto hrišćanskog praznovjerja i kiča. Priču o Vergini i Solunu sluša troje ili četvero u autobusu, svi ostali spavaju. Iza nas je ipak burna noć.

Autobusom se vozimo ulicama Soluna, žena priča zaista lijepo, ali shvata da djecu interesuje samo šoping. Objašnjava gdje se nalaze radnje i pita da li ih interesuju tzv. brendovi ili standardne radnje. Skupo ili normalno? Najskuplje, dovikuju iz zadnjih redova. I opet onaj iritirajući podsmijeh.

slika&

Školski je program

moderna sprava

za proizvodnju

staklenih glava.

Kod crkve Svetog Dimitrija, zaštitnika Soluna, izlazimo iz autobusa. Tu ćemo se razići sa našom vodičicom, jer se ovdje ekskurzija praktično završava. Ostaje još samo Zejtinlik i povratak kući. Dok im žena ljubazno govori da na rastanku hoće da im poželi da budu dobri i pristojni ljudi, da im kao maturantima želi da upišu i završe fakultete, ali da to nije uslov za sreću, već lično osjećanje da sebe možeš uvijek da pogledaš u oči... đaci iz drugog dijela autobusa počinju da pljeskaju i pjevaju. U dva sata se završava solunski šoping i krećemo ka Zejtinliku. Dok ulazimo kroz široku kapiju, prema nama idu dva oficira čije činove ne uspijevam da vidim i skoro razdragano nam kažu da smo zakasnili. Nemam pojma na šta se može zakašniti kada se posjećuje vojničko groblje. Ispostaviće se da je toga dana obilježavana godišnjica proboja Solunskog fronta. Kada sam prvi put bila ovdje, kao djevojčica, sredinom sedamdesetih, hiljade bijelih krstova su bile tek obnovljene i na onom jakom suncu zaista su izazivale osjećaj poštovanja i neke tihe jeze. Danas to sve izgleda mnogo drugačije.

Čikica u vojničkoj uniformi, poznat kao deda Đorđe, govori isto što i prije četiri godine, što i prije osam godina... samo je sada mršaviji i tiši. Prije četiri godine sam bila bijesna i ljuta, sada mi tragikomično izgleda to nabranje koliko ima mrtvih Engleza, koliko Francuza, koliko Rusa, a koliko nas. Na ovom vojničkom groblju sahranjena je 21.000 vojnika stradalih na Solunskom frontu. Od toga 8000 Srba, 8000 Francuza, 3000 Italijana, 2000 Engleza i 400 Rusa. "E, ali nas je bilo manje nego Francuza, a poginulo je isto kao njih... znači mi smo više izginuli..." skoro da likuje čikica kada to govori. Nekada smo đake vodili na Krf, pa smo i tamo sa nekom ludačkom strašću govorili o broju stradalih. Čika Đorđe još dva puta ponovi ovu morbидnu statistiku, ne znam da li samo zato što je jako star ili zato što želi da zadivi đake. Na kraju dodaje: "Evo ja ovdje imam razglednice sa stihovima pjesnika Vojislava Ilića Mlađeg, pa možete to da kupite, a imam i rakiju... lozu za Crnogorce i pečenicu za naše... a sad moram da idem."

Vadi se zastava i sva odjeljenja se slikaju na stepeništu spomen-kosturnice. Kada me moje odjeljenje pozove, odbijam. Nisu me zvali na Akropolju, nismo se slikali u Epidaurusu ili Mikeni, kraj Korintskog kanala. Zašto bih se sada slikala, na groblju? Da li je groblje vrhunac naše ekskurzije?

Dio naših đaka već se okupio oko stočića sa flašama rakije. Jedan od vođača im kaže da mogu da piju, ako se profesori slože. Samo sam ja u blizini, pa dakle nema profesora koji bi se složio, ali oni uredno kruže oko rakije, kao oko oltara. Oni kojima ne predajem već su kod druge ili treće čašice. Kažu, piju za pokoj duše. Čije, pitam. Ne odgovaraju. Kada jednog od njih vođač nagovara da uđe u kriptu, odgovara da je već ranije bio. Na stolu su i neke jeftine cigare, Dri-na. I oko toga se tiskaju dok ih sve ne pokupe. Petnaestak metara dalje od spomen-kosturnice nalazi se spomenik kome niko ne prilazi. Oko njega je veliki red obilježja koja nisu krstovi. Spomenik stradalima u Drugom svjetskom ratu. Ti ljudi više nikome nisu važni. Kraj tog spomenika nema mnogo vijenaca, kao svuda okolo. Mučan osjećaj da ni mrtvi nisu jednako važni. Ulazimo u autobus i krećemo ka granici. Ali prilika za spavanje odlazi u nepovrat kad iz zadnjih redova dolazi jedan đak do vođača i daje mu CD. Sve smo već slušali, ali počinjemo iz početka:

*Još jednu turu, za lošu curu
a veče tek je počelo
ona kraj tebe, ja van sebe
mnogo me zabojele
Lepo nije, kad žena pije
al' ove noći tako je
opet tekilu i so
opet za moj sto
biće manje bolnije...
Nije mi do kolena
tvoja nova malena
dupla skorpija
moja loša kopija
Volim to što radiš
to što radiš nije normalno
volim to što radiš
bezobrazno me mamiš
to što radiš nije moralno
To što radiš nije normalno
to što radiš nije moralno
Ja bih da pitam te kako to radiš, bonita
kako mrdaš tu guzu, chiquita
nisi ista k'o svaka druga
ja te hoću kući, nisam za druga
a znaš ti dobro što si tu
hajde priđi mi i ugasi žar
Dođi gore, nek se telo uvija, uvija
platiće ti čika dobro, tvoja sam lutrija*

slika

Nikoga da se

pitanjem drzne:

zašto se duša

u školi mrzne?

hajde noćas zajedno da dotaknemo dno
 ne zna ljubav, ne zna ljubav ko je ko
 jer ona igra tako nenormalno dobro da
 moro sam da pitam na kojim je drogama
 ona kaže mi da nije probala to
 kaže da joj trebam samo ja i alkohol
 ona hoće alkohol
 njoj treba alkohol
 i samo alkohol
 njoj treba alkohol
 ona želi alkohol
 i samo alkohol
 ona hoće alkohool
 Noćas ništa me ne zanima
 sipaj u čašu tuga da me prođe

kraj tebe mi se nikad ne spava
 sve bih dala da skineš me do kože
 Noćas ništa me ne zanima
 sipaj u čašu tuga da me prođe
 sa tobom ne postoji granica
 uradi sve što želiš, ako hoćeš.
 Konačno po petnaesti put slušam:
 Lutao sam, lutao
 Zoru s nadom čekao,
 S mirom nisam spavao,
 Al se s verom budio.
 Svaku noć sam kockao,
 Drugove izgubio,
 Bez dinara ostao,
 I pijanac postao.
 A onda si došla ti,
 U kafani prišla,
 Rekoh čao ja sam Gnjurac,
 Dođi da mi vidiš... oči!
 Ne bi teo da te smaram,
 Samo hoću da te... volim!
 I po svetu da se smucam,
 Samo hoću da te... ljubim!
 Ne bi teo da te smaram,
 Samo hoću da te... volim!
 I po svetu da se smucam,
 Samo hoću da te...
 Samo hoću da te...
 Samo hoću da te... ljubim!
 Svaku noć sam pijana,
 Godine potrošila,
 Svaki put sa drugima,
 Nepoznatim ljudima.
 I te noći eto tebe,
 Eto ko će da me ženi,
 Reko ja sam Mira Kobra,
 i biću ti žena dobra.
 Ne bih htela da te gušim,
 Samo hoću da ti... kažem,
 Nemoj nikad da me varaš,
 Samo dobro da me... čuvaš!
 Ne bih htela da te gušim,
 Samo hoću da ti... kažem,
 Nemoj nikad da me varaš,
 Samo dobro da me...
 Samo dobro da me...
 Samo dobro da me... čuvaš!

Već smo na granici. U ponedjeljak treba da radimo
 Čehova, Popu i Kiša. ●

slika

Podoban kadar

učionu

pretvori učas

u pušionu.

Писмо из Тузле

ШТА РАДЕ УЧИТЕЉИ?

Тица Храсница

Читатељка Школегијума и просвјетна радница користи ову прилику да изрази своје мишљење о стању у образовању у Тузланском кантону

Било је узалудно указивати самовољним страначким главама упосленика Педагошког завода Тузла да за одлуке које доносе требају чути и мишљење оних којих се оне тичу, јалов је посао био слати им дописе, оглашавати се преко Актива директора и разредних вијећа, молити за глас разума. Ако је ово једини начин да се осврну и на нас, поданике своје у облику човјеколиких књишких мољаца затрпаних папирима због којих нам већ одавно трпи настава, онда добро: тражили сте – читајте!

Опис послова

Желимо упосленике Педагошког завода Тузла, али и цијењене родитеље наших драгих ученика, подсјетити шта спада у опис послова учитеља (оних који подучавају): извођење наставе, припремање наставе, уговарање посјета за изванучионичку наставу, дежурства, секције, допунска настава, припремање и извођење приредби, информације, родитељски састанци, прегледање контролних радова и писаних вјежби... Ово је оно што већина зна. Оно што зна тек понеко је: лично и колективно усавршавање (пра-

ћење педагошке литературе, присуствовање семинарима, припремање тема од значаја за одгој и образовање...), присуствовање сједницама наставничког вијећа, разредног вијећа, стручних актива, израда прилагођених програма за ученике с посебним потребама, учешће у различитим комисијама на нивоу школе, менторство приправницима...

Оно што још стоји у правилницима, и у опису је нашег посла, јесте и вођење одјељењске књиге за редовну наставу, дневника рада за остале видове наставе, књиге евиденције слободних активности, прописаних евидентних листове за наставнике и ученике и друге табеларне прегледе, евиденције о реализацији плана стажирања приправника, израда годишњег плана и програма рада редовне наставе по предметима, исписивање ђачких књижица и матичне књиге...

А у одјељењску књигу треба уписати: наставни календар; распоред часова; преглед предмета и наставника који изводе наставу; именик ученика, опће податке о ученицима, оцјене по предметима и успјех по полугодиштима и на крају школске године; дневник рада на часовима редовне наставе, као и изостанке; податке о сарадњи са родитељима; записнике с родитељских састанака; преглед успјеха по полугодиштима; преглед остварења мјесечног и годишњег фонда планираних сати по наставним предметима.

Ime i prezime						
Datum i mjesto rođenja						
Adresa i mjesto stanovanja						
PODACI O ČLANOVIMA PORODICE						
Član porodice	Ime i prezime	Godina rođenja	Školska sprema	Zanimanje	Zdravstveno stanje	Promjene u porodici
Majka						
Otac						
Značajniji podaci o ostalim članovima porodice						
Staratelj						
PORODIČNA SREDINA/USLOVI						
Opće porodične prilike (materijalne, socijalne, odnosi u porodici, bitne promjene koje su se desile tokom školovanja)						
Odnos roditelja/staratelja prema učenika - zapažanja o porodičnoj podršci (npr. adekvatan odnos, prevrte brige, prezašćeno...)						
ZAPAŽANJA O TJELESNOM I PSIHIČKOM RAZVOJU UČENIKA						
Opća tjelesna razvijenost (razvijen u skladu sa uzrastom, uhranjen, podhranjen, prenost...)						
Tjelesne smetnje/teškoće (npr. deformiteti, naglušnost, slabovidnost...)						
Psihički razvoj učenika						

Sl. 1 a

Reagovanje djeteta na smetnje/teškoće	1. Povlači se iz aktivnosti u kojima dolaze do izražaja teškoće; 2. Želi da učestvuje upravo u tim aktivnostima i teži da postigne što bolje rezultate; 3. Traži druge aktivnosti da se u njima istakne gdje neće doći do izražaja teškoće; 4. Nešto drugo, šta?
Reagovanje roditelja/staratelja na smetnje/teškoće djeteta	1. Pokušavaju odrediti sve umjesto djeteta kako ne bi došli do izražaja dječije smetnje; 2. Ulažu puno truda da pomognu i ohrabre dijete da samo odradi određenu aktivnost/zadatak; 3. Prepuštaju djetetu da se samo nosi sa svojim smetnjama/teškoćama; 4. Nešto drugo, šta?
ZDRAVSTVENO STANJE UČENIKA	
Postoji li medicinska dokumentacija? DA NE	
Opće zdravstveno stanje djeteta na osnovu medicinske dokumentacije	
Preporuke	
ZAPAŽANJA O UČENIKU	
Zapažanja o učeniku od I do IV razreda	
Prema kojim nastavnim predmetima učenik ima naročit izražen interes i kakav je uspjeh postigao (max. tri predmeta)	U kojim je slobodnim aktivnostima u školi i van škole učenik uključen i kakav je uspjeh postigao (max. dvije slobodne aktivnosti - rezultati, nagrade...)
Ostala zapažanja	
Radne navike	
Higijenske navike	
Kulturne navike	

Sl. 1 b

(strana 3)			
INDIVIDUALNI PROGRAM IZ PREDMETA:		ZA MJESEC:	
PROGRAMSKI SADRŽAJI TEMATSKE CJELINE KOJI SE PRILAGOĐAVAJU	NASTAVNI CILJEVI I ZADACI		
	KOGNITIVNI (OBRAZOVNI)	AFEKTIVNI (ODGOJNI)	PSIHOMOTORNI (FUNKCIONALNI)
Napomena:			

Sl. 2 a

И, да, на крају дана, наставници случајно не би стигли упутити коју топлу ријеч властитој дјеци, да не би могли отићи у позориште или, не дај, Боже!, позвати некога к себи на кахву, туз-

ланска владајућа образовна олигархија побринула се додавши у арсенал свог оружја против “дјецe у центру пажње” још два обрасца: Образац број 16-А-1 и Образац број 16-Б-1.

		(strana 4 - na početku strane 3)
PROCESNI SADRŽAJI – NIVO PODRŠKE (izbor nastavnih oblika, metoda, postupaka i didaktičkih sredstava i pomagala)		IZVJEŠTAJ O OSTVARENOSTI ISHODA UČENJA (Formativno praćenje vrednovanja i ocjenjivanje postignuća učenika)
AKTIVNOSTI NASTAVNIKA	AKTIVNOSTI UČENIKA	
Napomena:		Sl. 2b

У први се поново преписују годишњи план и програм рада по предметима, а у други, сваке седмице, за сваки предмет, сваки час: наставна тема, тематска јединица, циљеви и задаци и очекивани резултати.

И к тому још

Међутим, да бисмо напредовали у струци, све ово није довољно. За то, између осталог, требамо задовољити ставке из Правилника о оцјењивању и вредновању рада наставника, те: припремати ученике за такмичења, објављивати стручне радове у часописима, судјеловати у истраживањима из области одгоја и образовања, бити ментори студентима на педагошкој пракси, држати предавања на стручним скуповима на општинском, кантоналном, федералном, државном, међународном нивоу, учествовати у раду комисија које именује Министарство, израђивати брошуре и публикације из области образовања и одгоја.

Ако сте (поштовани родитељи) мислили да је то све, није. Има тога још: израда специјализираних софтвера, (ко)ауторство уџбеника, преводи уџбеника, припрема и реализација окру-

školegijum prvo polugodište 2012/13.

BOSNA I HERCEGOVINA FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE TUZLANSKI KANTON	
NAZIV ŠKOLE _____ Sjedište _____ Matična knjiga - sveska _____ broj _____	
	
GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O POSTIGNUTIM REZULTATIMA	
rođen-a _____ (opisno i ime učenika) _____ sin-keci _____ pohađao-la je školu 20____/____ godine u _____ općina _____ Opis postignuća u razvoju učenika: _____ Učeniku se program prilagođava u cjelosti - djelimično iz sljedećih nastavnih predmeta: _____	
Postignuća učenika po prilagođenim programima:	
Ostvareni ciljevi	Opis nivoa postignuća
Obrazovni kognitivni (znan)	
Odgojni afektivni (razumije)	
Funkcionalni konstruktivni (može)	
Završno mišljenje i preporuka	
U _____ godine Razrednik-ica _____	Djelovodni broj _____ Sl. 2c M.P. _____ Društvo-ica _____ <small>Obrazac br. 20-A-2</small>

Školska ____ / ____ godina

LIST PROFESIONALNE ORIJENTACIJE

sin-kci _____

(prezime i ime učenika) _____

rođen-a _____ godine u _____ općina _____

država _____ državljanin _____

Na osnovu sveukupnog praćenja razvoja i uspjeha učenika, uvažavajući mišljenje učenika i roditelja/staratelja, sposobnosti i interesovanja učenika usmjereni su prema sljedećim područjima:

1. _____

2. _____

3. _____

Napomena/specifičnosti: _____

U _____ godine Djelovodni broj _____

Razrednik-ca _____ Pedagog-ica _____ **SI. 3** Direktor-ica _____

Obrazac br. 21-A-2

глог стола, презентације и јавне трибине у школи, предвиђене годишњим програмом рада школе, организирање такмичења и судјеловање у раду организацијског одбора за такмичења, сусрете и смотре, објављивање зборника или истраживачког рада који доприноси унапређивању одгојно-образовног процеса.

Формулари, формулари, формулари...

А сад – спектакл! Према Правилнику о измјенама и допунама Правилника о садржају и начину вођења документације и евиденције у установама основног одгоја и образовања, објављеном у Службеним новинама бр. 8, од 12. 7. 2012. (хињски, док су учитељи на колективном годишњем одмору) од нас се захтијева да водимо и Педагошки картон, чији дијелови (!?) изгледају као на слици 1. Такођер, по обрасцу (слика 2) морамо израђивати Прилагођени програм за ученике који имају посебне образовне потребе. На крају баладе, разредник попуњава још и лист професионалне оријентације (слика 3).

На једнодневним обукама, које су упосленице и сураднице Педагошког завода одржале не би ли подучиле учитеље и учитељице у овом тамном

образовном вилајету како да што боље понесу ново бреме које им је натоварено, сугерисано је да се менаџмент школа снађе у вези сношења трошкова за нову документацију. Један од њихових приједлога био је и да разредници који имају мањи број ученика документацију купе од своје плаће. Је ли ово црни хумор или збиља, не знам.

Час дилема у распореду наставе

И, на концу дијелимо с вама и неке од дилема: Хоће ли се учитељима у основним и средњим школама издати некакав анекс на дипломе, с обзиром на то да ће радити посао људи који су за то завршили факултете: рад са дјецом с посебним потребама, педагошко–психолошка процјена, снимање социјалне карте породице ученика...?

Зашто наше опсервације уопште не обавезују, нпр., центар за социјални рад (ако се утврди да је дијете занемарено), средње школе (ако препорука буде да се дијете упише у одређену школу), едукаторе и рехабилитаторе (ако је дијете с посебним потребама), полицију (ако се посумња на злостављање), лијечнике (ако се примијете какви психо-физички недостатци), државу (ако је дијете у стању социјалне потребе)...?

Добро, навикли смо ми на послушност, попуњаваћемо педагошке картоне. Али, ако смо већ и одлучили на овај начин пратити ученике током школовања, зашто ти досјеи иду у руке родитеља, а не по службеној дужности у школу у коју ће дијете бити уписано?

Ко ће то стиснути петљу па родитељу који је пола живота провео у затвору и годинама особљу школе пријети да ће силовати (јер је то већ чинио) и убити, дати у руке картон у којему је написано да је његово “дијете занемарено”, да је претило, или потхрањено, да је неуредно и нема усвојене хигијенске навике...?

Када ће се учитељи бавити наставом? ●

Čas kojim se ponosim

ŠADAKO HOĆE ŽIVJETI

Melisa Ismičić

Melisa Ismičić, JU "Prva osnovna škola", Maglaj, VII razredi, 24. 2. 2012. NAGRADA ŽIRIJA

Kada sam na stranici *Školegijuma* pročitala vaš konkurs, nisam imala dvojbe: odmah sam znala o kojem času ću pisati. Sjećam se da sam došla iz škole (nemam običaj reći da idem na posao: kad me pitaju gdje sam, kažem da sam u školi; kad me pitaju gdje ću, kažem da ću u školu – možda se branim od godina, a možda je u pitanju nešto drugo)... Bilo je to nekako brzo nakon ovogodišnje neplanirane zimske školske pauze: 24. februara 2012. godine. Dakle, sjećam se da sam taj dan došla iz škole i pomalo promrzla zbog minusa i pomalo napuhana zbog ventilacije u *bosanskom nacionalnom autu*, još pod dojmom ušla u kuću i rekla mami: "Eh, danas je bio moj najbolji dan u školi." Nemam ja puno radnog iskustva, tek nešto više od godinu dana i još s oduševljenjem proživljavam sve i dijelim to sa svima koji su mi u blizini. Niste tražili mnogo: temu, metod, rezultat i opis časa.

Tema

Ne oduševljavam se idejom analize odlomaka književnih djela i ne radujem im se pretjerano. Tu fragmentarnost doživljavam kao površnost i odoبرانvanje da se djelima može baviti tako, a baš i ne može; da se u životu i može tako, a baš i ne može; ako se nećemo lagati.

školegijum prvo polugodište 2012/13.

Karl Bruckner (1906.) po zanimanju je bio automebaničar, prije nego je počeo pisati u 40. godini života. Sadako hoće živjeti je njegov najpoznatiji roman, preveden na 22 jezika. Osim njega, napisao je i djela *Göessina* i *Zlatna mučvara* i *Zlatni junak*.

Karl Bruckner
TISUĆU PAPIRNIH ŽDRALOVA
(Odlomak iz romana *Sadako hoće živjeti*)

Radije romani Karla Brucknera "Sadako hoće živjeti" odvija se u vrijeme 2. svjetskog rata u japanskom gradu Hirošimi. Likovi su stanovnici Hirošime, obični mali ljudi, koje autor prikazuje neposredno pred eksploziju atomske bombe – trpjeli su glad, neizmjerni i strah, baš kao i svi ljudi na čije se živote umijela rat. U centru njegovog romana su dječvojica Sadako Sasaki i njen brat Šigoro, koji ne slute nikakvo zlo, već pokušavaju pronaći nešto za jelo. Kad im majka mora na cjelodnevnu radnu obaveznu, odlaze do mjesta gdje se dječji hrane, no u prevelikoj gužvi Sadako počinje gubiti svijest te je Šigoro privremeno odbijeti je kući. U trenutku dok on u gradskoj fontani kladu nogu i skuplja usugbu da izmornom Sadako odnese do kuće, dogodi se se nešto što će promijeniti njihove sudbine pretvorivši ih u živote priče čija će tragika opominjati dječjinstvo za svu vremena. Jer...

Bomba se nalazila na visini od šest stotina metara iznad zemlje.

I kad se oko osam sati petnaest minuta spustila za daljnjih stotinu metara, aparati što su ih izmislili učenjaci, izazvali su u nutrima bombe paljenje: neutroni su razdvojili atomska zrna teškog metala urana 235. I to se odvijanje ponovilo u neshvatljivo brzom lančanoj reakciji.

U milijunom dijelu jedne sekunde rasplamtjelo se novo sunce u sjajno bijelom svjetlu.

Stotinu puta svjetlijem negoli je nebesko sunce. I ta vatrena kugla obasjala je zrakama od nekoliko milijuna stupnjeva vrućine grad Hirošimu.

U toj sekundi izgorelo je 86.100 ljudi.

U toj sekundi je 72.000 ljudi pretrpjelo teške ozljede.

U toj sekundi je 6.820 kuća bilo pretvoreno u prah, a isisavanjem zrakopraznog prostora ti su se djelići prašine uzvitali nekoliko kilometara u visinu.

U toj jednoj sekundi srušilo se osim toga 3.750 zgrada, a ruševine su počele gorjeti.

U toj jednoj sekundi bombardirale su smrtonosne neutrone i gama-zrake eksplozivno mjesto u krug jednog i po kilometra.

U toj sekundi je slika i prilika božja izvršila prvi pokušaj da uz pomoć nauke uništi samu sebe.

Pokušaj je uspio.

Sadako i Šigoro i njihova majka preživjeti će pad bombe. Otac se vraća iz vojske. U razaranom gradu punom užasa i smrti, porodica Sasaki pokušava pre-

Zdrak

Prema japanskoj legendi Zdrak je simbol sreće i dugog života. Vjeruje se da će onome ko složi 1000 Zdralova od papira bogovi ispuniti jednu želju.

I evo sad da odmah demantujem samu sebe: čas kojim se ja najviše ponosim bio je onaj na kojem smo se bavili odlomkom iz romana Karla Brucknera "Sadako hoće živjeti".

Metod

O metodama ne moram nešto posebno. One standardne pri analizi teksta: tekst-metoda, metoda usmenog izlaganja, dijaloška metoda, metoda demonstracije, oluja mozga, heuristička metoda...

Ubjedljivo, moja omiljena metoda je heuristička i kada god mogu biti samo poticaj učenicima na putu do znanja, ja to radim i beskrajno uživam u tome kad oni nešto *povežu* bez moje pomoći, pa makar to bila i moja greška. I već znaju da ću ja, kad se to desi, reći: *pa logično*, i da ćemo se nasmijati svi, ili bar oni koji su shvatili.

Još jedan momenat koji me jako raduje jeste to kada se na tren pokaže da je neko pri pravljenju nastavnog plana i programa pokušavao dati učenicima priliku da povežu znanja iz različitih predmeta, pa kad se, kao na ovom času, ukaže prilika da se koriste poznavanja historije, fizike, geografije, likovne kulture, vjeronauke, informatike...

Opis časa

Učenici su ranije dobili zadatak da se prisjete onog što znaju o atomskom ratu, da pitaju o tome nastavnice historije i fizike, ali i svoje roditelje.

Na čas sam krenula sa zadacima: izgrađivanje i formiranje perceptivnih, mentalnih, komunikativnih, stvaralačkih sposobnosti kroz: sadržajnu analizu; karakterizaciju likova, objašnjavanje i motivaciju postupaka likova; analizu oblika kazivanja, statičnih i dinamičnih motiva; pokazivanje principa nastanka i funkcioniranja historijskog/povijesnog romana, stavljanja u međuočnos fakta i fikcije, povezivanja i uviđanja kako funkcioniraju u ovom romanu; temu, ideje, te razvijanje rasprave i izricanje suda na temu rata i atomske bombe: rat kao uvijek unaprijed izgubljena borba za sve strane, kao i argumentirana rasprava o bacanju atomske bombe: ne – jer je poginulo toliko ljudi; da – jer je završen rat; predlaganje drugačijih rješenja; razumijevanje ljudskog ponašanja u teškim trenucima, razvijanje empatije...

Ne radim to kad god se ukaže prilika, nije mi to namjera, ali na ovom času sam imala primarni cilj da učenike šokiram ne potcjenjujući ih. Polazni stav je bio sljedeći: ako imaju želudac za igrice i filmove pune nasilja i ubijanja, zašto ne bi imali želudac za atomske bombe u Hirošimi i Nagasakiju; ovo se desilo u Japanu, ono što oni gledaju i ono čime se oni igraju, ne mora se više nikad desiti, a ipak dešava se.

Planirano je da se ovim tekstom bavimo dva nastavna sata.

U uvodnom dijelu prvog časa razgovaramo o onom što je bilo za zadaću. Šta je nuklearni rat? Šta je to atomska bomba? Kolika je njena razorna moć? Kada je pala atomska bomba na japanski grad Hirošimu? Kako sve ubija nuklearna bomba? Kakve su posljedice njene eksplozije? Koga ona ubija? Zašto ona ubija?

Podacima vladaju, pripremljen je pano sa nizom informacija i fotografija: čitamo podatke o razornoj moći, ali i one o žrtvama; pokazujemo fotografije gradova prije i nakon pada atomske bombe. Ne pokazujem im fotografije žrtava, pokazujem im fotografije crteža žrtava: onako kako su očevici amateri nacrtali trenutke neposredno nakon pada bombe. Šok, nevjerica, užas; jedna učenica traži

LOS GLAS DALEKO SE ČUJE

Žrtjeti. Otac otvara brijaču radnju i sokoro bijedu i glad zamjenjuju prisilni životni uvjeti. Ali, deset godina nakon eksplozije, lokom obježarenja desetogodišnjak pada atomske bombe, u hičidskičij uvjeti. Sadako pada u nesvijest. Ljokari shvataju da ona, ipak, neće preživjeti posljedice atomske bombe. No, Sadako se ne predaje – želi žrtjeti (usprkos smrti njenog hičidskog prijatelja Šigetomu koji je umro nekoliko dana ranije) i, vjerujući staroj japanskoj legendi, posljednjom snagama želi napraviti tisuću papirnatih ždralova koji donose život...

"Oh, to je lijepo. Baš se radujem", prošapće Sadako uzbuđeno i izmučena pomanjkanjem duha. "Moji mi – ždralovi – pomažu da ozdravim. Dogotovila sam ih već – devet stotina – osamdeset – šest. Još ih – moram – izraditi – četrnaest – to je onda – tisuću. Molim vas – sestro Hisako – upalite svjetlo – tamno je u sobi. Trebam više – svjetla – ako hoću raditi ždralove."

Sestra pogleda ganuto u bolesnicu. Vani je sjalo sunce na plavom nebu bez oblaka.

Sadako se svom snagom volje borila protiv osjećaja vrtoglavice što ju je uvijek prisiljavala da ruke pusti mirovati.

Sada joj samo još jedanaest ždralova nedostaje do tisuće.

Samo jedanaest! Mora ih dovršiti. Ali taj devet stotina osamdeset deveti ždral nikako da uspije. Taj krhki zlatni papir stalno joj se rasklapa među prstima. Kako to da je tako slaba kad joj liječnici, i sestre, i otac, i majka, pa i Šigeo stalno govore o tome da će uskoro moći ustati? Da, i Šigetomu su to isto obećavali, pa ipak je umro. No Šigetomo je objesio iznad svog kreveta samo četiri stotine pet ždralova. Ona je, naprotiv blizu tisućem. Tisuću želja! Toliko želja bogovi sigurno neće prečuti. Oni će joj pomoći da izradi posljednje ždralove. Da, pomoći će joj. Osjeća snagu u prstima. Papir se dade lakše savijati. Skoro će devet stotina osamdeset deveti ždral dobiti krila. Sad! Sad! Oh, to baš nisu lijepa krila. I glava je nekako zgnječena. Da počne još jednom? Ne. Tako treba da ostane. Među tisuću ždralova jedan ružan neće upasti u oči. Zato će sljedeći ispasti to bolje.

Sadako dohvati svježi komad papira. Savine prvi pregib, kadli joj u ušima počne šumiti. Opet je to onaj grozan šum što ga uvijek čuje prije negoli će je spopasti nesvijestica. Pokuša da ga nadglaša brojanjem. Ali, šum se pojača. Po četvrti put toga dana Sadako izgubi svijest.

Bilo je devet sati i trideset minuta prije podne. Oko osam sati je doktor Owens sjeo na stolicu pokraj bolesničkog

"Sada" je prilika odredba za vrijeme, "joj" je dalje objekat, a u ovoj rečenici koju slušaju ima "još jedanaest ždralova"?

Dva glagola iskazuju budućnost. U čemu se razlikuju?

10

Č i t a n j k a

da ne pokazujem dalje, ostali žele vidjeti. Kažem joj da neću još dugo i da se okrene.

Čude se mom pitanju: koga ubija atomska bomba; kažu *pa svakoga ko se nađe na putu*. Ne dozvoljavam im to objašnjenje: *nisu ljudi neprirodno na putu bombi, nego je bomba neprirodno na putu ljudima*. Naučili su već na moje provokacije, kontriranja, okretanja njihovih riječi. Obično to nastavlja desetinom iznerviranih ruku u zraku, koje traže riječ da bi mi objasnili i završi smijehom, jer znaju da su u pravu i da namjerno provociram. Ovog puta nema ruku, nema smijeha, ozbiljni su, zabrinuti, čak i ono dvoje kojima uvijek treba dodatni poticaj da bi pratili čas.

Osim uvodnog razgovora o atomskom ratu, prvi čas je gotovo cijeli prošao u čitanju teksta. Obično to ne činim, ali onda uvijek isti učenici pročitaju, a isti ne pročitaju tekst. Sada sam međutim željela vidjeti (ispostavilo se i čuti) reakcije pri čitanju. Istina, odlomak iz *Čitanke 7 (1)* kojom se služe učenici nije odgovarao mom cilju, ali je bio dobar za početak. On govori o trenutku prije bacanja atomske bombe i poslužio je kao kontrastna slika za odlomak iz

(1) Azra Verlašević i Vesna Alić, *Čitanke 7* (Udžbenik za sedmi razred devetogodišnje osnovne škole), NAM Tuzla i *Vrijeme* Zenica, 2010. godina, str. 107-111.

Vrt mira u Hirošimi

Učenici i učenice iz Japana su svojim novčanim prilozima izgradili ovaj spomenik. Kako Ti se dopada?

kreveta pacijentice Sasaki. Dugo je sjedio nagnut nad bolesnicom i promatrao je. Promatrao je Sadakino lice, pa zatim njezine ruke. Ona ga nije opazila. Vjerojatno nije bila svjesna da on sjedi pokraj nje i napeto promatra nenaravno polagane kretnje njenih prstiju. Nikad prije nije on tako bolno osjetio kako je liječnik nemoćan prema volji Smrti. S tom podmuklom Smrti se tjednima borio za život te četrnaestogodišnje djevojke. I kakav je uspjeh svih tih metoda što ih je smislio? Samo to: mogao je odgoditi smrt tog djeteta za nekoliko dana. Sada ona savija devet stotina devedesetog ždrala i to radi s posljednjim iskrama svojega života. A on mora mirno gledati kako ta volja malaksše. Sadako treba tisuću papirnatih ptica. Nedostaje ih još samo deset. Jer toga jedinog što ga njeni nemoćni prsti izrađuju, još će dovršiti. Pa kad bi se dogodilo i čudo da dovrši i tih deset ždralova što nedostaju, da li bi to značilo ozdravljenje za nju?

Doktor Owens prijede rukom preko čela kao da bi htio od sebe odbiti tu misao koja mu se čini glupom i nerazumnom, ali ga unatoč tome sili da želi nešto nemoguće: da dijete uspije dovršiti još deset ždralova. On zna: protivni se svakom razumu sprječiti smrt da ne udari. Ali znađe i to da postoji sugestivna snaga koja stvara čudesa. Stisne zube i ne skine pogleda s ruku djevojčice. Hoće da svojom voljom dađe snagu tim rukama. One se ne smiju umoriti. On to želi. Zdrav je, jak, pun života. Kao što akumulator, napunjen električitetom, može dati energiju tako treba da i od njega, prisiljena njegovom voljom, prostruji snaga u te malaksale ruke.

A te ruke opet miruju, leže na pokrivaču kreveta i drže polugotova ždrala iz papira. Sve njegovo htijenje nije ni najmanje u stanju postići da u te ruke prostruji dio njegove snage.

Šta bi on još mogao učiniti? Da joj dade novu injekciju? Zar u to potpuno iscrpljeno tijelo? To ne bi otkrlo smrt, već bi je samo izazvalo. A drugog sredstva nema. Pronalazački čovječiji duh tog dvadesetog stoljeća stvorio je atomsku bombu, ali ne i lijekove za rane što ih je zadala ta bomba. I on, liječnik ovog stoljeća, sjedi ovdje i prisiljen je da mirno gleda kako jedno dijete umire od posljedica gama-zraka. Jer ovog sata će dogorjeti i posljednja iskrica u tijelu te djevojčice. Oči se zastiru koprenom...

24

čitanke *Svezame, otvori se!* (2) koji govori o trenutku pada bombe i djevojčicinom kraju.

Zakačila sam im na stalak fotografiju Sadako Sasaki, ne rekavši im ništa. Interpretativno čitanje teksta, a zatim emocionalno-intelektualna pauza da učenici srede dojmove o tekstu. U učionici tajac. Na pitanje da li im se dopao odlomak, tek nekoliko tihih odgovora da je tekst dobar, ali da je sadržaj tužan, žalostan i da nemaju riječi za podatke iz teksta. Pitam ih zašto su se rastužili? Je li uopće istina ovo o čemu govori tekst? Da li se treba rastužiti na nešto što nije bilo, ali je moglo biti ili nas smije rastužiti samo ono što se zaista desilo? O tome trebaju razmisliti do narednog časa.

Uvečer vidim da je na našoj facebook grupi *Bosanski jezik i književnost (VII)* objavljeno mnogo sadržaja: pronašli su fotografiju djevojčice, spomenika, fotografije gradova prije i nakon bombi, fotografije stradalih, njihove odjeće, ali i svega onog što se dešavalo godinama kasnije. Pronašli su i emisiju *Hirošima – dan poslije* National Geographica.

U uvodnom dijelu drugoga časa navodimo sve pojedinosti iz odlomaka koje su činjenične, a zatim

one koje nisu: one koje autor nije mogao zasigurno znati, koje su fikcija, autorova nadogradnja. Dakle, ovo je historijski/povijesni roman. Roman u kojem pisac temom, fabulom i likovima prikazuje neki historijski događaj iz bliže ili dalje prošlosti zove se historijski/povijesni roman. On daje povijesnu sliku jednog vremena, a tome doprinose i povijesne ličnosti kao likovi, povijesni događaji, povijesna mjesta... Razumjeli su. Međutim, kada ih pitam kako to funkcionira: da li to mora biti doslovan, objektivan, 100% vjerodostojan opis života, nisu baš sigurni kako to funkcionira. Razgovaramo o historijskom okviru, ambijentu, likovima, ali i rekreiranju tog svijeta u umjetnički svijet književnog djela. Nisam uvjerena da su razumjeli. Ne čudim se, ne razumiju mnogi! Pojednostavljujem: *onako kako vi u pismenim vježbama pišete dijelom istinu, a dijelom to malo preoblikujete, tako radi i pisac.* Jasnije!

Vraćamo se zatim sadržajnoj analizi. Razgovaramo o životu prije pada atomske bombe. Naglašavaju da su stanovnici živjeli mirnim, svakodnevnim životom bez ikakvih slutnji. Sada razumiju moje pitanje koga ubija i zašto ubija atomska bomba. Učenicima misle da su se ljudi u tim gradovima zaista pitali: ako živim svoj život i ne činim nikome zlo, zašto bi neko htio meni zlo. U stvarnosti, zapravo svakodnevno, znaju to već i 13-godišnjaci, mnogo nedužnih strada jer se i u ovom trenutku vode sukobi, možda i među nama, u kojim na ovaj ili onaj način strada neko nedužan od nekog ko je osilivši se uzeo sebi za pravo nešto na šta nema pravo. Ipak, znaju da je vlast Sjedinjenih Američkih Država bacila bombe da bi završila Drugi svjetski rat i mnoge to dovodi u nedoumicu. Obećam da ćemo o tome još govoriti. Istina, ne volim diktirati ritam časa i puštam da ga, u okviru teme, učenici diktiraju i da nas vode tamo gdje oni žele, gdje su njihovi interesi.

Vraćamo se na književni tekst i razgovaramo o Sadako Sasaki i njenim postupcima: životu prije atomske bombe, želji za životom, njenom *hoću*, slabosti, borbi, podršci najbližih, ali i onih drugih. Razgovaramo o moći i nemoći nauke, o moći i nemoći vjere. Kažem da mi se ponekad čini da moćne svjetske sile ulažu više napora u to kako da se međusobno uništimo umjesto u to da se međusobno pomažemo i nadopunjujemo i da ja ne razu-

(2) Namir Ibrahimović i ostali, *Svezame, otvori se!*: čitanke za 7. razred devetogodišnje osnovne škole, Sezam, Sarajevo, 2010. godina, str. 92-96.

mijem zašto. Tražim da mi oni objasne. Ne mogu, ali se slažu sa mojim stavom.

Uviđate li kontrast u pogledu strukture: statični, a potom je sve više dinamičnih motiva, er-forma, pričanje, opisivanje, unutarjni monolog? Ali to ih ne zanima pretjerano, žele razgovarati o sadržaju, dopuštam im.

Idejno priznaju stav da je rat najveće zlo čovječanstva, jer stradaju uvijek oni nedužni i uvijek je unaprijed izgubljena borba za sve učesnike i čude se samoj pojavi rata. Pokušavamo osmisliti razlog zbog kojeg vrijedi ubiti nečije dijete, nečiju majku ili oca, brata ili sestru. Ne možemo se sjetiti i nije nam jasno otkuda toliko ratova, a mi ne možemo osmisliti ni jedan dobar razlog za ubijanje.

Idejno doživljavaju i ono *hoće* iz naslova. Nije da želi, nije da pokušava, nije da mora, nego ona *hoće* živjeti. Kažu da Sadako i živi. (Čini mi se nepotrebno da ponovo namećem razgovor o odnosu zbilje i mašte, ali uviđam da im to baš i nije najjasnije; izgubili su se, a u ovom djelu to i nije tako teško.) Razgovaramo o spomeniku u Hirošimi koji su napravila djeca Japana svojim priložima i koja ga posjećuju donoseći na hiljade šarenih papirnih ždralova i time slave Sadako i sve žrtve i podsjećaju na pogubnost rata.

Pokazujem im svog prvog ždrala napravljenog prema uputstvu sa interneta. Saopćavam da nisam uspjela iz prvog pokušaja, tješim se da je snimak bio loš i da nisam dobro vidjela. Trebalo mi je gotovo pola sata za to i ne bih ni približno znala to ponoviti. Ipak, objašnjavam im principe origamija. Na našoj facebook grupi objavila sam link, obećavaju da će i oni pokušati. Pitam ih hoće li zamisliti želju, nisu baš sigurni. Kažem da sam u prednosti, meni treba još samo 999 ždralova. Smijeh.

Objašnjavam da postoje dva stajališta, za atomsku bombu i protiv nje: oni koji su za tvrde da je time okončan Drugi svjetski rat i da je tako smanjen broj žrtava; oni koji su protiv ne mogu ničim opravdati takav oblik ubijanja civila. *Kakav je vaš stav?* Iznenađujuće, rasprava je žustra, argumenti kvalitetni: ovako su stradali ljudi na obje strane, žrtve su žrtve, nema strana, ko ima pravo presuditi na takav način, ko ima pravo pobiti nedužne da zaštiti svoje vojnike, možda bi bilo više žrtava da se rat nastavio, a možda i ne bi, broj žrtava i ona ko nije konačan, ljudi u Japanu još imaju posljedice... Još jedan šok i nevjericu izaziva učenik koji

LOS GLAS DALEKO SE ČUJE

Doktor Owens skoči sa stolca. Treba odmah obavijestiti rođake tog djeteta.

Djevojka Sadako Sasaki htjela je dovršiti devet stotina devedesetog ždrala iz papira. Smrt je dopustila djevojci da ostvari tu skromnu želju. Još jednom je uzmakla. Vrijeme je nije gonilo. Ovo dijete nema straha pred njom. Tu dušu mora uzeti sebi sasvim nježno, da bi je vratila stvoritelj.

Ruke bolesnice napipavaju ždrala. Zar još nije dovršen? Tako bi ga rado pogledala! Na žalost, noćna sestra je opet zaboravila upaliti svjetlo.

Zar je noć? Da, sasvim sigurno, jer ona ne vidi ništa.

Ipak, nije. Oko nje nešto lagano svjetluca. Možda mjesečina?

Sadako čuje glasove. Jedan joj zvuči nekako poznato. To je – majčin – glas. Da, da – to je – majka. Zašto jeca? Od veselja? Zato što Sadako – još samo – deset ždralova – samo još deset – ne, već ih je – tisuću! Brzo će biti zdrava – brzo.

Lagano svjetlucaje postade jasnim svjetlom. Oči djevojke Sadako širom se otvore. Ugledala je nebo u svom njegovom sjaju, kojim uvijek blista.

Na spomen!

U Vrtu mira u Hirošimi stoji spomenik: na vrhu simbolički prikazane atomske bombe uzdiže se iz bronce izliven lik djevojke Sadako Sasaki. Njene prema nebu uzdignute ruke drže zlatnog ždrala.

Izgradnju tog nekoliko metara visokog spomenika omogućili su svojim novčanim priložima japanski učenici i učenice iz čitave zemlje.

Oni su htjeli da tom građevinom, podignutom u znak opomene, dokivnu očevima i majkama u svim zemljama: Sjetite se djevojke Sadako Sasaki! Mislite na svoju djecu! Nemojte reći: Pametnije je da svojoj djeci ne govorimo ništa o onome što se dogodilo. Nije to pametnije! Jer –

tko ne poznaje opasnost, pogiba od nje. I imajte na umu: Na tisuću hidrogenskih bombi je spremno! A razorna snaga takve bombe je tisuću puta veća od uranijske bombe koja je u nekoliko sekundi uništila Hirošimu.

U Vrtu mira u Hirošimi
Stoji jedan spomenik!

Obrađi pažnju na pisanje crta u ovom odlomku. Zašto su tu? Koja je njihova funkcija?

Enola Gay
Zapovjednik posade aviona Enola Gay, koja je brijerala sedam članova, izjavio je nakon rata da se ne osjeća krivim zato što je bacio bombu, ali da bi se osjećao krivim da to nije učinio, jer se time ubrzoao kraj rata, a broj mogućih žrtava znatno smanjio. Šta misliš o ovakvom njegovom stavu?

10

C i t a n j k a

prenosi podatak da je nakon bacanja ovih bombi, napravljena bomba B53 i da je prema Američkoj naučnoj federaciji ova bomba čak 600 puta jača od one bačene na Hirošimu.

Na kraju, pokušavam učenike uživiti u različite uloge: šta biste učinili u ovoj situaciji da ste predsjednik Amerike, pilot koji treba ispustiti bombu, predsjednik Japana, majka čija su djeca na igralištu? Teško je, sve su manje odlučni, a argumenti su sve slabiji.

Glasamo: bacit ćemo ili nećemo baciti nuklearnu bombu u datoj situaciji?

Rezultati

Mislim da se i učenicima i meni dopala činjenica što je ovo tema koja ih ne potcjenjuje, velika i odgovorna. Učenici su odlučili da nećemo baciti bombu: u tri odjeljenja sedmih razreda učenici su glasali 39:32. Možda nije idealno, ali je realno.

Ponosna sam na činjenicu da moji učenici ne bi bacili bombu, ponosna sam na činjenicu da je u njihovim glavama to bio proces, kalkulacija, empatija: ovako stradavaju unedogled i jedni i drugi i trebalo je imati hrabrosti završiti s time, a s druge strane gubitak ma i jednog života ničim se opravdati ne može. Ponosna sam na činjenicu da su kao

Hirošima 1945. – nakon pada atomske bombe.

Razgovor o odlomku

Na završetku prvog odlomka autor kaže: "U toj sekundi je slika i pri- lika božja izvršila prvi pokušaj da uz pomoć nauke uništi samu sebe. Pokušaj je uspio." Ko je "slika i prilika božja"? Kako je čovjek upotri- jebio nauku u ovom slučaju? Ima li čovječanstvo više štete ili koristi u pronalasku atomskog oružja? Znaš li razloge zbog kojih je tadašnja vlast Sjedinjenih Američkih Država odlučila baciti atomske bombe na Japan – jednu na Hirošimu, 6. augusta (o čemu se govori i u romanu *Sadako hoće žiriji*) i drugu na Nagasaki, 9. augusta 1945. godine?

Djevojčica Sadako Sasaki zaista je i preminula od posljedica eksplozi- je atomske bombe. Na internetu pronađi podatke o Sadako i uporedi ih s podacima koje imaš u ovom odlomku. Posebnu pažnju obrati na broj džrhalova koje je Sadako pravila – Bruckner u odlomku kaže 990, a historijski podaci su različiti: po nekim napravila je 664, a po dru- gima i više nego je bilo dovoljno – 1300. Šta misliš zašto je piscu bilo važno da Sadako pravi 990. papirnog džrala? Mora li pisac, ako iza- bere stvarnu ličnost i o njoj piše u svom književnom djelu, tačno na- voditi sve poznate pojedinosti vezane za tu ličnost? Je li to svrha književnosti?

Kako se osjeća Sadako nekoliko posljednjih sati svog života? Šta joj onemogućava da nastavi izrađivati džrhalove? Razumije li ona da je to bolest? Kako tumači to što jasno ne vidi papir i rezultat svog rada? Ko je s njom u sobi, ko svjedoči njenoj nemoci? Šta misliš zašto je on iz Amerike došao da liječi stanovnike Hirošime? Osjeća li se on odgovornim za ono što je uradila Vlada njegove zemlje? Osjeća li se on nemogućim? Kako pokušava pomoći iznemogloj Sadako? Ako ti ovaj odlomak nije bio dovoljan, ako želiš saznati šta je Sadako radila dan prije pada atomske bombe, ako želiš znati gdje je tačno bi- la kad je eksplodirala atomska bomba, ako te zanima ko su bili piloti aviona koji je ispušio bombu, onda pročitaj cijeli roman *Sadako hoće žiriji*.

59

argument iznijeli stav da je život život i ko sam to ja i ko si to ti da ga odlučimo izbrisati.

Da. Bilo je euforično i za njih i za mene: toliko su pitali, toliko su čitali, razmjenjivali bilješke, linko- ve, fotografije, a nisam to tražila.

I tu je suština: učili su sami o nečemu do čega im je stalo, o nečemu što ih je zanimalo, povezivali su znanja iz raznih oblasti, koristili iskustvo i osjeća- nje i suosjećanje. I ja sam tu, gotovo nepotrebna, bila ponosna.

Eh, onaj doživljaj kad ih ispratiš iz kabineta, a oni zapričani međusobno izlaze i komentiraju jedni s drugima: "Pa kako da bacim bombu, jesi li svjestan šta sve time..." I ne misle samo na matematiku, en- gleski ili historiju koju eto baš sljedeći čas pita.

Nedostatak

Poslije sam utvrdila da nisam ispunila neke zadat- ke, da učenici nisu baš najbolje shvatili odnos fak- ta i fikcije u književnosti, kao i to da se uopće ne sjećaju autora romana, ali da se priče sjećaju jako dobro. ●

Post festum

REZULTATI KONKURSA ČAS KOJIM SE PONOSIM

U dva navrata je redakcija Onlista za školsku praksu Školegijum raspisala Konkurs za najbolji rad na temu Čas kojim se ponosim, te obećala tri nagrade u iznosu od po 300 KM (nagrada redakcije, nagrada žirija i nagrada čitatelja). Na prvi rok je stiglo svega nekoliko radova, dok ih je do termina određenog ponovljenim pozivom stiglo tridesetak. O čemu su, i čime se autori ponose, pročitajte na www.skolegijum.ba. A evo šta sam ja, kao administrator konkursa, zapazio.

Dvije trećine pristiglih radova nisu pisani namjenski za kon- kurs, nego su samo copy-paste pripreme časova, čime je u prvi plan izašlo ono lošije, birokratizovano lice našeg obra- zovnog sistema. Unaprijed pripremljene tabele, uredno po- punjene, po svim tačkama i svim pitanjima.

Nekoliko minuta nakon što je objavljen poziv za glasanje preko facebook profila (nagrada čitatelja) u rubrici za ko- mentare već je bilo nekoliko desetina glasova. Ostaje otvo- reno pitanje da li su čitatelji zaista imali vremena pročitati sve radove, nepristrano i argumentovano procijeniti njihov kvalitet i poslati komentar. Naš propust je da nismo tražili i argumentaciju uz glas.

Nagrada žirija: Melisa Ismičić

Žiri u sastavu: Dženana Trbić, Radmila Rangelov-Jusović, Nenad Veličković, odabrao je rad Melise Ismičić, nastavnice u Prvoj osnovnoj školi Maglaj, za tekst "Čas kojim se pono- sim", uz obrazloženje da tekst odgovara kriterijima poziva, jasno je utvrđen metod obrađivanja nastavne jedinice, i ja- sno se vidi kako je cilj nastave ostvariv. Ovakav rad u razre- du učenicima ostavlja mogućnost samostalnog prosuđiva- nja i donošenja zaključaka.

Nagrada redakcije: Tarik Hasanić

Tarik Hasanić je pedagog u OŠ "Maglaj", a na konkurs se prijavio sa tekstom "Anoreksija, bulimija i gojaznost". Reda- kcija u sastavu Namir Ibrahimović, Edin Salčinović i Osman Zukić odlučila je da rad odgovara ciljevima i nastojanjima Onlista za školsku praksu i služi kao primjer kako se može održati jedan čas.

Nagrada čitalaca: Maksuda Muratović

Maksuda Muratović, profesorica u Gimnaziji Živinice, na konkurs je prijavila pripremu pod nazivom "Disperzija svje- tlosti". Čitatelji su glasanjem na Facebook stranici Školegiju- ma odlučili da je tekst "Disperzija svjetlosti" najkvalitetniji i najzanimljiviji.

Čestitamo dobitnicima i zahvaljujemo učesnicima.

Osman Zukić

Nenad Veličković

NE SHVATITE OVO LIČNO

Šta se sve može saznati iz jedne dvoredne tabele – izvještaja o rezultatima konkursa za prijem na radno mjesto nastavnice?
Tekst preuzet s portala dw.de

Da bi na mjesto nastavnice hrvatskog jezika u školi Novi Šeher primila Hrvaticu, komisija je protivkandidatkinji, nehrvatici, koja ima više bodova po osnovu stručne spreme, stručnog ispita i radnog staža dala iz intervjua – 0 (slovima: nula) bodova. Da se ovo desilo u Njemačkoj 1937. i da je protivkandidatkinja bila Jevrejka, svakome bi bilo jasno da su članovi/članice komisije Hitlerovo izborno tijelo, da su ga svojim kukavičlukom, egoizmom, drskošću i glupošću doveli na vlast omogućivši mu da unesreći cijelu Evropu, a svoju zemlju najviše.

Ali pošto se to dešava u nezavisnoj i suverenoj Bosni i Hercegovini, jadnoj i jedinoj, kojom vladaju demokratske stranke, nikome ne pada na pamet da ovakve stvari poveže s nacizmom. Nego je ovo normalna i zakonita procedura, protiv koje ni inspektor, ni sud, ni ministarstvo ne mogu učiniti ništa. Kao da progoni i deportacije u Trećem Rajhu također nisu bili prethodno legalizovani.

Kako je izgledao taj intervjua, na kojem mlada i obrazovana žena, s radnim stažom i iskustvom, angažovana, pravična, hrabra i poštena, dobije 0 (slovima: nula) bodova.

Kakva su to bila pitanja, da od moguća tri boda ne dobije ni desetinu jednog, koliko joj je, uz sve druge kvalitete, bilo potrebno da dobije radno mjesto? Ko je bio pomoćni sudac na utakmici Bora i Crvene zvezde u Kupu Maršala Tita 1968? Ili nešto malo više u vezi s radnim mjestom: U kojoj ulici je živio postolar Augusta Šenoa?

Ili ljudska poganština nije ovoliko kreativna, nego prosto upita kako se zovete, i onda zaključi da je odgovor pogrešan, jer ime nije hrvatsko? I još sućutno potapše kandidatkinju po ramenu i kaže da ne shvati odluku lično.

Ko joj je kriv kad nije kvalifikovana za pitanja koja nose više bodova? Naprimjer, je li bolje biti pošten ili Hrvat? Hrvat. Odlično, jedan bod. Je li bolje biti hrabar ili Hrvat? Hrvat, odlično, još jedan bod. Je li bolje biti pravedan ili Hrvat? Hrvat, odlično, tri boda!

Teci, Bosno, Drino, teci,
Niť, Neretvo, silu gubi,
Svinja more svijetu reći,
Da svoj narod Hrvat ljubi.

Boje li se Boga, ako vjeruju u njega, članovi i članice ovakvih komisija?

Šta bi učinili da neko njima drag i dobar čeka na bubreg, ili jetru, ali nikako da dođe na red, jer na intervjuu daje pogrešne odgovore. Iako je prvi na listi, i najduže na čekanju. Pitaju ga šta će mu bubreg, pa ne sačekavši odgovor zaključuje da mu je lektor potrebniji.

Zašto je teško, ako nisi u duši i prirodi fašista, ne potpisati ovakve izvještaje i ne dizati ruku za njih? Zašto je lako ustati ujutru i pogledati se u ogledalo, nakon što znaš da si učinio nepravdu, da si ošteti čovjeka, da si postupio nasilnički, da si u vlastiti lični opis dodao osobinu – ološ?

Zašto je normalno da nakon svega takvi nečijoj djeci tumače šta su to poštenje, pravda i čast? ●

NPIP NA HRVATSKOM JEZIKU

OSNOVNA ŠKOLA "NOVI ŠEHER" NOVI ŠEHER HRVATSKI JEZIK (NORMA)

BODOVANJE KANDIDATA PRILIKOM ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA NASTAVNIKA, STRUČNIH SARADNIKA ODGAJATELJA I OSTALIH ZAPOSLENIKA

R/B	Ime i prezime	Bodovi po osnovu stručne spreme	Bodovi po osnovu stručnog ispita	Bodovi po osnovu radnog staža, dužina trajanja nezaposlenosti	Bodovi po osnovu intervjua	Ukupno bodova
1.	Melisa Isinčić	4	2	2,40	0	8,40
2.	Tanja Žilre	3,5	1	1,95	3	8,45

Дневник наставника

ШТО ФОРМАЛНИЈЕ, ТО НОРМАЛНИЈЕ

Намир Ибрахимовић

Замагли па владај

У будућој БиХ желим да се говори о лошим странама образовног система.

Федерално министарство образовања и науке (ФМОН) расписало је конкурс за ученике основних и средњих школа Будућност какву желим у Босни и Херцеговини – један кров за све нас. Наслов је у складу с Програмом подршке процесу и програмима уједињења одгојно-образовних установа које функционирају као двије школе под једним кровом.

Комплициран назив теме, комплициран назив програма. Шта треба ђак написати када отвори празан лист папира? Шта треба наставник рећи ученицима да пишу кад му директорица прослиједи e-mail Федералног министарства? Драги ђаци, у БиХ постоје школе као што је ваша, четири су зида, један је кров, два су улаза. Врло је важна националност дјецe (или њихових родитеља) у одабиру улаза у школу... И ту стајем. Умјесто ученика пишем ја. Знам да не испуњавам увјете конкурса (нисам ни основац ни средњошколац), али је лакше писати него објашњавати.

Будућност какву желим у Босни и Херцеговини умногоме се ослања на образовање, школе и кровове. У некој будућој држави не желим да ученици пишу о проблему који не би требао постојати – Одлука Суда је јасна – двије школе под једним кровом не смију постојати. Која је сврха трошења ученичког и школског времена

на писање о проблему који званично не постоји, осим ако није продаја магле да нека стручна тијела у ФМОН-у нешто раде?

У будућој БиХ желим да се говори о лошим странама образовног система – једна од њих је и наглашавање једног (двије школе под једним кровом) да се не би говорило о другом, много важнијим проблемима: наставним плановима и програмима, циљевима и исходима учења, уџбеницима, рецензентима, едукацији наставника, наставничким факултетима, конкурсима за пријем уопсленика, информатизацијама школа и увођењу савременијих наставних метода, учествовању на међународним провјерама знања ученика основних и средњих школа...

У будућој БиХ волио бих да се ученици не досађују у школи, да се једнака пажња посвети сваком дјечијем таленту, умијећу и знању. Да наставници у зборницама своје вријеме троше на разговор о томе како побољшати наставу и наставне методе, да препоруче тек објављену књигу о школској пракси коју је написао неко од наших колега, а не препричавају садржаје телевизијских серија и такмичења пјевача аматера. У тој некој далекој БиХ драго би ми било да свака школа има богате библиотеке и читаонице које ће бити централни дио сваке школе, гдје ће и ученици и наставници заједно учити.

Испод тог једног крова за све нас не би било важно носе ли ученици кецељу или не, какву фризуру имају и јесу ли им родитељи дозволили piercing (што је сада омиљена тема зборничких сијела) и не би се ученицима као једини избор предмета нудила вјеронаука или друштво/култура/религија. Испод тог једног крова ученички ставови и мишљења би се цијенили и потицали, а не сјекли у коријену и обиљежавали као кршење дисциплине.

У будућој школи никад се не би десило да ученици пишу о проблему који је Суд већ ријешити нити би конкурс расписивала тијела која је Суд прогласио неуставним.

Учи и не гријешити

Школски систем у којем се не вреднују вјештине, знања и однос према другима заснован на поштивању људских права омогућава колегама и колегицама формалистима да паразитирају у учионицама, намећући властите вриједносне ставове.

Једни од тих ријетких, корисних и потребних часова едукације наставника/наставница одржали су се прошле школске године – десети просвјетара сарајевских основних школа учили су (и то на више од 60 сати предавања) како интегрисати дјецу с посебним потребама у свакодневни рад у учионици. (Ријеткост је да стручно усавршавање наставника траје више сати, више дана и да се одвија изван школских просторија.)

На једној од радионица, наставница, која је многе године оставила у учионици, примијетила је врло опасну и смишљену акцију професорице разредне наставе, и у овом случају предавачице – пропустила је указати ученику 4. разреда да је заборавио персирати је. (Навела је примјер ученика који је јавно проговорио о породичном

проблему у тренутку кад су се ученици припремали за почетак наставе. Учеников проблем – отац који се стално опија – важнији је од начина како је то саопштио – није персирао учитељицу). У том пропусту гњевна наставница пронашла је кључ за каснију малољетничку делинквенцију и сва зла која ће тај и такви ученици чинити вриједним и напаћеним наставницима/наставницама у старијим разредима. Реакција мањег броја присутних просвјетара и мене на њен изљев бесмислених и погрешних закључака само ју је додатно разјарила, тако да је до краја предавања (наредна 4 сата) само провоцирала и добацивала, одбијајући било какву размјену аргумената. Но, није први пут да сусрећем колеге и колегице који/које много пажње посвећују формалностима у одгоју и образовању ђака. Лако ће они прећи преко дјечијих проблема, страхова, погрешних корака (неће их занимати), али ће увијек пјенити ако ђаци не персирају, ако дјечаки имају дужу косу, дјевојчице налакиране нокте или ако чују жаргонизме на часу; из ципела ће их избацити ђачка примједба на погрешке током предавања; свако дјечије питање на које не могу дати смислен одговор прогласит ће дрскошћу; фотографисање табле на којој су задаци из физике, на примјер, атак је, сматрају, на темељну ђачку способност – преписивање.

Школски систем у којем се не вреднују вјештине, знања и однос према другима заснован на поштивању људских права омогућава колегама и колегицама формалистима да паразитирају у учионицама, намећући властите вриједносне ставове, користећи моћ катедре за дисциплинирање сваке ђачке посебности. Идеологија једноумља можда јесте званично напустила бх. друштво, али још увијек преживљава у појединим учионицама гдје се ђацима не дозвољава да мисле, говоре и уче како у том тренутку сматрају да треба. У таквим учионицама дијете не смије погријешити јер ће послје трпјети моћ наставника/наставнице. А ако дијете не смије погријешити, онда неће ни научити.

Чувам, не подучавам

Све године школовања и године радног искуства у образовању не помажу кад наставник погнуте главе стражари на зачељу колоне дјече која иду гледати филмски спектакл. Није глава погнута што је с ученицима и што пази на њих

док пролази главном сарајевском улицом, већ што и овај пут пристаје учествовати у глупом пројекту као чувар дјеце.

Министарство унутрашњих послова (МУП) Кантона Сарајево забринуло се за своју слику у очима малишана – не препознају у њима сигурност, боје их се, не дојављују им повјерљиве информације... Како то побољшати, питали су се службеници (а можда и министар) кантоналног МУП-а. Њихове муке трајале су данима док им у помоћ нису притрчали упосленици фирме Тропик д.о.о. и понудили рјешење: сви основци од V до IX разреда требају погледати филм “Астерикс и Обеликс у Британији”.

– Филм говори о проблему односа полицајаца и ђака у Енглеској или можда о малољетничкој делинквенцији или о бацању петарди за празнике? – наивно су питали *мујовиш*.

– Ма не, како сте смијешни – узвратили су дистрибутери филмова, то је још једна филмска епизода о двојци славних стрип-јунака који овај пут малтретирају јадне Римљане у Великој Британији.

– Али какве то везе има с нашим пројектом? – упорни су службеници МУП-а.

– Па, нема никакве, али прије пројекције филма ви можете узети микрофон, обратити се ученицима, пустити им некакву презентацију, захвалити се и отићи.

– Одлично, како се тога нисмо раније сјетили; само, колико ће то да кошта?

– Пошто је ово 3D пројекција, једна карта је 6 КМ по ђаку.

– Али ми немамо толико, да је 4 КМ, прихватили бисмо.

– Супер, ви дате то што имате, дјеца плате разлику.

И тако је настао пројекат “С полицијом у кино”. Радно искуство наставника/наставница небитно је у одабиру садржаја који дјеца требају гледати. Образовни систем драстично се промијенио: наставник је чувар дјеце док гледају филмски спектакл, а све у циљу да схвате шта то кантонална полиција чини да би живот ђака био сигурнији. Прије пројекције полицајац је поздравио дјецу, показао им дјечију руку у којој је експлодирала петарда. Ја и моје колегице и колеге смо смиривали дјецу док су недостатак забаве на филмском платну покушали надомјестити гађањем кокицама. Наставник с наочарима за гледање 3D филма буљи и прати радњу која не поставља ниједно битно питање ђацима, не оставља ни најмање могућности за разговор о погледаном филму на неком од наредних часова. Кадровима лете Римљани на све стране, Обеликс открива да у бурету може бити и вино (не само чаробни напиток, како је одувијек мислио), Французи се смију британским обичајима и то је то. Магија култног стрипа сведена је на глумачко умијеће Gerarda Depardieua, хумор је ишчезао, а површно повезивање римског периода с поп-културом је гротескно. Ако ђаци и некад виде стрип, вјероват ће да је неко копирао филм.

Ниједан циљ ни принцип образовања (Погледасти Службене новине Кантона Сарајево; година XVI – број 31; 1. 12. 2011.) није остварен слањем и чувањем дјеце на пројекцији филма “Астерикс и Обеликс у Британији”. То наставници/наставнице знају и требају реаговати. Но,

бирају шутњу и по ко зна који пут сами понижавају своју професију. Ако се пројект зове “С полицијом у кино“, онда дјецу у кино, на филмски спектакл воде полицајци и родитељи, не наставници – они тамо немају шта тражити.

Образујемо ђаке, производимо крадљивце

– Ви радите у овој Умјетничкој школи? – пита продавачица мале самопослуге у Улици бранилаца Сарајева.

– Не; радим у школи, али основној; иста улица, само ближе Миљацки. Што питате?

– Виђала сам вас око Умјетничке школе па помислила да можда радите ту. Не знамо више шта да радимо с ученицима из те школе. За вријеме великог одмора уђу и краду робу. Покушале смо колегица и ја све, затварале радњу, а они бацају руксак у стакло; опомињале их кад узму робу с полица, али ништа не помаже. Да чујете шта нам све псују, мене стид и поновити шта кажу. Уђе њих десетак, једно је на каси, купује нешто ситно, а остали краду, све се лијепо види на снимцима. Полицију не занима, а газда од нас продавачица наплати сву штету, каже: неспособне сте.

Продавачица се накратко понадала да је професор тих ученика ушао у радњу и да би могао ријешити њен проблем. Шта је очекивала – да ће остале упосленике школе обавијестити о крађама, да ће покушати сазнати који су то ученици, да ће их, ако пронађе, казнити и да више крађа у продавници неће бити? У друштву гдје институције полиције и правосуђа не реагу-

ју, продавачица очекује да професори и наставници ријеше проблем. И у праву је. Само што се то не рјешава снижењем владања и присилним преодгојем, већ дугогодишњим образовним системом који подучава једнакостима, правима, људским вриједностима...

Генерације које прођу кроз образовне системе у БиХ науче да привилегије има онај ко најбоље пази на часу и ко добија добре оцјене; да је хијерархијска послушност јако битна ако желиш друштвени статус, да је друштвени сталеж родитеља неизмјерно важан у остварењу успеха у школи; да онај који је јачи (како нас је Дарвин учио) опстаје и узима колико може и жели; да је репродуцирање знања наученог на часовима најважнија ствар у школи; да мишљење властитом главом често буде здробљено у комаде пред намргођеним наставничким лицима, да је мало стварних животних ствари које занимају судионике у образовном процесу и да се о људским вриједностима говори тек успут – изговарају ријечи доброта, равноправност, једнакост, правда, а да им се не посвећује свакодневна пажња. Неважно је да ли ће садржај неке лекције тачно рећи крадљивци из продавнице или ђаци којима то никад не би пало напамет, оцјена ће бити иста.

Ученици из Умјетничке школе као и газда продавнице само раде оно што их је научио образовни систем (и друштво које такав образовни систем гради и одржава) – тлаче слабијега, не показујући ни траг емпатије, не покушавајући разумјети продавачицу која своју скромну плаћу мора давати газди као порез на пропусте образовања грађана у овој земљи. ●

$$b''(d^2 - c^2)''' = \frac{1}{4} + \frac{32}{11} \left(\sqrt{\frac{c-d}{\delta^4(a-d)''}} \right) 0$$

$$\delta^2 = \sqrt{\frac{(s'-s')/4/5}{\frac{17}{19} - \frac{7}{12} \frac{(a+b+c)^2}{s+s'}}$$

$$b + a^2 = \sqrt{?} \quad S'' = V^2$$

$$X = \infty \quad c + a$$

$$a - b^2 \quad 1 = 0 + a$$

$$b' \quad S^2 - V^2 = a$$

$$b + a^2$$

JADNI I JEDINI

88 DEVETI KRUG PAKLA + **99** HISTORIJSKA FACIJALNA
EKSPRESIJA + **100** DRUŽE TITO, MILOSTIVI, SAMILOSNI,
MI TI SE KUNEMO... + **102** DRAGI ĐACI DEVETACI,
ČESTITAMO! + **113** ČUTANJE JE ODOBRAVANJE

DEVETI KRUG PAKLA

Enes Kurtović

Analiza udžbenika
za deveti razred

Da bismo slikovito objasnili hromosome zamislite DNK kao biblioteku punu knjiga poredanih po policama. Police za držanje tih knjiga možemo uporediti sa hromosomima, a same pojedinačne knjige sa genima. Hromosomi se ne mogu uvijek vidjeti u ćeliji. U svom pravom obliku i veličini oni se mogu posmatrati u metafazi (fazi ćelijske diobe) kada su maksimalno spiralizirani. Metafazni hromosomi imaju najmanju dužinu, najveći prečnik i najbolju vidljivost pod mikroskopom. Tada imaju karakterističan oblik, po kojem se mogu pouzdano prepoznati. Nakon što je

Jesmo li napredovali? Nismo!

Biologija 9 / Izdavačka kuća Bosanska knjiga, Sarajevo / Autorice: Jasminka Halilović i Amela Begić / Recenzenti: Midhad Cikotačić, Mensura Hodžić, Muhamed Omerović, Seada Kuštrić, Irma Šarić Kadić / Cijena: 9 KM

Kao učenik osmog razreda u školskoj 1983/84. godini o građi ljudskog tijela učio sam iz udžbenika biologije, koji je bio jedinstven za sve učenike u BiH. Danas mi je u rukama udžbenik biologije za deveti razred, po kojem će prva generacija "deve-taka" učiti biologiju čovjeka. I ovaj udžbenik je jedini, ali samo za neke kantone u Federaciji BiH.

Dok listam ovaj udžbenik, evociram uspomene na svoje osnovnoškolske dane i stičem utisak kao da se neke stvari i nakon 28 godina nisu puno promijenile. Naime, udžbenik koji danas držim u rukama ne razlikuje se puno od udžbenika iz kojeg sam učio tamo nekad, za vrijeme Olimpijade.

Znam da se ljudsko tijelo u tom periodu nije promijenilo, da su kosti još uvijek kosti, mišići su mišići, želudac i dalje vari hranu, a čula je još uvijek pet. Pa ipak, očekivao sam, ako ništa drugo, bitnu razliku u prezentaciji tih istih informacija. Sva ta digitalna tehnička čudesa valjda su mogla snimiti zanimljive detalje o unutrašnjosti naših tijela i ko-

rištenjem savremenih štamparskih tehnika predstaviti ih novim generacijama učenika na privlačan način. Nažalost, na takvo nešto će djeca u BiH morati čekati možda još 28 godina.

Slika je 1000 riječi

Prateći smjernice iz Nastavnog plana i programa, autorice su sadržaj udžbenika podijelile na cjeline, pa nakon Uvoda slijede: Genetika, Evolucija, Nauka o čovjeku, Čovjek i životna sredina i Biološko porijeklo i promjenljivost ljudske vrste. Posebno se cjelina o genetici ističe dominacijom teksta, lošim ilustracijama i objašnjenjima koja su ponekad na nivou za studente biologije, kao kod objašnjenja dominantno-recesivnog tipa nasljeđivanja: "U jednoj vrsti interakcije gena alel 'A' je u potpunosti dominantan nad alelom 'a' pa alel 'A' nazivamo dominantni, a alel 'a' recesivni." Dobra ilustracija ovog načina nasljeđivanja bila bi puno korisnija od opisa u 87 riječi: "Ukoliko je alel 'A' zadužen za stvaranje žute boje cvijeta kod neke biljke, a alel 'a' za bijelu, njihovim kombinovanjem dobijamo tri para gena 'AA', 'Aa' i 'aa'. U prvom paru gena 'AA', oba alela proizvode pigmente, pa će boja cvijeta biti žuta. U drugom genetskom paru, tj. heterozigotu ('Aa') samo alel 'A' proizvodi pigment, s obzirom na to da je alel 'A' dominantan, osobina

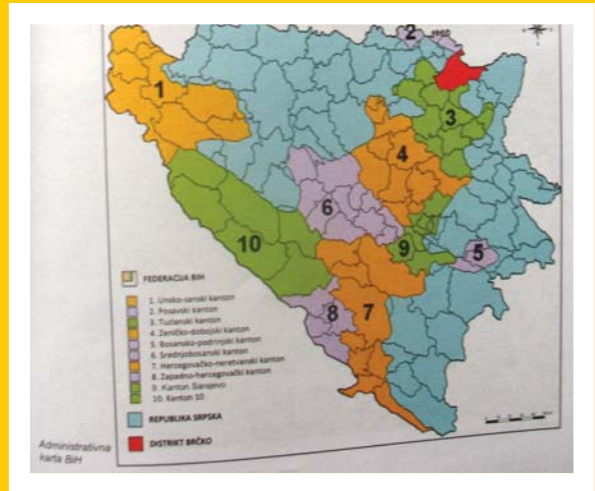
heterozigota bit će žuta boja cvijeta. U trećem genetskom paru, 'aa', nalaze se neaktivni aleli pa će boja cvijeta biti bijela." Shvatili ste od prve?

Nedosljednost/Nekonzistentnost

Za cijeli udžbenik je karakteristična nekonzistentnost u upotrebi jezika. Po pitanju pisma nije bilo dileme, jer nema ćirilčnih sadržaja. Ali za neke termine korišteni su paralelno bosanski i hrvatski izrazi, međutim – ne za sve i ne uvijek. Tako ponekad imamo "ćeliju/stanicu", a imamo samo "ćeljsko jedro" i nikad "staničnu jezgru". U naslovu imamo "Sistem/Sustav", a u podnaslovu samo "sistem". Korištenje kose crte ponekad zbunjuje jer nisam siguran da li izraz "vezivno/potporno tkivo" upućuje na terminološke razlike između bosanskog i hrvatskog jezika ili samo tkivo ima i vezivne i potporne osobine. Brojeći koliko puta su korišteni izrazi "nervi", a koliko puta "živci", izgubio sam i živce i nerve. Na istoj stranici u jednom redu piše "menarha ili mjesečnica", a dvadeset redova niže "menarha ili menstruacija".

Darwin, ipak

Inače, adolescentima su ti dijelovi biologije o polnim organima i ontogenetskom razvoju čovjeka najzanimljiviji, jer su im drugi izvori informacija o ovim temama ograničeni (izuzmemo li pornografiju na internetu). Nažalost, ni u ovom udžbeniku neće pronaći ono što im treba: teme o seksualnom vaspitanju su za neki drugi predmet. Za vjeronauku, možda? U biologiji postoji samo jedna rečenica o "reproduktivnom odnosu" prilikom kojeg se "sjemena tekućina sa spermatozoidima izljevaju u rodnicu žene." O kontracepciji postoje čak tri rečenice i jedna slika. Od drugih, pozitivnih, strana udžbenika izdvajam to što su autorice bezrezervno podržale teoriju evolucije u razvoju ljudske vrste i što su u uvodu ohrabrile učenike da o biologiji traže više informacija na internetu, televiziji, enciklopedijama i priručnicima. Nadam se da će ih učenici poslušati i tako zavoljeti biologiju.

Zemlja iz snova

Geografija 9 / Izdavačka kuća: Vrijeme, Zenica i NAM, Tuzla /
 Autori: Damir Džafić i Salih Kulenović / Recenzenti: Studen Uroš, Senada Nezirović, Edin Jahić, Senada Kotorić i Tatjana Serdarević / Cijena: 8 KM

U uvodnoj riječi, autori najavljuju da je udžbenik sadržajno posvećen "geografskim obilježjima naše zemlje Bosne i Hercegovine". I, mora im se priznati, održali su svoju riječ. "Zemlja Bosna i Hercegovina" tretira se u ovom udžbeniku kao jedinstvena geološka, reljefna, klimatska, ali i demografska, ekonomska, kulturna – cjelina. Geografskoj priči prethodi i kratki (H)istorijski pregled s akcentom na srednjovjekovnoj bosanskoj državi i ZAVNO-BiH-u.

United Bosnia

Trenutno društveno-političko uređenje definiše se kao "nezavisna država sa složenim društvenim uređenjem", nakon čega slijedi rečenica da "u sastav BiH ulaze Federacija BiH, Republika Srpska i Distrikt Brčko." Tekst prati i "administrativna" karta današnje BiH, na čijoj su legendi ispisani nazivi kantona Federacije BiH. I to je sve što će učenici devetih razreda naučiti o geopolitičkoj stvarnosti u kojoj žive.

Kao što su djeca u Istočnom Berlinu, u tadašnjem DDR-u, u školama učila da postoji samo "ein grosses Berlin" (jedan veliki Berlin), tako se i učenici u Federaciji BiH, koje uče po bosanskom NPP, ignorisanjem postojanja Republike Srpske i brojnih kantona, želi stvoriti slika kako žive u jedinstvenoj i cjelovitoj "zemlji Bosni i Hercegovini",

zemlji “značajnih prirodnih resursa”, u kojoj je obradivo zemljište “značajan prirodni resurs”, u kojoj su šume “dobra osnova razvoja drvoprerađivačke industrije, te industrije celuloze i papira”, u kojoj je voda “veliko prirodno bogatstvo”, a rudno-mineralna bogatstva su “raznovrsna”. Zemlja za poželjeti, reklo bi se.

Demografska slika zemlje u kojoj učenici žive predstavljena je kroz prikaz popisa stanovništva od 1879. do 1991. godine, ali autorima se po pitanju strukture stanovništva BiH učinilo bitnijim da pojasne spolnu, starosnu, ekonomsku i obrazovnu strukturu stanovništva, dok je nacionalna struktura posljednja u nizu, sa podacima iz popisa 1991. godine. Premalo za zemlju u kojoj sve funkcioniše na principu nacionalnog ključa i u kojoj se prebrojavaju krvna zrnca generacijama unatrag.

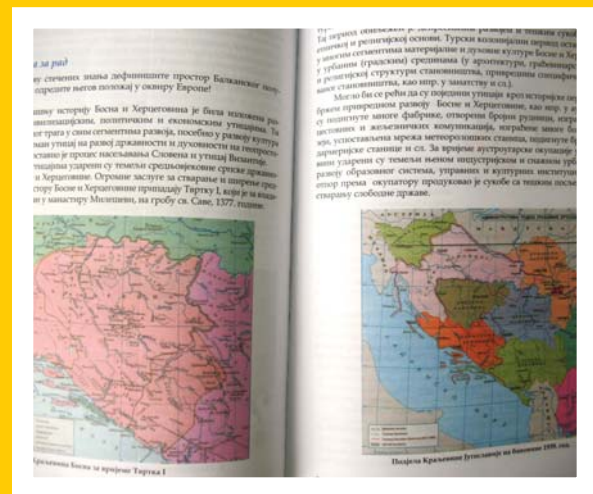
Kad su već odlučili da iz priče o BiH izbace kanton i entitete, autori su se odlučili na podjelu BiH na geografske regije. U zemlji u kojoj je iscrtavanje karata nacionalni sport broj jedan, i naši geografi su sebi dali stvaralačku slobodu. Oni su BiH podijelili na četiri makroregije, unutar kojih postoje mezoregije. Tako imamo Peripanonsku regiju, koja u svom sastavu ima Unsko-sansku, Posavsko-donjovrbasko-donjobosansku i Posavsko-sprečko-majevičko-donjodrinsku mezoregiju, Planinsko-kotlinsku makroregiju, koja obuhvata Gornjovrbasko-plivsku, Gornjovrbasko-lašvansku i Gornjodrinsku mezoregiju, Makroregiju bosansko-hercegovačkog visokog krša koja se sastoji od mezoregije kraških polja i površi jugozapadne Bosne i planinske Hercegovine, te Mediteransku makroregiju u čiji sastav ulaze Zapadnohercegovačka, Istočnohercegovačka i Neretvanska mezoregija. Autori se nisu potrudili da ovu podjelu na regije predstave kartom, već su taj zadatak ostavili da urade sami učenici: “Nacrtaj kartu, a onda povuci granice između mezoregija naše zemlje.” Okušajte se i vi u iscrtavanju granica Posavsko-sprečko-majevičko-donjodrinske mezoregije, a možete i mjeriti koliko će vam vremena trebati da upamtite ovu podjelu.

Ljubinje ili Ljubljana

Učenici će nakon završetka devetog razreda znati da u BiH postoje Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Mostar, Zenica i Bihać. Za druge gradove nije bilo mjesta u ovom udžbeniku, pa nas ne treba ni čuditi da nakon završene osnovne škole imamo dje-

cu koja nikad nisu čula za Grude, Posušje, Lopare, Odžak, Bileću, Kreševo, Fojnicu...

Ovaj, 100% latiničnim pismom pisan udžbenik nudi samo puno statistike, dakle tačan zbir netačnih podataka. Nema u njemu namjere da se Bosna i Hercegovina upozna kao zemlja koja ima dobre, manje dobre i ružne strane, već se njenom glorifikacijom stvara slika o “zemlji iz snova”. Očito izbjegavanje korištenja postojeće geopolitičke podjele BiH predstavlja politički stav kreatora Nastavnog plana i programa, koji su autori udžbenika prepoznali i pretočili u najbolji udžbenik geografije za 9. razred.

Geografija za himnofile

Geografija 9 / Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo / Autori: Čedomir Crnogorac, Goran Trbić i Sibelja Jeftić / Recenzenti: Goran Mutapdžija i Mirna Luketa / Cijena: 8,49 KM

U fizičkom smislu, geografija će devetacima u Republici Srpskoj biti težak predmet. Udžbenik je, naime, težak 580 grama, a broji impozantnih 246 stranica.

Dejtonska BiH

Težina i obim posljedica su zahtjevnog nastavnog plana i programa, koji je pred učenice i učenike devetog razreda stavio zadatak da upoznaju i zemlje okruženja i Bosnu i Hercegovinu; i to – oba njena entiteta i Distrikt Brčko. Za razliku od federalnog udžbenika, koji je fokusiran isključivo na BiH i tretira je kao jedinstvenu državu, udžbenik po kojem će se geografija izučavati u Republici

Припрема за рад

1. Поновите наставну јединицу о стварању Републике Српске!
2. У чему се огледа значај географског положаја Републике Српске?
3. Наведите најзначајнија природна богатства Републике Српске!
4. Наведите најзначајније привредне центре Републике Српске!

Република Српска – геопростор регионалних разлика

Подсјетимо! Шта су то географске регије? У географској и општој терминологији (од латинског – *regio*) има више значења: крај, предјел, подручје, околина, земаљска област, окружење, дио и др. Најчешћи облик дефиниције (за потребе географије) би гласио: регија је мање или више ограничено подручје које представља привредну са специфичним (карактеристичним) природним, саобраћајним, историјским условима (обилежјима). Привредне дјелатности су или специфичне, или међусобно повезане у цјелину.

Srpskoj razlikuje se u tome što daje i osnovne informacije o zemljama sa kojima graniči BiH, a većina informacija o samoj BiH data je kroz prizmu njene entitetske podjele. I dok je u federalnoj geografiji samo jedna karta BiH podijeljena na entitete, u ovom udžbeniku ih ima deset. Entitetski nepodijeljeni ostali su reljef, klima, vode i biljni i životinjski svijet, o kojima se govori na nivou BiH.

Gotovo dobar dio udžbenika

Radi lakšeg izučavanja, teritorija BiH podijeljena je na regije po "nodalno-funkcionalnom principu", pri čemu je RS podijeljena na Banjalučku, Dobojsko-bijeljinsku, Istočnosarajevsko-zvorničku i Trebinjsko-fočansku, a FBiH na Sarajevsko-zeničku, Tuzlansku, Mostarsko-livanjsku i Bihačku regiju. Distrikt Brčko je posebna lekcija. Dakle, podjela je slijedila kako administrativno-političke, tako i ekonomske, te reljefno-klimatske karakteristike. Svaka regija predstavljena je mapom, a tekst o njoj prate fotografije najvažnijih gradova ili drugih lokaliteta karakterističnih za tu regiju. Tekst sadrži jako puno informacija, da se stiče utisak da

niti jedna riječ sa školske karte BiH u udžbeniku nije izostavljena. Pored ovako podacima nabijenog glavnog teksta, u udžbeniku se povremeno nailazi i na "informativne tekstove" i "podsjetimo se" tekstove koji daju dodatne informacije o glavnom tekstu, što će se svidjeti svakom velikom zaljubljeniku u geografiju. Problem je što je takvih među učenicima mali broj i što će se većina pogubiti u moru toponima, ali vrijedi pohvaliti trud autora u nastojanju da predstave svaki kutak BiH. Još da su ih dizajneri pratili grafičkim naglašavanjem važnijih informacija i izdvajanjem informativnih tekstova u posebne okvire, ovaj dio udžbenika bio bi sasvim pristojan.

Bildanje patriotizma kroz pjesmu i statistiku

Nažalost, udžbenik nije imun na nacionalno-političko-patriotsku groznicu u poglavlјima o istorijsko-geografskom razvoju BiH i njenoј demografiji. Ilustrativna je rečenica: "Republika Srpska je nastala na dijelu geografskog područja BiH 1992. godine, nakon građanskog rata (1992-1995. god.)

Godina popisa	Etničke grupe (prema izjašnjenju građana, podaci u %)				
	Srbi	Muslimani	Hrvati	Jugosloveni	Ostali
1953	44,4	-	23	31,32	1,34
1961	42,9	25,7	21,7	8,4	1,34
1971	39,6	37,2	20,6	1,17	1,43
1981	37,5	32,0	20,4	7,91	2,19
1991	31,4	43,7	17,3	5,5	2,1

voljom srpskog naroda i ostalih naroda koji žive na teritoriji BiH". Pored problema da je nešto nastalo 1992., nakon nečeg što se završilo 1995., imamo i pitanje da li je "volja ostalih naroda" eufemizam za etničko čišćenje? U nastojanju da se stvori slika o ljepšoj i boljoj prošlosti, neki "detalji" su gurnuti pod tepih.

U prikazu nacionalne strukture stanovništva uzeti su podaci iz popisa stanovništva 1961. i 1991. godine. Podaci iz 1991. godine su tu, jer se radi o zadnjem popisu, iako oni nakon 22 godine imaju malo veze sa trenutnim stanjem, ali zašto izbor popisa iz 1961. godine, a ne i 1953., 1971. ili 1981.? U ovolikom udžbeniku moglo se naći prostora i za još tri reda u tabeli na strani 134., kako bi se izbjeglo selektivno korištenje statističkih podataka kao podloge za najrazličitije interpretacije.

Zanimljivost ovog udžbenika je da u njemu nema grafičkog prikaza niti jedne zastave ili grba nijedne države, entiteta, distrikta. Pa ipak, svoje mjesto u udžbeniku našao je tekst himne Republike Srpske, kao valjda još jedna, bitna geografska činjenica.

Ima tu neke hemije

Hemija 9 / Izdavačka kuća Sarajevo Publishing, Sarajevo / Autorice: Nataša Miličević i Mediha Musić / Recenzenti: Aida Crnkčić, Anka Krajina, Dika Makota, Edina Hodžić i Samir Burzić / Cijena: 9 KM

Napraviti udžbenik hemije koji će biti učenicima razumljiv i zanimljiv, a istovremeno ispoštovati sve što je predvidio Nastavni plan i program za ovaj predmet – pravi je izazov. Ovom izazovu pokušale su odgovoriti autorice udžbenika koji je Federalno ministarstvo izabralo kao najbolji udžbenik hemije za deveti razred i po kojem se izvodi nastava u šest kantona Federacije BiH.

Hemija naša svakodnevna

Gradivo obrađeno u ovom udžbeniku nadovezuje se na gradivo iz prethodnog razreda, u kojem su se učenici upoznavali sa osnovama hemije i metalima, pa u devetom razredu nastavljaju učenje o metalima, organskim jedinjenjima i o temama vezanim za zaštitu okoliša. Za korištenje ovog udžbenika zato je potrebno određeno predznanje koje su učenici trebali usvojiti u osmom razredu, jer neke vrste ponavljanja o građi atoma, molekula, valenciji i hemijskim vezama – nema.

Svaka lekcija obrađena je kroz osnovni, tekstualni dio, koji nije pretrpan informacijama, a praćen je velikim brojem ilustracija. Dobra ideja je da se neke hemijske reakcije ili pojmovi predstavljaju scenama iz običnog života, jer se na taj način hemiju nastoji približiti učenicima kao dio njihove svakodnevnice. Npr., lekciju o uglju prati slika roštilja ili denaturaciju proteina slika pečenog jajeta. Na marginama udžbenika mogu se naći i podaci o poznatim hemičarima, ali je ostalo prostora u kojem su mogle biti smještene zanimljivosti vezane za hemiju, koje učenici rado čitaju.

Šta je pokus bez laboratorija?

Posebnost udžbenika je veliki broj opisanih i fotografijama ilustrovanih demonstracionih oglada koji se mogu odraditi u školskom laboratoriju. Izdavač je u pripremi udžbenika angažirao Vesnu Marić, saradnicu na izvedbi laboratorijskih oglada. Naravno, da bi se ovi ogladi uradili u toku nastave, škole bi trebale imati laboratorij, te potrebnu aparaturu i materijal, a to u praksi često nije slučaj. Na kraju svake lekcije nalaze se "Pitanja i zadaci", koji služe utvrđivanju gradiva. Bilo bi dobro kad bi učenici u samom tekstu lekcije imali primjer riješenog zadatka, kako bi lakše mogli uraditi one zadate. Ovako, moraju potražiti rješenja na kraju knjige i tražiti dodatno objašnjenje od nastavnika ili roditelja, kako se do tog rješenja dođe. Ima u tekstu i primjera za diskusiju, kao npr. korištenje termina "opća hemija" (ako se dosljedno koristi termin "hemija", zašto nije "opšta hemija"?) ili "zapršavanje voćnjaka" kao ilustracija uz sliku na kojoj se voćnjak pršće, ali to su već fineze.

I pored manjih nedostataka, ovaj udžbenik, uz malu pomoć nastavnika i nastavnica, ima potencijala da razvije "hemiju" između učenika i same nauke.

U potrazi za boljom prošlošću

Historija 9 / Izdavač: Vrijeme, Zenica i NAM, Tuzla / Autori: Izet Šabotić i Mirza Čehajić / Recenzenti: Nikola Čiča, Arna Dagađa-Torlaković, Mumin Karić, Midhat Spahić i Adnan Velagić / Cijena: 8 KM

Svaka objektivna analiza školskih udžbenika za Istoriju / Historiju / Povijest, rađena od rata navamo, pokazala je da autori udžbenika slijepo slijede upute kreatora nastavnih planova i programa iz resornih ministarstava u njihovim nastojanjima da se prošlost njihovog naroda predstavi djeci u što boljem i ljepšem svjetlu. Selektivna prezentacija činjenica, naglašavanje poželjnih momenata i prećutkivanje ili minimiziranje onih manje poželjnih, standardne su metode kojima autori pribjegavaju u pripremi takvih udžbenika. Po istoj liniji nastao je i odličan udžbenik bošnjačke historije za deveti razred autorskog dvojca Šabotić-Čehajić. Drugo je pitanje da li ovoj zemlji i ovom sistemu obrazovanja trebaju odlični udžbenici bošnjačke historije, srpske istorije i hrvatske povijesti i šta u zbiru ti udžbenici donose budućnosti ove zemlje.

Dizajn za 5

Ono čime se ovaj udžbenik izdvaja u poređenju sa drugima iz školske torbe devetaka svakako je veoma zanimljiv dizajn i struktura udžbenika. Svaka nastavna cjelina obrađena je kroz osnovni tekst, koji nije predug i pretrpan informacijama, a tu su i popratni tekstovi (citati iz knjiga i dokumenata), kao i mnoštvo fotografija i karikatura. Za bolje shvatanje sadržaja pojedinih lekcija autori daju i preporuke za filmove i internetske stranice, putem kojih bi učenici mogli dobiti jasniju i potpuniju sliku o događajima iz prošlosti. Značenje manje poznatih riječi dato je uz sami tekst, što će dodatno učenicima pomoći da razumiju pročitano. Fatima Zimić, dizajnerica ovog udžbenika, zaslužuje pohvalu za atraktivan izgled unutrašnjosti udžbenika. Jedina primjedba mogla bi biti upućena na raspored lekcija, po kojem su događaji u svijetu od početka XX vijeka do danas obrađeni do stranice 120, a zatim slijedi pregled događaja u BiH u istom periodu. Ovakvim razdvajanjem gubi se veza između lokalnih i globalnih događaja, što je za ovu nauku itekako bitno.

Bošnjaci vs Muslimani vs muslimani

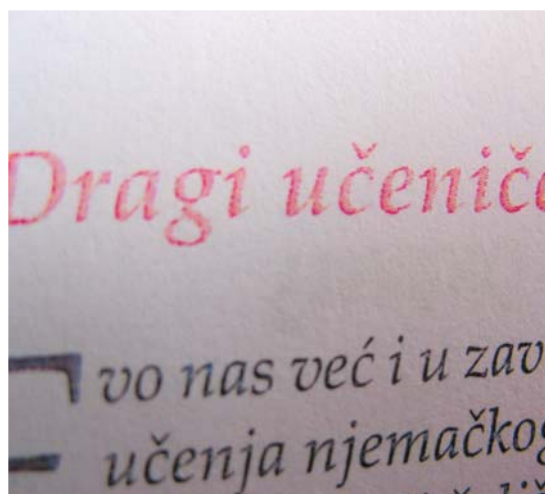
Kako se radi o udžbeniku koji događaje iz XX vijeka posmatra iz rakursa bošnjačke strane, logično

je da autori koriste termine “Bošnjak” i “bošnjački” i u objašnjenju događaja iz vremena kada se taj termin nije koristio, pa to dovodi do određenih nedosljednosti. Tako je Eduard Wagnes komponirao marš “Die Bosniaken kommen”, koji autori prevode sa “Bošnjaci dolaze”, a koji je napisan u čast “Bosanske regimente”. Takođe, “najjača bošnjačka stranka je “Jugoslovenska muslimanska organizacija (JMO)”, na 1. zasjedanju ZAVNOBiH-a, bili su predstavnici “Srba, Bošnjaka i Hrvata”, koji su tom prilikom definisali da “BiH nije ni srpska, ni muslimanska, ni hrvatska, već i srpska i muslimanska i hrvatska”, itd. Vrhunac ove konfuzije sa imenom naroda nalazimo pod naslovom “Nacionalno priznanje Muslimana/Bošnjaka i Ustav iz 1974. godine”, gdje piše “Bošnjaci su definitivno priznati kao nacija pod imenom Muslimani.” Definitivno!?

Istina piše na zidu

Pitanja koja autori postavljaju učenicima uz fotografije, često su sugestivna i navode na željene zaključke. U nekim slučajevima se traži da se posmatranjem lica osoba na fotografijama izvlače zaključci o događajima u kojima ta lica učestvuju, što je upitna naučna metoda. Autori su u pripremi udžbenika koristili obimnu literaturu, od djela poznatih historičara kao što su Enver Redžić, Mustafa Imamović, Dušan Bilandžija..., do naslova “Informbiro i sjeveroistočna Bosna” Denisa Bećirevića. Rečenica sa stranice 155 “Uporedo sa zločinima ustaša nad srpskim življem započeli su i zločini četnika nad Bošnjacima i Hrvatima.”, neodoljivo podsjeća na rečenicu Zijada Šehića iz udžbenika Historije za 4. razred gimnazije: “Paralelno sa zločinima ustaša nad srpskim življem započeo je genocid četnika nad Muslimanima.”

Najbolji momenat u udžbeniku nalazi se na stranici 22, gdje autori daju zadatak učenicima da uporede tekstove sa sadašnje i predratne ploče koja obilježava mjesto Sarajevskog atentata. Od učenika se traži da razmisle i odgovore zašto se za isti istorijski događaj koriste različite formulacije. Ako neko učenicima pomogne da to shvate, onda će shvatiti i da je cijeli ovaj udžbenik, kao i svi udžbenici Istorije/ Historije/ Povijesti iz kojih uče djeca u BiH, isto tako samo ploča iz jednog vremena i u njemu aktuelnog političkog sistema.

Ich bin nur ein udžbenik

Njemački jezik kao drugi strani jezik 9 / Izdavačka kuća Dječija knjiga, Bosanska riječ, Sarajevo /Autorica: Zlata Maglajlija / Recenzentice: Memnuna Hasanica, Meliha Hurtić, Amra Orhan, Lejla Vučijak i Monika Dizdarević.

Udžbenik za njemački jezik kao drugi strani jezik došao je u moje ruke u paketu sa drugim školskim udžbenicima koji su na naslovnici nosili broj 9. Kako ne govorim njemački jezik, za analizu ovog udžbenika nisam kompetentan i ne mogu pisati o njegovom sadržaju.

Liebe Schüler, liebe Schülerin

Pa ipak, iz čiste radoznalosti, otvorio sam ovaj udžbenik i prelistao ga. Već na 3. stranici dočekalo me neugodno iznenađenje. Uvodni tekst u kojem autorica pojašnjava kako udžbenik ima “devet novih cjelina koje će ti pomoći da upoznaš život u zemljama njemačkog govornog područja, ali i da naučiš govoriti o svojoj zemlji”, naslovljen je sa “Dragi učenice”. Ovo obraćanje autorica i autora udžbenika učenicima samo u muškom rodu, već je odavno označeno kao klasični primjer rodne diskriminacije i većina autora i autorica pazi na taj detalj. U ovom udžbeniku ni povećani font slova, niti njihova crvena boja, nisu bili dovoljno upadljivi da bar jedna od pet recenzentica ovog udžbenika primijeti grešku. Na kraju uvodnog teksta stoji da je tekst napisala autorica, a ne autor, što pokazuje da se rodnosenzitivni jezik koristio, ali nedovoljno dosljedno.

Unsere Heimat

Ovaj detalj me motivirao da u udžbeniku potražim još neki tekst pisan na našem jeziku. Na 87. stranici, pod nazivom Ein Gedicht, nalazi se tekst pjesme "Bosna" Nedžad Ibrišimovića. Sama pjesma štampana je na našem jeziku, dok ispod pjesme slijede pitanja i zadaci o pjesmi, koji su na njemačkom. Autorica je izabrala ovu pjesmu, čija je funkcija u udžbeniku da učenike "nauči da govore o svojoj zemlji". Ono što bi se moglo očekivati u udžbeniku njemačkog jezika bio bi prevod ove pjesme sa našeg jezika na njemački jezik. Za učenike i učenice bilo bi interesantno da uporede tekst u originalu sa prevodom kako bi analizirali način na koji je prevodilac/prevoditeljica preveo/prevela tekst. Korist bi bila višestruka. Bez toga, tekst u udžbeniku služi samo za jačanje patriotskih osjećanja učenika i učenica. Isti tekst sa istom funkcijom učenici i učenice devetih razreda naći će i u udžbeniku vjeronauke. "Eine kleine perversion" – rekli bi Nadrealisti.

Jaz(z) naš zajednički

Muzičko 9 / Izdavačka kuća: Vrijeme, Zenica i NAM, Tuzla / Autor: Refik Hodžić / Recenzenti: Afrodit Obućina, Dijana Šoš, Dragan Divjak, Mubera Muminagić, Selma Porobić /

Muzičko 9 / Izdavačka kuća: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Istočno Sarajevo / Autorice: Biljana Mandić i Dubravka Lončević / Recenzentice: Ira Prodanov Krajišnik i Ivana Cerović

Od ove školske godine učenici devetih razreda u šest kantona Federacije BiH pjevaju i sviraju po istim notama. Umjesto šarenila udžbenika u nižim razredima, devetacima je udžbenik muzičke kulture odabralo nadležno ministarstvo. Kažu da je najbolji od ponuđenih.

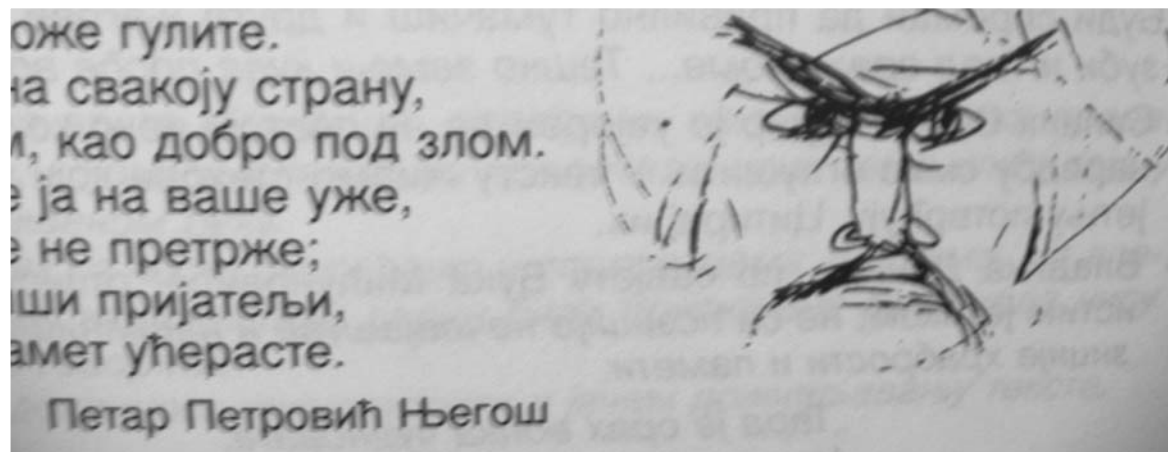
A šta nudi? Nudi sasvim dovoljno razloga da se predmet Muzička kultura svrsta u nacionalnu grupu predmeta. Ali nije to do Refika Hodžića i njegovog udžbenika. Nastavni plan i program za ovaj predmet baziran je na sevdalinci, koja se glorifikuje kao najveće i najvrednije dostignuće u muzičkoj istoriji BiH. Zato, od 18 kompozicija koje se obrađuju u udžbeniku, njih 6 su sevdalinke. Ako tome još dodamo da je na godišnjim takmičenjima horskih sekcija obavezna pjesma obično sevdalinka, šta reći nego: "Aman, aman!" Farah Tahirbegović je u jednom svom tekstu opisala Bosnu kao zemlju "u kojoj svaki dernek počne Metal-

kom, a završi sa Himzom Polovinom". Ali ipak, dati toliko prostora sevdalinci u nastavnom predmetu koji bi djecu trebao upoznati sa muzičkom kulturom različitih epoha i različitih zemalja, nije ništa drugo do svođenje šarenila muzičke duge na jednobojnu nacionalnu frekvenciju. Ilustracije ljudi sa fesovima i žena u dimijama tu su da upotpune ugođaj derta, meraka i sevdaha.

U RS-u jedan udžbenik za jedan razred postoji cijelo vrijeme, a što se muzičke kulture tiče, jedan udžbenik koristi se za dva razreda: osmi i deveti. U udžbeniku se mogu naći raznolike muzičke forme, te velik broj narodnih pjesama različitih naroda, kao i autorska muzička djela od početaka korištenja notnih zapisa do savremene pop i rok muzike. Pa ipak, da se ne bi odstupalo od bh. obrazovnih standarda, prve dvije pjesme u udžbeniku su "Himna RS" i "Himna Svetom Savi". Tek toliko da se zna šta su prioriteti u obrazovanju. Nedostaju samo još navijačke himne fudbalskih klubova Borac i Leotar. U udžbenik su uvrštene i dvije sevdalinke: "U lijepom starom gradu Višegradu" i "Žute dunje" za koju se kao autor navodi Davorin Popović (!?).

Jedina pjesma koja se nalazi u oba udžbenika je crnačka duhovna pjesma "Oh, when the saints marching in" (Kad sveci marširaju), tako da bi je učenici iz dva entiteta, ako se nekad i sretnu, mogli zajedno pjevati. Međutim, svi znamo da, ako i kad do ovakvog susreta i dođe, naši će učenici zajednički i bez uvježbavanja perfektno otpjevati sve pjesme Cece, Selme Bajrami, Stoje, Dare Bubamare... Edukaciju iz oblasti muzičke kulture preuzeli su masovni mediji i tu bitku je školstvo izgubilo.

Ovdje počiva književnost

Čitanka za deveti razred osnovne škole / Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo / Autori: Sveto Ličina, Luka Šekara, Vojislav Gaković i Stevan Stefanović / Recenzenti: prof. dr. Mirko Šindić, mr. Drago Radovanović i Bogoljub Marić / Cijena: 11,46 KM

“Vi, koji otvarate ovaj udžbenik, ostavite svaku nadu.” To je natpis koji bi trebao biti štampan krupnim slovima na koricama ove knjige, baš kao što se štampaju i upozorenja o štetnosti pušenja na kutijama cigareta. Čitanka, po kojoj o književnosti uče devetaci u Republici Srpskoj, beznadežan je slučaj, depresivna i turborna knjiga, zbog koje će mnogi učenici zamrziti književnost do kraja života.

Kanon naš nasušni

U samom uvodu, autori nam saopštavaju da se radi “o dopunjenom i izmijenjenom izdanju” do kojeg je moralo doći zbog “programskih promjena”, ali da su autori ipak nastojali da sačuvaju “didaktičku koncepciju ranije Čitanke”. Dakle, neko je propisao da se nešto promijeni, a mi se trudimo da sve ostane isto. (To je uostalom i moto uvođenja devetogodišnje škole u cijeloj BiH, zar ne?)

Didaktička koncepcija drži se kanona, kao pijan plota, pa su u izbor ove čitanke ušla samo imena provjerenih književnih veličina, a to znači da se radi o piscima rođenim prije stotinu ili gotovo toliko godina. Vuk, Njegoš, Andrić, Ćopić, Kočić, Zmaj, Mak, Meša..., imena sa kojima su se učenici sreli u čitankama iz prethodnih razreda. U Čitanku su uvršteni tekstovi trideset osoba, od kojih su samo dvije još žive: Dobrica Ćosić i Dušan Kova-

čević. Potonji je rođen 1948. godine i najmlađi je među uvrštenima, a to je uspio kao pisac scenarija za film “Balkanski špijun”. Da je kojim slučajem Prota Mateja Nenadović pisao scenarije u XIX vijeku, ni Dušana Kovačevića ne bi bilo u ovom izboru.

XXI ili XIX?

Od savremenosti u ovom udžbeniku imamo samo godinu izdavanja. Ništa drugo nam ne ukazuje da se radi o udžbeniku iz XXI vijeka. Nema mladih pisaca, nema modernih tekstova, nema tema zanimljivih novim naraštajima koji bi ih privukli književnosti, navici čitanja, bibliotekama, razmišljanju o pročitanoj.

Ali svi se moramo zamisliti nad onim što pročitamo na stranici 40 ove čitanke. Narodna izreka “POŠTENJE JE ČESTO UZROK SIROMAŠTVU” jeste navedena u kontekstu Matavuljeva “Pilipende”, ali trebamo li se zapitati kako je percepiraju djeca u kontekstu svog odrastanja u tranziciji ka liberalnom kapitalizmu, danas i ovdje?

Rodna jednakopravnost je “lepa samo dok se čeka”. Udžbenici koje izdaje Zavod iz Istočnog Sarajeva rijetko koriste rodno senzitivni jezik. Autori se uglavnom obraćaju učeniku i nastavniku. U ovom udžbeniku je manji problem to što u uvodu autori tvrde kako su “nastavniku i učeniku ostavili više slobode...” u usporedbi sa činjenicom da je pored dvadeset i devet autora uvrštena samo jedna autorica – Desanka Maksimović. A i o njoj, u “podacima o piscu”, možemo saznati da je bila “pjesnik, putopisac, pripovjedač i prevodilac”. Četvorica autora i trojica recenzentata nisu u ovom vidjeli ništa sporno.

Papirnata grobnica

Likovno-grafičku opremu uradio je Atelje Ra iz Beograda, čiji su dizajneri uspjeli upotpuniti morbidnu atmosferu udžbenika punog mrtvih pisaca i starih tekstova sa katastrofalnim izborom crno-bijelih ilustracija. Minimalistički crteži, krokiji i skice, ponekad liče na obične švrljotine. Čak ni umetanjem pet slika u boji nisu uspjeli razbiti sivilo i monotoniju, koji dominiraju udžbenikom i kreiraju atmosferu groblja, u kojem se dobro osjećaju samo duhovi prošlosti, vampiri žedni krvi i pohlepni grobari.

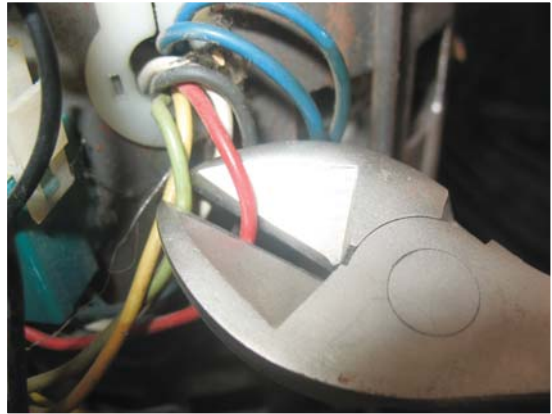
Mehatronika za tablu i kredu

Tehnička kultura 9 / Izdavač: Vrijeme, Zenica i NAM, Tuzla / Autori: Ćamil Ahmetović, Suada Numić i Nahid Kulenović / Recenzenti: Salko Križevac, Emir Mekanić, Sabina Keskin, Enes Huseinagić i Maida Čohodar Husić / Cijena: 8 KM

U devetom razredu, iz udžbenika tehničke kulture, prema Nastavnom planu i programu, djeca trebaju učiti o mehatronici, disciplini koja objedinjava mašinstvo i elektrotehniku. Pored mehatronike, udžbenik sadrži i poglavlja o automatici i sistemima upravljanja, te obnovljivim izvorima energije.

Kabineti su opremljeni samo u ministarstvima

Veći dio uvodnog dijela autori su posvetili pojašnjenjima o pravilima u radu u kabinetu, o higijensko-tehničkoj zaštiti i mjerama zaštite u toku izvođenja nastave. Predmet tehnička kultura za svoje pravilno izvođenje zahtijeva kabinetsku nastavu, tj. izvođenje nastave u za to posebno opremljenoj učionici. Imaju li osnovne škole u Federaciji BiH kabinete koji su adekvatno opremljeni za izvođenje nastave o mehatronici, automatskim sistemima upravljanja i obnovljivim izvorima energije? Telefonskom anketom u 15 škola u FBiH, dolazimo do podatka da šest od petnaest škola nema poseban kabinet za izvođenje nastave tehničke kulture, a od devet škola koje kabinet imaju, u pet škola ocjenjuju njegovu opremljenost kao "srednje opremljen" i u četiri kao "slabo opremljen". Uz ovu statistiku ide i napomena da se pod "srednjom opremljenošću" podrazumijevaju stege, pile, osnovni alat, a ne pneumatski i hidraulični sistemi, elektromotori i signalni uređaji, što je gradivo koje se obrađuje u devetom razredu. Po pita-

nju nastavnog osoblja koje izvodi nastavu iz Tehničke kulture, u trinaest škola su izjavili da imaju kvalificirano osoblje, dok u dvije škole ovaj predmet izvode nastavnici drugih nastavnih predmeta (matematika i informatika).

Uzalud vam trud, svirači

Udžbenik Tehnička kultura 9 nastoji približiti djeci savremene tehnologije kroz mnoštvo ilustracija i internetskih linkova, na kojima se može naći više informacija o temama koje se u udžbeniku obrađuju. S obzirom na brzi razvoj tehnike, tih tema je moglo biti jako puno, ali su se autori odlučili da sadržajem, pogotovo teorijskim objašnjenjima, ne prave od predmeta Tehnička kultura – bauka. Za jedan čas sedmično, koliko im je prostora ostavio Nastavni plan i program, u udžbeniku je odgovarajuća količina gradiva. Udžbenik prati i Dnevnik rada (8KM), koji je predviđen za utvrđivanje gradiva kroz radne zadatke, odgovaranje na pitanja, crtanje shema, kviz-pitanja i sl.

Ovaj udžbenik je za obrazovni sistem u kojem se koristi i dobar, ali samo ako se po njemu nastava izvodi u kabinetu opremljenom uređajima, alatom i materijalom za praktičan rad i od kvalificiranog nastavnog osoblja za ovaj predmet. Teoretsko učenje definicija o CNC mašinama ili crtanje robota u radnim sveskama, na časovima koji služe samo za popunjavanje norme – okruženje su u kojem će i najsavršeniji udžbenik biti samo hrpa papira.

(Zahvaljujem se na saradnji osnovnim školama u Orašcu, Pećigradu, Banovićima, Džakulama, Raincima Gornjim, Kaknju, Maglaju, Tešanjci, Kalibunararu, Torlakovcu, Vitezu, Bucima, Podzvizdu, Sladnoj i Višći.) ●

HISTORIJSKA FACIJALNA EKSPRESIJA

Enes Kurtović

Facijalna ekspresija postala je standardna naučna metoda u proučavanju historije & istorije & povijesti u obrazovnom sistemu BiH.

Pogledaj devet lica na crtežu i prepoznaj šta govore. Svakom slovu pridruži odgovarajući broj:

- Bez ibreta nema selameta.
- Glasajte za mene.
- Dobro veče, dragi gledaoci.
- Ko se zadnji smije, glupan.
- Ko, je l' ja?
- Ko ti daje vozačku!
- Lijepo priča, samo ga ružno slušati.
- Kraljevstvo za Donat.
- Ko tebe kamenom, ti njega kruhom iz zamrzivača.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Alija Izetbegović (Bosna i Hercegovina), Franjo Tuđman (Hrvatska) i Slobodan Milošević (Srbija) nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma

⊙ Obrati pažnju na njihova lica. Ko je zadovoljan ovim sporazumom, a ko nije? Za-

Primjeri su uzeti iz udžbenika Historija 9, autori Izet Šabotić i Mirza Ćehajić, Izdavač NAM, Tuzla – Vrijeme, Zenica.

SDPjeronauka

DRUŽE TITO, MILOSTIVI, SAMILOSNİ, MI TI SE KUNEMO...

Enes Kurtović

Obrazovanje za čovjeka: Vjeronauka 9, El Kalem, Sarajevo.

Deklarativnim zalaganjem za "savremeni obrazovni proces kompatibilan evropskim i svjetskim standardima", a suštinskim nedostatkom političke volje, snage, novih ideja, muda... SDP-ovska obrazovna vlast dovela nas je u situaciju da nam u osnovnim školama djeca uče iz udžbenika koji vrije primjerima što otvorene što prikrivene diskriminacije po raznim osnovama.

Multikultibošnjacizam

U svom političkom programu SDPBiH se u sektoru obrazovanja zalaže za "multikulturalnost BiH i očuvanje nacionalnih i kulturoloških identiteta, koji se mogu održati jedino poznavanjem i poštovanjem 'drugih', što se ne postiže isključivošću nastavnih programa, a pogotovo ne programima koji potenciraju različitost". Pa ipak, ministarstva obrazovanja koja vode kadrovi ove stranke dozvoljavaju da djeca u devetom razredu osnovne škole uče kako se "Bošnjački nacionalni identitet zasniva na islamskom kulturnom nasljeđu, evropskom etničkom porijeklu, osjećanju pripadnosti domovini Bosni i Hercegovini i jezičkoj posebnosti. Naš identitet karakterizira troznamenasto obilježje: po državljanstvu smo Bosanci, po nacionalnoj pripadnosti Bošnjaci, a po vjeri muslimani. Matična država Bošnjaka je Bosna i Hercegovina,

međutim, naš narod je u velikoj mjeri prisutan izvan državnih granica, u dijaspori. Bošnjaci predstavljaju većinski bosanskohercegovački narod. Za razliku od nekih drugih naroda, čije su zemlje dobile naziv po njima samima, Bošnjaci izvode svoje ime iz naziva domovine." Da se ne lažemo interpretacijama – udžbenik precizno navodi gdje je mjesto onima čije se ime ne izvodi iz naziva ove domovine, i to je valjda u skladu sa onim programskim "poznavanjem 'drugih'". Primjetan je i ovaj nipodaštavajući ton u neimenovanju "drugih", kao da je ispod časti napisati u udžbeniku riječi Srbi i Hrvati. Osim toga udžbenik sugerira djeci "da je lijepo znati kako je prema najnovijim saznanjima, dobijenim na osnovu istraživanja genetskog koda u švicarskom institutu za DNK Igenea, Bošnjaci su autohtono evropsko stanovništvo sa preovlađujućim ilirsko-gotskim etničkim elementima. Rezultati navedenih genetskih analiza pokazuju da u našoj genetskoj strukturi ilirskogotska komponenta dominira sa 60% udjela." Ovakve tvrdnje nas vode u vrijeme bliže kamenom dobu nego "savremenom obrazovnom procesu, kompatibilnom evropskim i svjetskim standardima". Prebrojavanje krvnih zrnaca i brojanje ispravnih i neispravnih gena uspostavlja se kao legitimna metoda razlikovanja "nas" i "njih". Slične ideje u svojim rasističkim izjavama promovirala je i Biljana Plavšić, osuđenica za ratni zločin protiv

vini Bosni i Hercegovini i jezičkoj posebnosti. Naš identitet karakterizira troznamenasto obilježje: po državljanstvu smo Bosanci, po nacionalnoj pripadnosti Bošnjaci, a po vjeri muslimani. Matična država Bošnjaka je Bosna i Hercegovina, međutim, naš narod je u velikoj mjeri prisutan izvan državnih granica, u dijaspori. Bošnjaci predstavljaju većinski bosanskohercegovački narod. Za razliku od nekih drugih naroda, čije su zemlje dobile naziv po njima samima, Bošnjaci izvode svoje ime iz naziva domovine. Sam naziv Bošnjaci ili Bošnjani potječe još iz perioda srednjovjekovne bosanske države.

čovječnosti pred Međunarodnim sudom za ratne zločine u Den Hagu.

Muž:žena, konj:kobila, IVZ:SDP (Sve je stvoreno u paru)

U borbi za "poštivanje jezičkih, kulturoloških, vjerskih i svih drugih prava i sloboda" SDP BiH dozvoljava da se u udžbeniku otvoreno diskriminira žena. ("Muškarac je pastir u svojoj porodici i odgovoran je za svoje stado; žena je pastirica u kući svoga muža i odgovorna je za svoje stado.") Primjeri iz svijeta životinja koriste se u udžbeniku i za ilustraciju kako su seksualne različitosti neprirodne, a sugerira se čak i da su uzrok ekoloških poremećaja u svijetu, jer nakon homofobijom nabijenog teksta "Sve je stvoreno u paru", slijedi zadatak: "Istraži uzroke ekoloških poremećaja." Ljepo je znati i da "povijest muslimanskih naroda bilježi brojne primjere tolerancije i dobročinstva muslimanskih vladara spram manjinskih zajednica". Je li to "tradicija BiH i Evrope na kojoj treba biti zasnovan sistem obrazovanja i odgoja"? Velikodušna majorizacija. Ne, hvala!

Udžbenik se odlično uklopio u tsunami turskih sapunica što sa TV ekrana što iz Ministarstva vanj-

skih poslova BiH, pa se glorifikacija Osmanlija ("Osmanska carevina nije ugrozila i nije zatrla materijalnu kulturu stanovništva srednjovjekovne bosanske države.") pretače u izjave tipa: "podrška Turske neće izostati" koje daje lider SDP BiH. Ovako se u praksi realizira politički cilj "povezivanja mladih u Bosni i Hercegovini međusobno i sa svijetom".

Udžbenik iz kojeg su preuzeti zeleni citati završava rečenicom "Bosansko-muslimanska kultura življenja podrazumijeva tolerantan stav prema kulturi življenja drugih i drugačijih – što su Bošnjaci praksom potvrdili kroz historiju a pokazuju i danas." Rečenica koju demantuje sam udžbenik na čijem kraju se nalazi. Licemjerje je to ravno licemjerju politike stranke iz čijeg političkog programa su preuzeti crveni citati, a koja je žrtvovala ideju socijalne demokratije za par ministarskih fotelja. Valjda time pokazuje kako su u svom programu zamislili "permanentnost učenja i obrazovanja odraslih." ●

Vrijeme NAM-a

DRAGI ĐACI, ČESTITAMO!

Nenad Veličković

Za samo 8 KM postali ste bez prava na reizbor ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke od čijih smo autorica prije nekoliko godina mogli naučiti da *Pozornicu čine glumci koji se kreću i drugi predmeti neophodni za predstavu.*

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da su **stari Grci** govorili **latinskim jezikom!**

Ruta Tannenbaum

© Velika umjetnost nadilazi vrijeme, traje. Hipokrat veli: "Ars longa, vita brevis." – "Umjetnost je duga, život je kratak." Kako ovu misao nadopunjuje sljedeća: "Dvije su stvari koje nas čuvaju od očajja, samo dvije stvari: zvjezdano nebo i umjetnost." (Jakob Wassermann)

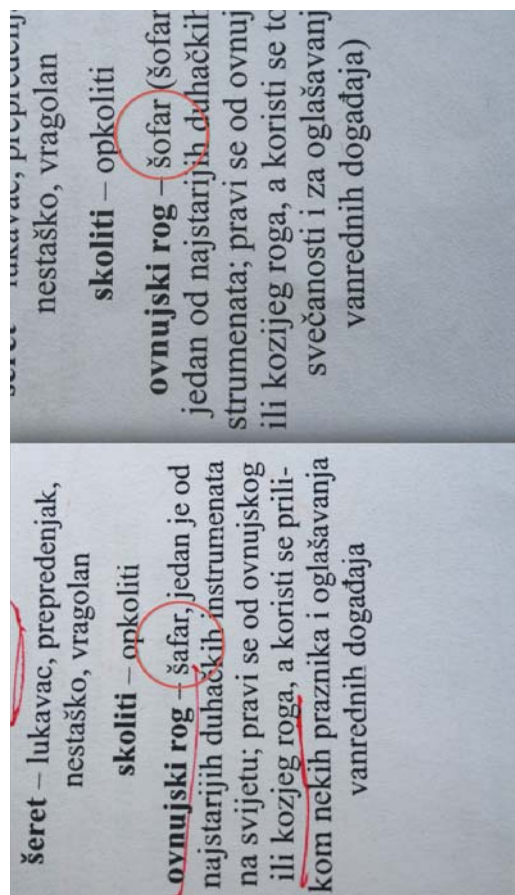
© Mogu li djeca biti potaknuta umjetničkim nadahnućem i gledati svijet očima umjetnika? Kakvu ulogu u tome ima kreativnost i stvaralački talenat?

Ako želiš postati profesorica književnosti i autorica čitanke, nauči napamet sljedeće grčke izreke:

- Eppur si mouve!
- Alea acta est!
- My kingdom for a horse!
- That's one small step for a man, one giant leap for mankind!
- Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete pročitati da se **ovnujski** rog pravi od kozijeg roga!

Ako želite postati profesori književnosti, odgovorite na sljedeća pitanja:

Od čega se pravi kravljji sir?

- a) od ovcijeg mlijeka
- b) od kravljjih jaja

Koja rijeka teče ispod ćuprije na Drini?

- a) Bosna
- b) Hercegovina

Na šta radi plinski šporet?

- a) na drva
- b) na struju

Koje drvo rađa šljivu?

- a) vinova loza
- b) loza Kotromanića

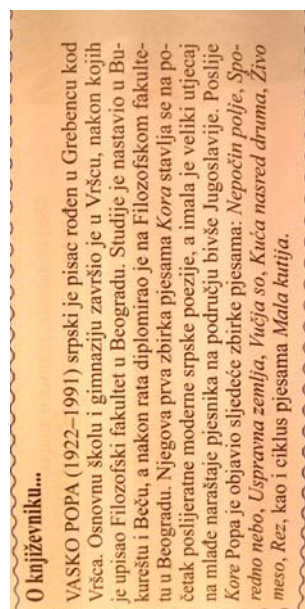
Ko je autor Nušićeve autobiografije?

- a) Jovan Skerlić
- b) wikipedija

Šta bi ovnovi da nema koza?

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete otkriti da su vaši roditelji platili ono što se mogli pročitati **džaba** na internetu.

O književniku...

VASKO POPA (1922–1991) srpski je pisac rođen u Grebencu kod Vršca. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Vršcu, nakon kojih je upisao Filozofski fakultet u Beogradu. Studije je nastavio u Bukureštu i Beču, a nakon rata diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Njegova prva zbirka pjesama *Kora* stavlja se na početak poslijeratne moderne srpske poezije, a imala je veliki utjecaj na mlade naraštaje pjesnika na području bivše Jugoslavije. Poslije *Kore* Popa je objavio sljedeće zbirke pjesama: *Nepočin polje*, *Spretno nebo*, *Uspravna zemlja*, *Vučja so*, *Kuća nasred drumu*, *Živo meso*, *Rez*, kao i ciklus pjesama *Mala kuniija*.

wikipedija, o Vasku Popi:

Rođen je 29. juna 1922 u Grebencu kod Vršca. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Vršcu. Posle toga upisao se na Filozofski fakultet u Beogradu. Studije nastavlja u Bukureštu i Beču.

Njegova prva zbirka pesama "Kora" (1953) uz "87 pesama" Miodraga Pavlovića smatra se početkom srpske posleratne moderne poezije. Ta knjiga je pokrenula raspravu o književne javnosti i ostavila veliki uticaj na mlade naraštaje pesnika.

Posle Kore, Popa je objavio sledeće zbirke pesama: "Nepočin polje" (1956), "Spretno nebo" (1968), "Uspravna zemlja" (1972), "Vučja so" (1975), "Kuća nasred drumu" (1975), "Živo meso" (1975), "Rez" (1981) kao i ciklus pesama "Mala kuniija" (1984).

Sa jedinom i najboljom čitankom na tržištu naučite kako se prepisuje!
PRONAĐI RAZLIKE :-)

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke iz kojoj ćete naučiti šta je **dobar stil!**

Kreativni rad...

Nedžad Ibršimović je napisao i historijsku pripovijest *Zmaj od Bosne* koja tematizira historijska zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću Husein-kapetana Gradaševića na temelju povijesnih dokumenata koje autor navodi na kraju pripovijesti. Pročitaj ovaj odlomak iz te pripovijesti i prepoznaj razliku u obradi teme:

“(...) Gradačac i Gradačačka kapetanija pripadali su rodu Huseinovu od davnina, a njegov znamenitiji pred i kapetan grada bio je Čose Ahmed-kapetan, koji je živio stotinu godina prije Huseinova rođenja. On je bio plemenit i pobožan čovjek. (...) Osman-kapetan, otac Huseinov, bio je naočit čovjek, imao je oči, nos, usta, brkove, brađu i gustu kosu. Oko njega su uvijek bili ljudi. Zenu je doveo sa Kavkaza i ona mu je rodila četiri sina: najstarijeg Murata, pa mlađeg Huseina, pa još mlađeg Osmana i najmlađeg Bećira.

Kada se Husein rodio, na Bosni je bio vezir Gurdži Hadži Osman-paša. Nakon toga biće ih još četnaest, a Husein-beg

Pročitajte tekst iz čitanke i u tekstu izbrojte koja se riječ u tekstu ponavlja pet puta.

Odgovorite na sljedeće pitanje:

Šta tematizira *Zmaj od Bosne*:

- historijska zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću
- povijesna zbivanja u vezi s historijskom ličnošću
- povijesna zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću
- historijska zbivanja u vezi s historijskom ličnošću
- povijesna zbivanja u vezi s pripovijesnom ličnošću
- pripovijesna zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću
- pripovijesna zbivanja u vezi s pripovijesnom ličnošću
- pripovijesna zbivanja u vezi s historijskom ličnošću
- historijska zbivanja u vezi s pripovijesnom ličnošću

Otkrij koje važno pitanje nedostaje.

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da **komunikativnoj razgovjetnosti poezije Abdulaha Sidrana doprinosi i slobodni stih koji mu pruža komfor za iskazivanje misli i osjećaja!**

Književni pojmovi...

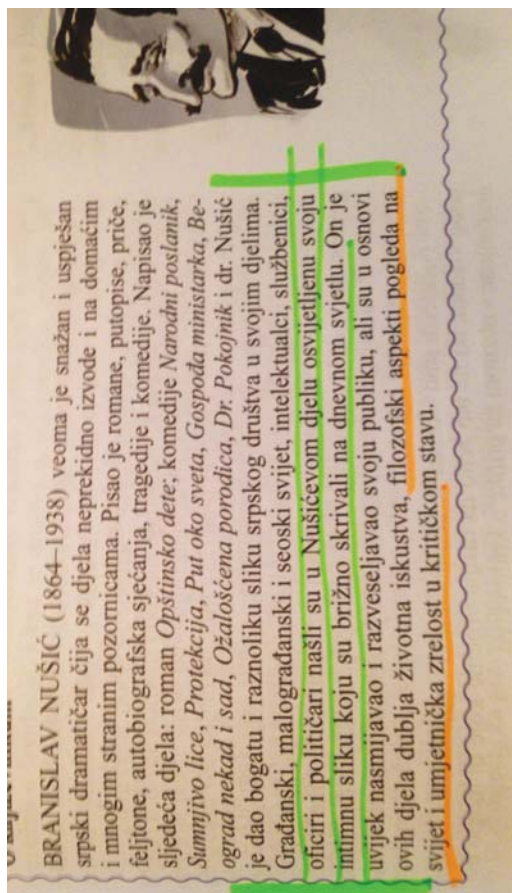
U modernoj poeziji, umjesto nizanja podudarnih redaka, stihova, pjesnici raščlanjuju pjesnički izraz na stihove različite dužine i bez sheme rimovanja, pa čak i bez same rime. Takva vrsta stiha zove se **slobodni stih**. “Komunikativnoj razgovjetnosti” poezije Abdulaha Sidrana doprinosi i slobodni stih koji mu pruža poetski komfor za iskazivanje misli i osjećanja.

Kakva je forma sonet u neslobodnom stihu?

- nekomunikativna
- nerazgovijetna
- nekomforna
- tijesna
- sapeta
- fuj

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati šta komedija osvjetljava!

Nakon što pogledate isječak teksta iz čitanke odgovorite na pitanja:

Šta građani, malograđani, seljaci, intelektualci, oficiri i političari na svojim intimnim slikama brižno skrivaju:

- rupu na čarapi
- fleku na gaćama
- tutu ispod kreveta
- ćelu na tjemenu
- otkopčan šlic
- crno ispod noktiju
- žuto iza ušiju

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati šta su povijesni dokumenti!

Kreativni rad...

Nedžad Ibrišimović je napisao i historijsku pripovijest *Zmaj od Bosne* koja tematizira historijska zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću Husein-kapetana Gradaševića na temelju povijesnih dokumenata koje autor navodi na kraju pripovijesti. Pročitaj ovaj odlomak iz te pripovijesti i prepoznaj razliku u obradi teme:

“(...) Gradačac i Gradačka kapetanija pripadali su rodu Huseinovu od davnina, a njegov znamenitiji pred i kapetan grada bio je Čose Ahmed-kapetan, koji je živio stotinu godina prije Huseinova rođenja. On je bio plemenit i pobožan čovjek. (...) Osman-kapetan, otac Huseinov, bio je naočit čovjek, imao je oči, nos, usta, brkove, bradu i gustu kosu. Oko njega su uvijek bili ljudi. Ženu je doveo sa Kavkaza i ona mu je rodila četiri sina: najstarijeg Murata, pa mlađeg Huseina, pa još mlađeg Osmana i najmlađeg Bećira.

Pročitajte tekst iz čitanke i prepoznajte povijesne dokumente u rečenici:

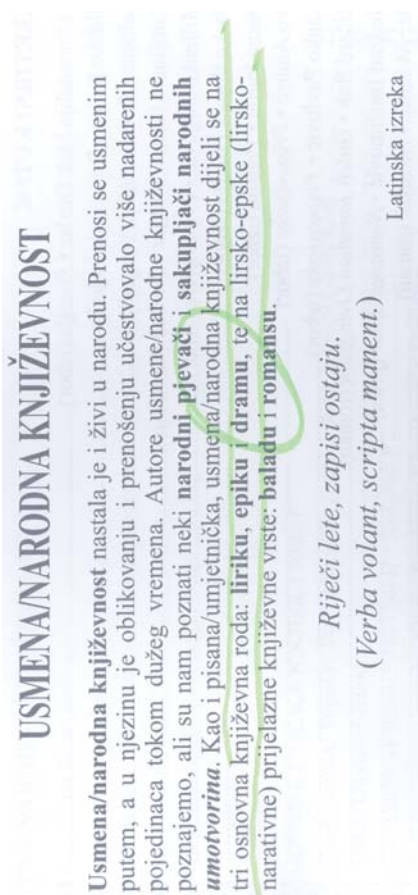
Osman-kapetan, otac Huseinov, bio je naočit čovjek, imao je oči, nos, usta, brkove, bradu i gustu kosu.

Šta Osman-kapetan, otac Huseinov, prema povijesnim dokumentima, nije imao:

- uši
- čelo
- obrve
- ćelu

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da usmena/narodna književnost ima rod dramu kao i pisana/umjetnička književnost!

Riješite sljedeći test:

Dramu Smrt Omera i Antigone je stvorio/stvorila:

- Vuk Karadžić
- Avdo Međedović
- Slijepa Živana

Autor/ica drame Početak bune na Hamleta je:

- Avdo Međedović
- Kunina Zlatija
- Mrduša Donja

Narodnu dramu Tri sestre Leke Kapetana ispjevao/ispjevala je

- Fata Avdagina
- Šaban Bajramović Veličanstveni
- Elvir & sons

Zamolite vašeg nastavnika ili vašu nastavnicu da vam nabroji nekoliko drama koje je stvorio narod.

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke iz koje ćete puno naučiti o **različitostima!**

Pogledajte kolaž slika iz čitanke i odgovorite na pitanja:

- Ima li više turbana ili fesova?
- Ima li više konja ili žena?
- Iz kojeg vijeka je ovaj udžbenik?

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da vizija znači slika čovjekove mašte bez stvarne podloge, fantazija!

или о равнодушној или парцијалној одговорности „људи који ју стављају у кућу, у самоћи својих библиотека.“ Колико ти је прихватљива ова мисао? Зашто тако мислиш?

© Препознај а затим и објасни метафоре и инверзије у pjesми.

Креативни рад...

Каква је Ујевићева визија pjesništva? Како је pjesнику говори о властитим pjesмама, о поезији опћенито или о некуству стварања (процесу настајања pjesме)? Можда ти у размишљању помогне ова помало духовита опаска писца Жана Коктоа (Jean Cocteau): “Пjesнику је исто тако тешко да говори о поезији као и бљдаци да говори о вртарству.”

Из ризнице значења...

иматинација – машта, уобразиље
 нараштај – покољење
 кушња – искушење
 визија – слика човјекове маште без стварне подлоге, фантазија
 опаска – прамјелба, запажање, напомена

32

Ako ne znate šta znači riječ vizija u pitanju *Kakva je Ujevićeva vizija pjesništva* koristite se objašnjenjem i postavite pitanje jednostavnije: *Kakva je Ujevićeva slika čovjekove mašte bez stvarne podloge pjesništva?*

Kako se zove čovjek koji ima sliku čovjekove mašte bez stvarne podloge, fantaziju?

- a) frazer
- b) fantazer
- c) amortizer

Kako se zove čovjek koji ima sliku čovjekove mašte bez stvarne podloge, fantaziju?

- a) vizionar
- b) vizir
- c) vizon

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete odgonetati narav poveznice!

oni zadržuje i svoju snažnu ljubav prema Ajiši. Što je još prepreka ostvarenju te ljubavi? Potkrijepi svoj stav odlomkom iz teksta.

© Nakon Ahmetove pogibije otac udaje Ajišu za Rašida, ali “Ajiša vehne od tuge, obilaze je, a ona u teškoj vrućici. Žene uče, plaču, mati krši ruke. U sumrak ona umrije, a plač žena razliježe se.” Ovo tragično ozračje u kome se događa ljubav između Ahmeta i Ajiše približava se u nekim elementima tragičnom ozračju narodne balade *Smrt Omera i Merime*. Pročitaj baladu i odgonetni kakve je naravi poveznica između ove dvije tragične ljubavne priče?

© Kraj romana “baca” jače svjetlo na naslovnu metaforu (*Zelena busenje*). Odgonetni njeno značenje: “Alija se povratio sa pokopa Ajišina, posjetio onda majčin grob, otišao sjutri dan na preslicu, da vidi, gdje mu je brat pao,

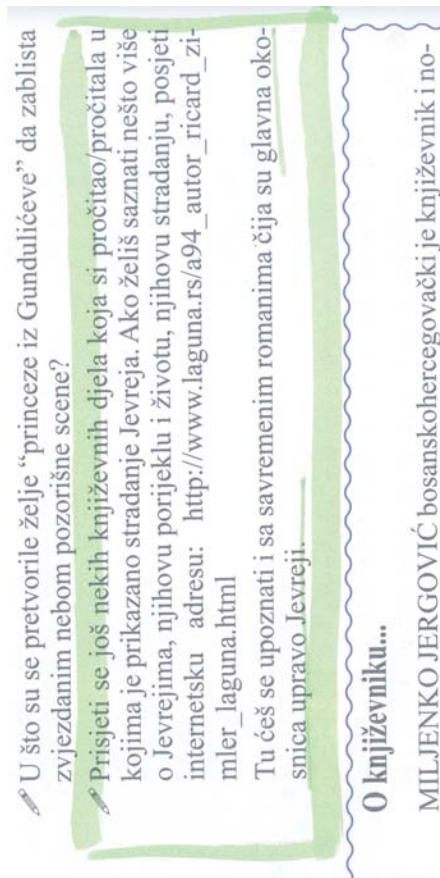
Nakon što pogledate isječak teksta iz čitanke odgonetnite narav poveznice:

Narav poveznice između tragičnog ozračja je

- a) teška
- b) prijevka
- c) blaga
- d) baladična
- e) budalična

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete naučiti **šta je okosnica romana?**

Slijedi uputstva iz čitanke i odgovori na pitanja:

Ko je glavna okosnica u Dnevniku Ane Frank?

- a) Jevreji
- b) Holanđani
- c) Nijemci

Ko je glavna okosnica u romanu Gimpel Luda?

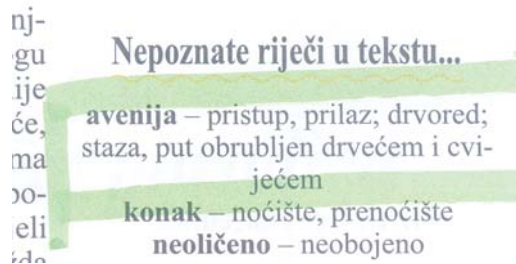
- a) Jevreji
- b) gimpeli
- c) ludaci

Ko je glavna okosnica u romanu Zeleno busenje?

- a) Crveni Kmeri
- b) plavi šljemovi
- c) crni labudovi

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da su **avenija i drvored jedno te isto!**

Nakon što pogledate isječak teksta iz čitanke odgovorite na pitanja:

Empire State Building nalazi se na raskrsnici 34 ulice i kojeg drvoreda?

- a) četvrtog
- b) petog
- c) Vilsonovog

Šoping-centar u Zagrebu zove se:

- a) Drvored-mall
- b) Kloc-centar
- c) Balveny-mall

Od Ilidže do Vrela Bosne stiže se

- a) Avenijom platana
- b) Vilsonovom avenijom
- c) fijakerom na drva

Čuveni parfem zove se:

- a) Fifth element
- b) Fifth amandman
- c) Fifth drvored

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da su **memoari isto što i roman!**

© Istanbul je sveprisutna tema u djelima Orhana Pamuka. Kako pisac pristupa ovoj temi u romanu *Istanbul*? Odaberi jedan od ponuđenih odgovora i obrazloži svoj izbor:

- Pisac želi biti historičar i podastrijeti nam brojne historijske činjenice koje svjedoče o burnoj i slavnoj prošlosti grada.

Pročitajte *Istanbul* Orhana Pamuka, pogledajte isječak teksta iz čitanke, i odgovorite na pitanja: Šta je Tolstojev Rat i mir?

- putopis
- haiku
- sonet

Od čega se sastoji Njegošev Gorski vijenac?

- od soneta
- od paprika
- od bijelog luka

Šta su Memoari Vinstona Čerčila?

- pustolovni roman
- istorijski roman
- psihološki roman

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da su i **misli i osjećaji u pjesmi međusobno čvrsto isprepleteni!**

Književni pojmovi...

📖 **Lirska pjesma** kraće je književno djelo napisano najčešće u stihu. Iskazuje različita osjećanja i misli. U nekim su pjesmama jače iskazana osjećanja, a u nekima misli. Najčešća je pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni. Lirska pjesma prožeta osjećanjima ljubavi prema zavičaju, domovini, njezinim ljepotama, ljudima itd. zove se **rodoljubiva, domoljubna** ili **patriotska** (lat. *patria* – domovina) pjesma.

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i odgovorite na pitanje: Kako se zove lirska pjesma u kojoj je najčešća pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni.

- 2 u 1 strong
- isprepleton
- lirsko klupko
- čvrstopjev
- makrametateza

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da se **vokativom** jednine naglašava bliskost i ljubav!

Tumačenje teksta...

© Pjesma je spjevana u slobodnom stihu i sastoji se od četiri pjesničke ili sadržajne cjeline. U prvoj je strofi stilski markiranim vokativom jednine – “Čovječe” – naglašena bliskost i ljubav koju lirski subjekt osjeća prema svakom čovjeku (ljudima). Na što ga upozorava? Kako to čini (nježno ili prijetećim tonom)?

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i odgovorite na pitanja:

Ako Mujo Fati kaže: Ženo, pazi, stojiš mi ispred televizora! šta je stilski markiranim vokativom jednine naglasio:

- ljubav i naklonost prema Fati
- ljubav i naklonost prema Ligi šampiona
- ljubav i naklonost prema stilski markiranom vokativu

Ako Fata kaže Muji: Čovječe, pusti vodu za sobom! šta je stilski markiranim vokativom jednine naglasila:

- ljubav i naklonost prema Muji
- ljubav i naklonost prema vodokotliću
- ljubav i naklonost prema samoj sebi

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da **patriotske** pjesme iskazuju doživljaj domovinske ljubavi!

Tumačenje teksta...

© Poslušaj videozapis recitovanja pjesme *Moj dom* na internetskoj adresi: <http://www.youtube.com/watch?v=XiovVmweRA4>

© Pjesma *Moj dom* na veoma prisan način iskazuje doživljaj domovinske ljubavi. Koje riječi naglašavaju tu prisnost u prvoj strofi:

“Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim,
I brda joj i dol;
Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,
I... gutam svoju boll!”?

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i izaberite jedan ili više tačnih odgovora:

- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema majci izražava majčinsku ljubav
- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema ženi izražava žensku ljubav
- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema bogu izražava božansku ljubav
- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema tijelu izražava tjelesnu ljubav
- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema gotovini izražava gotovinsku ljubav
- pjesma u kojoj pjesnik iskazuje ljubav prema tufahijama izražava tufahijsku ljubav

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da je **flegma trom i ravnodušan čovjek!**

Nepoznate riječi u tekstu...

flegma – trom i ravnodušan čovjek

rđa – hrđa, nečistoća (rđav – loš čovjek, nešto drugo loše, stvar, pojava i sl.)

kaditi – okaditi, namirisati

Nakon što pogledate isječak teksta iz čitanke i pročitate u rječniku stranih riječi da flegma na grčkom znači sluz, a da se njome označavala navodno sluzasta krv koja je bila razlog za mlak, trom, ravnodušan temperament, odgovorite na pitanja:

Šta je stigma?

- a) vrsta mlitavog granita
- b) sluzer
- c) trom i ravnodušan čovjek

Šta je smegma?

- a) pihtije od hladetina
- b) skr. nadimak od Smegmedina
- c) trom i ravnodušan čovjek

Šta je magma?

- a) isto što i flogiston samo drugačije
- b) užarena sluz
- c) trom i ravnodušan čovjek

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da je **Molijer živio u 19. stoljeću!**

Tumačenje teksta...

© Molijer u svojim komedijama slika ljudske slabosti, mahane i poroke francuskog društva 19. stoljeća, s namjerom da im se nasmeje i/ili naruga. S kojom nas ljudskom slabošću komediograf suočava u ovom odlomku iz komedije *Mizantrop*? Prepoznaj to u sljedećim Alsestovim riječima:

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i odgovorite na postavljena pitanja:

Kako se zove Molijerova komedija o francuskom društvu 19. stoljeća?

- a) francuska komedija
- b) ljudska komedija
- c) božanska komedija

Kako se zove Molijerova komedija o ruskom društvu 19. stoljeća?

- a) Srat i mir
- b) Braća Karamazgovi
- c) Zločin i hazna

Kako se zove Molijerova komedija o srpskom društvu 19. stoljeća?

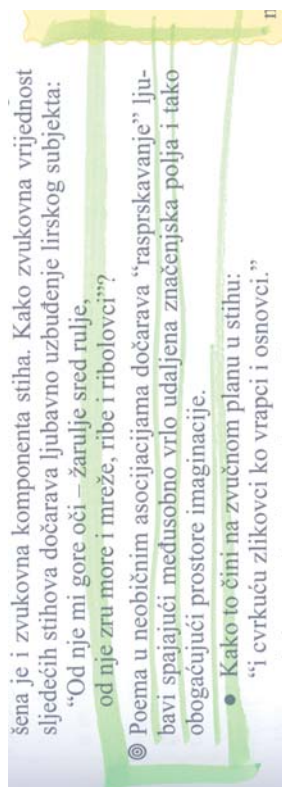
- a) Rodošupci
- b) Među jadom i med zlom
- c) Pop Šmira i pop Žmira

Kako se zove Molijerova komedija o bosanskom obrazovanju 21. stoljeća?

- a) Sklepino
- b) Nam da ništa ne znam
- c) Čitanke za 9 razred

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke u kojoj ćete saznati da **poema** **Hana dočarava "rasprskavanje" ljubavi!**

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i prepoznajte isti tekst u tri sljedeća primjera:

- Poema u neobičnim imaginacijama dočarava "rasprskavanje" ljubavi spajajući međusobno vrlo udaljena značenjska polja i tako obogaćujući prostore asocijacije.
- Poema u neobičnim asocijacijama dočarava "rasprskavanje" ljubavi obogaćujući međusobno vrlo udaljena značenjska polja i tako spajajući prostore imaginacije.
- Poema u neobičnim asocijacijama dočarava "rasprskavanje" ljubavi spajajući međusobno vrlo udaljena značenjska polja i tako obogaćujući prostore imaginacije.

Ali to nije sve!

Šta dočarava poema Na pravi sam ti put, majko, izašo?

- raspuhivanje ljubavi
- ušpricavanje ljubavi
- raskiseljavanje ljubavi
- raspršivanje ljubavi
- vrcanje ljubavi

Dragi đaci devetaci, ČESTITAMO!

Za samo 8 KM postali ste ponosni vlasnici jedne i jedine čitanke iz koje ćete naučiti **šta je ideja** književnog djela!

Ideja književnog djela je temeljna misao kojom je protkano književno djelo. To je smisao djela sadržan u temi djela, događajima i likovima, onako kako je to sam pisac odredio.

Pričanje u 1. i 3. licu: U proznim tekstovima priča se može pričati u 1. licu (koristi se i njemački termin: **ich-form**) i u 3. licu (njemački termin: **er-form**).

Pogledajte pažljivo isječak teksta iz čitanke i prepoznajte isti tekst u tri sljedeća primjera:

- Ideja književnog djela je misao sadržana u temi, događajima i likovima djela protkana onako kako je to sam pisac djela odredio temeljem svoje odluke.
- Ideja književnog djela je temelj teme djela protkan smislom likova i događajima u djelu onako kako je to sam pisac djela smislio u mislima o djelu.
- Ideja književnog djela je temeljna misao djela kojom je protkano djelo čiji je smisao djela sadržan u temi, događajima i likovima djela onako kako je to sam pisac djela odredio.

Ćutanje je odobravanje!

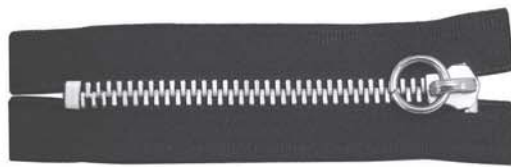
Imaju li nastavnici prava na građansku neposlušnost?

Imaju li nastavnici prava na građansku neposlušnost? Da li je ministarstvo radnom knjižicom kupilo njihovo ćutanje? Kome prije svih treba biti okrenuta njihova lojalnost – vlasti ili djetetu?

Šta treba učiniti nastavnik i roditelj kad mu nareda da koristi nekvalitetan udžbenik, čitanku u kojoj se ovnujski rog pravi od kozjeg, u kojoj se tuđi tekstovi podmeću kao vlastiti, čiji je stil aljkav, čije su ilustracije ponižavajuće za intelekt četrnaestogodišnjaka, u kojoj se djeca tretiraju kao fikusi, u kojoj se daju netačni iskazi, u kojoj desetine nepoznatih riječi nisu objašnjenje ili su objašnjene pogrešno, u kojoj nema niti jedne autorice?

Zašto stručan i savjestan i objektivan nastavnik mora koristiti čitanku odabranu od nesavjesnih, nestručnih i pristranih recenzenata?

Zašto da ljudi koji se ne žele baviti rodnim pitanjima, koji ne razlikuju edukaciju i indoktrinaciju, koji se sapliću o univerzalne ljudske vrijednosti i koji osporavaju nedogmatsko

obrazovanje imaju ekskluzivno pravo našoj djeci predstavljati književnost? ●

GAUDEAMUS RIGITUR

Intr.
1.

G

Aude- ámus * ómnes in Dó- mi- no, dí- em fé-

tum ce- le- bránte sub honó- re Sanctórum ómni- um :

le quórum sol- emni- tá- te gáudent An- ge- li, et

**116 ZNANJE NA VISOKOJ K NOZI + 124 OBRAZOVNI =
STVARALAČKI PROCES**

colláu- dant Fí- li- um Dé- i. *Ps.* Exsultá- te jústi in

Dómi- no : * réctos dé- cet collaudá- ti- o. Gló- ri- a Pátri.

Eu o u a e.

Škljocam i zvocam

ZNANJE NA VISOKOJ K NOZI

Nenad Veličković

Izbor iz kolumni u vezi s temom visoko školstvo objavljenih na portalu www.dw.de

Hopsa hopsada

Turista opijen Bašćaršijom, u potrazi za najboljim ćevapima u Sarajevu, naići će, prije ili kasnije, na putokaz prema war-exhibitionu. Putokaz je nenaružana lutka-vojnika u maskirnoj uniformi, s čizmama i šljemom, s maskom i fišeklijama. Opremljena, dakle, bolje nego većina boraca Armije BiH, u ratu koji je trajao od aprila 1992. do novembra 1995. godine.

Budući da su turisti opušteni ljudi, s teškom glavom na laganim nogama, bez velikih intelektualnih zahtjeva, praktično ovce koje treba pomesti i postrigati, lako je opravdati preduzumljivog galeristu koji je u vatru roštilja i rerni gurnuo poziv za exhibition. Šta je logičnije nego zajedno s ćevapima i pitama prodavati i ono što se danas stručno zove kulturno pamćenje.

Naravno, da umjesto lutke-vojnika s gas-maskom na kaldrmavom asfaltu stoji lutka u čipkastom rublju i s halterima, i s pozivom na sex-exhibition, već bi se našao neko da kaže kako je to neumjesno i kako vrijeđa moral i kako to naša djeca ne treba da gledaju. Nekako je postalo normalno da nas u javnom prostoru više straši čipkasto rublje od maskirne uniforme. Šta drugo i očekivati od društva nesposobnog da seksualnost uvede u škole, od

društva u kojem rektor Univerziteta tri puta urgira da mu barem jedan nastavnik, ili saradnik, ili student Filozofskog fakulteta pošalje prilog za publikaciju 1479 dana: sjećanja iz opsade Univerziteta u Sarajevu.

("Ova publikacija želi sačuvati od zaborava surove i teške dane najduže opsade u historiji čovječanstva. Publikacija bi sadržavala tekstove nastavnika i saradnika koji predstavljaju sjećanja na dane rada, preživljavanja i želje za opstankom u Sarajevu i na Univerzitetu, za vrijeme agresije na BiH u periodu 1992-1995. godine." Pismo, s oznakom "Predmet: III URGENCIJA" potpisuje rektor s.r.)

Projekat, smišljen kao u najboljoj tradiciji kumrovačke partijske škole, nema namjeru, međutim, da spašava prošlost od zaborava, nego da prošlost prilagodi svojim potrebama. Zato se u pomoć i poziva književnost a ne nauka, zato se traže sjećanja a ne statistike i istraživanja.

Univerzitet je naučna institucija, pa bi se od nje, i od ljudi koji je predstavljaju, a od rektora prije svih drugih, očekivalo da se u javnom djelovanju ne udaljava od razuma i činjenica. Međutim, to je očekivanje u ovom dopisu iz Rektorata iznevjereno.

Kako je, naime, Rektorat došao do broja 1479 u naslovu svoje planirane publikacije? Jer, 1479 podijeljeno sa 365 dovodi nas do rezultata 4,052 i do otkrića (naučnog?) da je najduža opsada u historiji čovječanstva trajala malo više od četiri godine. To je u suprotnosti s periodizacijom agresije na vrije-

Želimo Vas ponovo informisati da se u povodu obilježavanja godišnjice Univerziteta u Sarajevu priprema publikaciju *1479 dana : sjećanja iz opsade Univerziteta u Sarajevu*. Ova publikacija želi sačuvati od zaborava surove i teške dane najduže opsade u historiji čovječanstva. Publikacija bi sadržavala tekstove nastavnika i saradnika koji predstavljaju sjećanja na dane rada, preživljavanja i želje za opstankom u Sarajevu i na Univerzitetu, za vrijeme agresije na BiH u periodu 1992-1995. godine.

Pošto sa Vašeg fakulteta do sada nismo primili priloge za ovu publikaciju, molimo Vas da na sjednici nastavnonaučnog vijeća ovu informaciju učinite dostupnom za sve nastavnike i saradnike. Također Vas molimo da o ovome obavijestite studente, kao i da je prosljedite na web stranicu Vaše visokoškolske ustanove.

Priloge šaljite isključivo u elektronskoj formi (na disketi, CD-u ili elektronski na rektorat@unsa.ba, kontakt osoba je g-đa Fuada Muslić, tel: 221-946)

S poštovanjem,

Rektor
Prof. dr. Faruk Čaklovića s. r.

me 1992-1995. Rektor Univerziteta čini se zna više od većine onih koji računaju da je rat u Sarajevu počeo 4. aprila 1992. i trajao do potpisivanja Dejtonskog sporazuma u novembru 1995. Moguće je da dani pod opsadom u agresiji subjektivno traju duže, ali onda bi ih u ukupnom zbiru bilo manje! A moguće je i da su subjektivno trajali kraće, jer su ljudi bez televizije ranije išli na spavanje i zbog hladnoće kasnije ustajali iz postelja. Ali, subjektivno, možda opsade nije ni bilo, jer se s opsjedateljima trgovalo i poslovalo, razmjenjivali su se građani kao da su ratni zarobljenici, kupovala se pa preprodavala hrana, nafta, kafa...

Subjektivno, sjećanja na opsadu Univerziteta mogu izgleda napisati i studenti koji su u to vrijeme imali dvije godine. Subjektivno, sličnu publikaciju možemo uskoro očekivati i od ostalih gradskih institucija. 1492 dana: sjećanja iz opsade Kafilerije u Sarajevu. 1853 dana: sjećanje iz opsade ćevabdžinice Željo. 12.352 dana: sjećanje iz opsade sarajevske Pivare. 36.549 dana: sjećanje iz opsade Šipada. 47.212 dana: sjećanje iz opsade Mahirove pekare. 128.827 dana: sjećanje na opsadu Mome i Uzeira. Istina, jedan ljudski vijek ne može trajati 128.827 dana, pa tako ni sjećanje, ali subjektivno, kulturno pamćenje ima pravo na amneziju, jednako kao što Rektor Univerziteta ima pravo tražiti od akadem-

ske zajednice da učestvuje u falsifikovanju istorijskih činjenica.

U toj zajednici moguće je trošiti vrijeme, novac i živce na besmislene publikacije, istovremeno žmireći na činjenicu da se studenti u domovima tek jednom sedmično mogu objektivno oprati toplom vodom. Baviti se opsadom, međutim, način je da se ne bavi semestrima.

Reformisati prošlost je puno lakše nego reformisati Univerzitet. Jer reformisati Univerzitet znači postaviti nezgodna pitanja u vezi s olako stečenim zvanjima, munjevitim napredovanjima, sumnjivim kompetencijama, komplikovanim nostrifikacijama, kilavim bolonjskim procesom, zakržljanim studentskim pravima, zastarjelim oblicima nastave i nerazlikovanjem nauke od vjeronauke.

Ova s.r. potpisana urgencija, najzad, ne razlikuje se po svom parazitiranju na traumi od poziva turistima na war-exhibition. Na taj način, međutim, i Univerzitet se izjednačava s čaršijom, studiranje s turizmom, a studenti s ovcama.

Šipak se okreće

Očvalom magistru koji provodi po deset sati dnevno radeći na doktorskoj tezi umor često umjesto sna donese noćne more. Sanja on tako da je njegova disertacija došla na dnevni red Univerziteta, ali

kao tačka nakon rasprave o počasnim doktoratima. A rasprava se odužila, odlučuje se o prijedlogu Fakulteta za istoriju da se nekakav planinar proglasi počasnim doktorom za izuzetan doprinos u oblasti patriotizma, jer je pronašao tragove halke na Perunu i Romaniji.

Tragovi su, veli se u obrazloženju, siguran dokaz o postojanju halki, a halke opet siguran dokaz da su se tu nekada vezali brodovi, što je opet siguran dokaz da je Bosna bila potopljena istim talasom kojim i Atlantida, a što je onda siguran dokaz da smo mi Bosanci potomci drevnih naroda i da baštino njihovu superiornu inteligenciju. Do danas, veli se u obrazloženju, halke su bile samo hipoteza, ali s pronalaskom tragova one su činjenica koju nauka više ne može ignorisati. Tragova, veli se dalje u obrazloženju, ima nekoliko, u nazivima toponima: zašto bi se neko selo na 1500 metara nadmorske visine zvalo Luke ako tu nisu nekad pristajali brodovi, zašto bi se selo zvalo Skomorje, ako tu nije bilo usko more, zašto bi se zaselak zvao Lađice, ako tu nisu pristajale lađe?

Zašto bi se Vujica zvala Alka ako nema halki i u okolini Šuice? Ovo je neko dobacio, na način koji je ispod dostojanstva Univerziteta, i zbog čega je na kraju sjednica prekinuta. Ocvali magistar budi se vas u znoju i bez daha, njegova tačka ostala neriješena, otvara usta kao riba na vrhu planine, krevet se pod njim ljulja kao dušek na talasima...

...Talasa se more pred njim, a on nije siguran da li je na obali Neum kod Kleka ili Ulog kod Kalinovika. Samo vidi da kako nosač aviona ulazi na rikverc u

zaliv, članovi Bosanskog pomorskog društva čekaju na vezovima da prihvate konope i vežu ih za halke, ali onda (kao da je sam šejtan prebacio san na drugi kanal!) iz broda ne izlaze marinci nego ovce kratko podšišane, a na sjednici senata čita se prijedlog da se počasni doktorat nauka dodijeli nekakvom mesaru za izuzetan doprinos iz patriotizma. U njegovoj je ruci, veli se u obrazloženju, nož pero. On je hirurg koji ovcama smrt čini lakšom od života, a ljudima žvakanje lakšim od varenja. Ipak se okreće nisu riječi Galilejeve o Zemlji nego njegove o ražnju. On moću pretvara u miro i čini da krezubim osmijesi zablistaju. Njemu je posvećen Službeni put Alije Đerzeleza. O njemu je film Kad jaganjci utihnu. Aska i muk. Lakše je praznoj glavi s punim ustima. Bez peke nema nauke. $E=wc2...$

Ocvali magistar prevrće se pod perinom kao na gradelama, ali umor je moćan sedativ, i on propada opet u košmar...

Cvrči meso na roštilju, senat posjedao oko niskog stola, pred svakim viljuška zabodena u steon somun, a jedan glas obrazlaže prijedlog da se ministru za patriotizam dodijeli titula počasnog doktora nauka zbog otvaranja Muzeja ćevapa, u kojem evo imamo izložbu Ćevap na tlu Bosne i Hercegovine od praistorije do danas. A u policama biblioteke naslovi: Na pravi sam ti ćevap, majko, naišo... Ćevap sljezove boje... Evlija Ćevaplija... Ko je ko u ćevapa... Ćevapova kućica... Na Drini lepinja... A iz ćoška čuje se tiha pjesma: Čudna jada ko s ćevapa strada... Dva ćevapa u somunu rasla...

Magistar se budi u goloj vodi... Trlja oči, zora samo što nije pukla... Uključuje radio, kad tamo Univerzitet razmatra prijedlog da se fudbalski trener Ćiro Blažević proglasi za počasnog doktora, jer je, kako stoji u pravilima Univerziteta, dao značajan doprinos... Baš tako. Nisu se sjetili šejtani da ga proglase za počasnog navijača Vrbanjuše, ali evo jeste univerzitet da predloži za počasnog doktora nauka. Nikome se (među pet miliona Bosanaca i šest milijardi ljudi) nije ta naučna ustanova na kraju 2009. godine poželjela prije pokloniti u Minervino ime nego uvaženom ćiropraktičaru. Jer je predstavio Bosnu na najbolji način... ujedinio reprezentaciju... Odveo u Afriku, da sadimo papriku, čuje se glas sa strane, ali ga zagluši jauk očajnog magistra, koji polako shvata da se još uvijek nije probudio.

I da možda nikad neće, jer nema buđenja iz ove more u kojoj je teorija loptanja nauka a teorija evolucije lupetanje.

Flajerska posla

Cijelo ljeto suša je pila Miljacku dok se na kraju koritom nisu zibale samo smrdljiva zelena skrama i raznobojna mutna pjena. Betonske kaskade izbile su na vazduh kao korijenje zuba napadnutih paradentozom. Od zadaha iz gradskog debelog crijeva opadalo je prije vremena lišće s lipa na obalama rijeke. Iz dubine su na svjetlo dana izbili potonuli predmeti ko zna kakvom bujicom dovaljani i tu nasukani. Među njima i praktikabl-stepenište s tri drvena stepenika.

Istovremeno, prvog dana nove univerzitetske školske godine sarajevske brucoše je dočekaao na ulazima fakulteta informativni paket – mala fascikla sa sljedećim sadržajem flajera i brošura:

- Bolonjski način studiranja
- Informacioni sistem studentskih službi UNSA
- Univerzitetski tele-informatički centar
- Promocija akademskih vrijednosti UNSA
- www.student.ba
- Akademski kalendar 2011/2012
- 60 godina UNSA (Pozdravna riječ Rektora)
- Studentski parlament SPUS – Godišnji kalendar 2012
- Blok-bilježničica Štamparije Fojnica.
- Džepni kalendarčić za 2012.

Cijeli info-paket otužno podsjeća na jadne novogodišnje paketiće za djecu siromašnih sindikata, punu jeftinih slatkiša i plastičnih kineskih igračka. Nema razumnog objašnjenja zašto je neko trošio vrijeme i novac na ovakave besmislene proizvode, osim ako ideja nije bila da se stvori privid papirno-galanterijskog blagostanja. Pola težine paketa odnosi se na promociju informatičkih resursa Univerziteta, mada bi u duhu vremena bilo jeftinije i efektnije da je svaki brucoš dobio na mobilitel ili u inbox šifru za svoju novu studentsku web-adresu, i tamo sve potrebne podatke i linkove. Međutim, to nije urađeno jer bi populistički apetiti Rektorata ostali nezasićeni; briga za brucoše ostala bi samo efikasna, ali ne više i vidljiva. A nije tako urađeno jer je cijela ta opričana i nahvaljena informaciona mreža za veći dio Univerziteta, a pogotovo za profesore s jednom nogom u penziji Potemkinovo selo. Brucoši će vrlo brzo otkriti da će biti pokusni kunići za on-line prijavljivanje ispita, ali da su on-line predavanja ili polaganje ispita bliži znanstvenoj fantastici nego naučnoj praksi. Otkriće, takođe, da će ih, ako odu krajem septembra 2011. na preporučeni sajt www.stu-

dent.ba dočekati svježa vijest iz 25. februara iste godine. (Dobro je, nije od 30. februara!)

Čija je pamet gurnula džepni kalendar u info-paket mladim ljudima kad je to već godinama osnovni paket opreme njihovih mobitela? Da se barem neko duhovit u redakciji ove papirne dobrodošliće sjetio da taj nesretni kartončić učini zanimljivim (pa možda i korisnim) tako što bi ga započeo septembrom, i dalje bojama pratio akademsku godinu i važne datume u njoj.

Kome bi trebalo da posluži velika masnopapirna mapa Sarajeva sa označenim fakultetima? Hoće li orijentacioni kros postati disciplina brucošijade?

Kakvu korist brucoši mogu imati od fotografije Rektora (dvostruko veće nego sve četiri sličice zgrada muzičke i likovne akademije, pravnog i fakulteta islamskih nauka đuture) u flajeru dobrodošliće?

Ruga li se neko brucošima kad im akademske vrijednosti predstavlja kao da su nepismeni, piktogramima na kojima su precrtani cigareta i boca? (Valjda alkohola? Ili se to odnosi i na mehkijevu BH20?) Da li to znači da je droga dozvoljena (nema piktograma s prekriženom špricom)? Je li seks ispod katedre ok (nema nacrtanih pa precrtanih profesora/profesorica na/pod studentima/studenticama)? Smiju li se uvoditi psi, smije li se ulaziti na rolšuama i u kupaćem kostimu i sa sladoledom, k tom, da prostiš? Zašto bi jedan veliki University Mall pozdravio svoje mušterije s manje piktograma nego bilo koji drugi prosječni šoping-centric? Jer, kad se adrenalin od upisa malo slegne, brucoši će otkriti da je taj info-paket besplatan zato što

ga plaćaju njihove kolege sa starijih godina, koji će prijavu i dalje plaćati 0,5 KM i uz nju za svaki ispit tzv. ispitne materijale. (A šta je to: formular-dvolisnica A4 formata, s manje-više istim sadržajem kao i mala prijava, i u dvolisnici par ovjerenih listova papira za pisanje odgovora na ispitna pitanja. To da kandidati ne bi prepisivali.)

Šta će spriječiti akademsku menadžeriju da nizom novih ispitnih pravila poveća profit eksploatacijom akademske sirovine – studenata, s perspektivom da dogodine brucoši u znak dobrodošlice dobiju sliku Rektora u prirodnoj veličini? Naime, zašto već ove godine uslov za izlazak na ispit ne bi bili:

1. Jastučić, sa znakom Univerziteta. Studenti ne mogu polagati ispit bez prijave, bez ispitnog materijala i bez jastučića za pod guzicu, sa znakom Univerziteta, kome je svrha sačuvati inventar od habanja.

2. Maramice, sa znakom Univerziteta. Studenti ne mogu polagati ispit bez prijave, bez ispitnog materijala, bez jastučića za pod guzicu i bez paketića maramica sa znakom Univerziteta, kojima je svrha da studenti/studentice ne posuđuju sredstva lične higijene i ne ometaju tako jedni druge.

3. Naliv-pero i tinta. Studenti ne mogu polagati ispit bez prijave, bez ispitnog materijala, bez jastučića za pod guzicu sa znakom Univerziteta, bez paketića maramica i bez naliv-pera i tinte, kojima je svrha da studenti/studentice ne posuđuju pribor jedni od drugih i ne ometaju tako jedni druge. (Također, boja tinte može se mijenjati od termina do termina ispita.)

4. Providna kesa s patent-zatvaračem iz de-ema za zamrzivač, sa znakom Univerziteta. Studenti ne mogu polagati ispit bez prijave, bez ispitnog materijala, bez jastučića za pod guzicu sa znakom Univerziteta, bez paketića maramica i bez naliv-pera i tinte, i bez providne kese s patent-zatvaračem iz de-ema za zamrzivač, u koju kandidat/kandidatkinja prije ispita odlaže mobitel, ključeve, cigarete (vidi piktogram!), boce (piktogram) kondome i sl. i ostavlja ih kod dežurnog asistenta na čuvanje.

5. Papirni podmetač (kao u expres-restoranima) sa znakom Univerziteta. Studenti ne mogu polagati ispit bez prijave, bez ispitnog materijala, bez jastučića za pod guzicu sa znakom Univerziteta, bez paketića maramica i bez naliv-pera i tinte, bez providne kese s patent-zatvaračem iz de-ema za zamrzivač i bez papirnog podmetača čija je namjena da sačuva klupu od prljanja i šaranja.

Naravno, i grb Univerziteta trebalo bi redizajnirati. Ono stepenište nasukano usred Miljacke čini se kao dobro rješenje. Simbolično, brucoš izranja iz skrame jednog društva bez vizija, ideala i vrijednosti, prelazi tri stepenika akademskog obrazovanja, da bi na kraju zakoračio u prazno, i završio u istom glibu iz kog je izašao.

Bolonjska jednačina

Privatni fakulteti osvajaju predgrađa.

Diplome uživaju status pijačne robe.

Akademske vertikale optužuju bolonju da zbog nje humanizam izdiše nasred puta kao Andrićev Alihodža, u kratkim trzajima.

Kao da je taj humanizam ikada imao stvarne veze s univerzitetom, kao da nikad nijedan hram znanja nije bio na budžetu i pod strogom brigom vladajuće ideologije.

Halabuka na bolonju, međutim, ne dolazi iz brige za univerzalne vrijednosti, nego iz straha za akademske privilegije. Ismijava se birokratizacija ali se poštuje računovodstvo. Jer kome bi uostalom krema humanizma imala da polaže račune? Partijskim vođama, tajkunskim medijima, korumpiranim kolegama?

Pitanje je zašto ne sama sebi? Zašto se ne bi, umjesto što lamentira nad grešnim bolonjskim procesom, upitala ko od toga što oni rade ima stvarne koristi i o kakvoj se tačno koristi radi? Gdje su pred svojim studentima povukli granicu između naučnog metoda i ideologije koja ih plaća?

S olimpske visine šprdaju se s etcs bodovima i bravurozno dokazuju da se znanje ne može mjeriti. Superiorni nad karikaturama koje proizvode, ne pomišljaju da ti bodovi nude i drugačije perspektive. Naprimjer, perspektivu dozvoljenog optimalnog opterećenja studenta.

Ono, takvo opterećenje, ne može biti veće od 40 sati sedmično. To je pravo zagarantovano svakom građaninu. Humanizam se zalaže za jednakost. Teorijski. Praktično, studenti su valjda niža bića, i uredu je da rade duplo. Homo (student) homini (profesoru) asinus (magarac).

Pretvoreno u etcs bodove, to opterećenje studenata definiše i zakon o visokom obrazovanju. Student ne smije u toku jednog semestra raditi više od 750 sati. Može ako želi, ali se to od njega ne može tražiti, i ne smije se kažnjavati ako to nije učinio.

Ako jedan predmet u semestru vrijedi 4 etcs boda, to znači da student u tom semestru, za taj pre-

dmet, ne mora potrošiti više od 100 sati. (U bolonjskoj matematici, jedan bod znači 25 sati opterećenja studenta.)

Humanizam, međutim, pjeni na kalkulacije ove vrste. Humanisti (inače vješti s bodovima kad se tiču njihovih platnih lista) ne vole bodovanja koja banalizuju svetinju znanja. Iako se ovdje ne radi o znanju, nego o poštenju.

Svaki humanista i profesor dužan je (opet prema tom prokletom bolonjskom zakonu!) na početku semestra objaviti u tzv. silabusu šta planira postići, kojim sredstvima i u kojem vremenu. (I još koješta, ali ovo je za našu jednačinu bitno.) Ukoliko njegov predmet ima 4 etcs boda (100 sati!) student ne smije dobiti zadatke koji će ga opteretiti više. Kad se saberu časovi predavanja, vježbi, seminara, praktičnog rada, čitanja literature, pisanja seminarskih radova, suma treba biti 100. Prosto ko pasulj. Jedan etcs bod = 25 sati rada. 30 etcs bodova u semestru = 750 rada. Čitanje s razumijevanjem i pamćenjem (učenje) jedne stranice knjige = 10 minuta.

Ali jednačina, iako nema veze s pasuljem, smrdi. Interes je profesora da zbog norme ima više časova predavanja.

Interes je asistenata da zbog norme imaju više časova vježbi.

Interes je predmeta da literatura bude respektabilna, i obimom i značajem.

Interes je fakulteta da svi profesori imaju normu.

Itđ. I kad svi upišu svoje interese, zbir daleko premaši dozvoljenu cifru.

Hoćemo li otpuštati višak akademskih radnika? Ne.

Hoćemo li smanjivati norme profesora? Ne.

Hoćemo li svoditi nauku na kurs opismenjavanja? Ne.

Šta nam onda ostaje?

Da opteretimo studente i opravdamo se priručnom humanističkom empatijom: i mi smo bili isto preopterećeni.

Šta onda ostaje studentima?

Da se pobune? Ne, jer se boje i jer nisu imali od koga naučiti da se hrabrost isplati.

Da traže pravnu zaštitu? Ne, jer nisu imali od koga naučiti da pravo daje rezultate.

Bakalari su potrošni materijal u akademskom napredovanju.

Budući da ne mogu znati sve, jer sve što se od njih traži nemoguće je znati (i što ne zna niti jedan

profesor, jer ga ne zanima, jer je zaboravio, jer nije ni važno), studentima ostaje da budu raja s profesorima i da manjak upućenosti nadoknade viškom poslušnosti.

Tako univerzitet, kao fabrika ideoloških kadrova, postiže svoj cilj, za koji ga novcem poreskih obveznika plaća elita na vlasti.

S etcs bodovima ili bez njih, s bolonjom ili bez nje, dijagnoza bolesti izraziva je jednačinom:

$P \times O = 750$ (pri čemu je P broj predmeta a O vrijeme potrebno da student savlada sve što je potrebno za jedan predmet).

Univerzitet, ukoliko ne želi biti odgovoran za degenetski inženjering, može ili tražiti izmjene zakona po kome će se radna sedmica povećati na 80 sati za građane nižeg reda (studente) ili s procesa bolonjkanja preći na bolonjski proces u skladu sa zakonom po kojem prima platu.

Stabloid

Stranac i turista u Bosni, prije ili kasnije, ugledaće na nekom zidu poster nazvan Bosanska dinastija Kotromanića, koji se kao virus u nekoliko proteklih godina proširio školama i drugim javnim ustanovama. On ne mora znati da je taj stabloid karikaturalan ne samo po tehnici nego i po odnosu prema činjenicama. Stranac koji ne razumije naš jezik ne mora se pitati kako to neki ban može istovremeno biti i nepoznatog imena i Kotromanić. Prepušten intuiciji, slobodno će zaključivati da poster okačen u Pošti promoviše neke poštanske marke, izložen u galeriji najavljuje izložbu naivne

umjetnosti, a da visi u restoranu jer se gazda preziva Kotromanić.

Ako isti taj stranac slučajno zaluta u hol neke osnovne škole, on ne mora znati, kao što vjerovatno ne znaju ni prosvjetnici u zbornici, da princeza Katarina (druga odozgo desno) predstavljena na slici nema veze sa XIV vijekom. Iako bi tim pedagozima ipak trebalo biti čudno što jedna dvanaestogodišnjakinja (pored slike piše: 1349-1361) izgleda umorno kao poslije treće smjene u bordelu. Neko bi od njih možda mogao objasniti učenicima zašto je dekolte njima zabranjen a ćerki Đurđa Brankovića (čiji se lik zapravo nalazi na mramornom reljefu s konca 18. stoljeća, danas u Pokrajinskom muzeju u Celju) nije. Najzad, gdje su svi ti nastavnici historije i povijesti da pitaju naglas šta će Brankovića među Kotromanićima?

Ali ako dobronamjernog stranca put nanese u Rektorat Univerziteta u Sarajevu, pa prije nego išta drugo još kroz staklena vrata vidi isti poster, šta može zaključiti?

Da se radi o najavi nekog naučnog skupa, koji će okupiti pod jednu kupolu naučnoistraživački establišment sa svih gradskih fakulteta?

Već čuje najave izlaganja...

Filozofski fakultet: Josip Broz Kotromanić; eksplicakcija Deblo-Pontijeve metode

Prirodnomatemički fakultet: Periodni sistem porodice Kotromanić

Fakultet za ugostiteljstvo i turizam: Od banice do gibanice; recepti na stećcima

Akademija scenskih umjetnosti: Bobovac kao inspiracija Volta Diznija

Medicinski fakultet: Princeza Katarina i rano otkrivanje dojke

Mašinski fakultet: Hidraulika balvana

Kriminalistika: Najnoviji prilozii tezi da se Dabišin i Jelenin sin nepoznatog imena zvao Grubača i da je bio kćerka Dabišinog brata od tetke Prijezle

Šumarski fakultet: Neki aspekti oprašivanja i prihrane porodičnih stabala s posebnim osvrtom na stablo Kotromanića

Građevinski fakultet: Tvrtkov koeficijent kao konstanta u statici debla

Saobraćajni fakultet: Regulacija saobraćaja svjetlosnom signalizacijom u doba Kotromanića

Ekonomski fakultet: PDV u srednjovjekovnim boscanskim poveljama

Veterinarski fakultet: Porodično stablo hrtova dinastije Kotromanića, od hrta nepoznatog imena 948 do hrta Karamana

Arhitektonski fakultet: Plastika ćerpića u XIV vijeku

Farmacija: Stećci i ljekovito bilje

Elektrotehnički fakultet: Bogumili i elektrifikacija

Pedagoški fakultet: Funkcija bajke u cjeloživotnom učenju

Velika je vjerovatnoća da će turista ostati zaglušen zvučnošću tema i da neće razumjeti pravi smisao slikovnice kao reprezenta Rektorata. Tako mnoga druga pitanja u vezi s posterom neće biti postavljena. Naprimjer: Ko odlučuje o tome šta će visiti u Rektoratu? Je li pravilo: ko kreći taj kaći, ili ima neka procedura? Postoji li negdje neki zapisnik s obrazloženjem kako se došlo do toga da baš ovo deblo najbolje reprezentuje vrijednosti Sarajevskog univerziteta? A ima i težih pitanja: Gdje su sakupljeni i objavljeni, kada i kako naučno odbrnjeni argumenti koje zastupa ovaj zoster-poster? Igraju li zvekir o sindžiru i uopšte srednjovjekovno kostimiranje rektora i dekana neku ulogu u feudalizaciji nauke? Najzad: Jesu li u vezi ova crtarija na ulazu u Rektorat i zatvorena vrata Zemaljskog muzeja?

Biće da jesu; jer čemu, zaista, onolika zgrada i onoliko zemljište, ako 700 godina može stati na jedan papir formata B0?

Zakon o segregatnom stanju

“Pod jednakim uvjetima iz ovih Kriterija, prednost imaju: djeca boraca-branitelja BiH, djeca ratnih

vojnih invalida, djeca šehida i poginulih boraca – branitelja i umrlih ratnih vojnih invalida, djeca organizatora otpora, djeca veterana – prvoboraca i djeca nosilaca najviših ratnih priznanja.”

Od riječi do riječi, tako se prilikom upisa na fakultet poštuje i primjenjuje Zakon o dopunskim pravima boraca-branitelja BiH, prečišćeni tekst, Sl. novine Kantona Sarajevo, broj 9/07.

Kolumnisti profesionalcu i pravniku amateru nije baš najjasnije zašto bi se prava boraca prenosila na njihovu djecu. Kakve pravne (i medicinske) veze ima to što je otac bio bolničar na Hladivodama s tim što dijete želi biti ljekar na Koševu? Ali pravo je nauka i ne trpi amaterizam. Pravicima je sigurno ta veza jasna, i njima je samorazumljivo ono što kolumnistu zbunjuje.

Zbunjuje ga, naprimjer, imaju li pod jednakim uvjetima iz ovih kriterija ista prava djeca invalida i djeca poginulih. Ili djeca invalida s različitim procentom invaliditeta? Hoće li fakultet i tu napraviti razliku, pa primiti kandidata kome je roditelj veći invalid? Ima li veze kako je borac poginuo: puneci cijev ili prazneći granap? Jesu li branitelji i oni koji su rušili Ferhadiju, i Stari most, i crkvu Svete trojice na Bjelušinama, i čije bi dijete, u međusobnom obračunu, imalo prednost pri upisu na arhitekturu? Je li upisnim komisijama svejedno da li je roditelj kandidata grabio grah iz kazana ili bacao ljude u Kazane?

(Kolumnista se s mukom uzdržava od ređanja ovakvih pitanja unedogled, opravdano se pribojavajući mogućnosti da čitaoci morbidnost pripišu njemu a ne Zakonu i Kriterijima koji ne razlikuju pravdu i privilegije.)

Pravicima je u ovih nekoliko redaka sve jasno; da nije, možda bi neka njihova udruga, ili komora, zakonodavcu postavila poneko laičko pitanje. Naprimjer, ko su organizatori otpora, i na kakav se otpor i kome otpor misli: vojnički ili građanski? Je li otpor prisilnom kopanju i mobilizaciji u uličnim racijama također bio otpor? Pravi li zakon razliku između onoga ko se opirao vojnoj policiji i onoga ko se opirao ustašama i četnicima?

I ko bi prema ovom zakonu bili prvoborci? Oni koji su prvi uzeli oružje ili oni koji su prvi dobili akreditacije? Je li smrt na liniji s vrećom jabuka na prsima junačkija od smrti pred pivarom s kanisterom na leđima?

Međutim, pošto je sve jasno, laika čudi da ovaj zakon nije prerastao u običajno pravo; nego se još

Ukoliko se na listi kandidata u kvoti do 4% nalazi više kandidata iz država nastalih nakon raspada SFRJ koji ostvare isti broj bodova, primaju se svi kandidati u statusu za koji konkurišu, a lista se proširuje za taj broj kandidata državljanima BiH.

Pod jednakim uvjetima iz ovih Kriterija, prednost imaju: djeca boraca-branitelja BiH,

- djeca ratnih vojnih invalida; djeca šehida i poginulih i nestalih boraca – branitelja i umrlih ratnih vojnih invalida,
- djeca organizatora otpora,
- djeca veterana – prvoboraca i
- djeca nosilaca najviših ratnih priznanja (Cl. 1., 2., 5. i 24. Zakona o dopunskim pravima boraca-branitelja BiH-prečišćeni tekst („Sl. novine Kantona Sarajevo“, broj 9/07)“;

Član 11.

Invalidi sa utvrđenim sto procentnim invaliditetom imaju pravo upisati se jedanput na određeni studijski program na Univerzitetu kao studenti budžetski finansiranih mjesta, pod uvjetima:

- a) da su položili prijemni ispit;
- b) da su sposobni obavljati praktične zadatke u nastavi;
- c) da su stekli pravo upisa na odgovarajući ciklus studija visokoškolske ustanove kao javne ustanove i
- d) da su dostavili dokaz nadležne institucije o statusu invalida i procentu invaliditeta.

Član 12.

Detaljnije informacije o mjestu i vremenu predaje dokumenata za upis, kao i druge relevantne informacije, bit će objavljene na odgovarajućem mjestu.

uvijek sitnice poput upisa na fakultet moraju regulisati nekakvim kriterijima. I s opravdanom zabrinutošću pita se pokrivaju li slični pravni akti i druge oblasti života; naprimjer, ako dječiji dispanzer nema dovoljno vakcina, hoće li bebe prvoboraca prve osjetiti ubod zdravlja? Imaju li potomci branitelja prednost u redu za ljuljaške i tobogane? Hoće li njihovo porijeklo, u nesrećama, biti kriterij trijaže? I najzad, zašto bi bebama djece prvoboraca uskraćivali roditeljska prava?

Zar ne bi i u tramvaju negdje trebalo pisati: “Pod jednakim uvjetima iz ovih Kriterija, obavezu da stanu starijima prvo imaju djeca neboraca-nebranitelja BiH?” Obrne li se stvar na ovu stranu, već bi rodne listove trebalo nekako obilježiti (bezbolnije je nego tetovirati djecu) da svima uvijek i svugdje bude lako i jednostavno znati koja djeca pod jednakim uslovima imaju MANJA prava – samo zato što su njihovi roditelji umrli pod točkovi- ma pijanih vozača, ili zato što su ostali invalidi nakon neadekvatnih medicinskih tretmana, ili zato što su, neželjeni, rasli u domovima, ili s tetkama? Iz ove perspektive zakon utemeljen na čistom porijeklu (gotovo da je svejedno što se ne radi o rasnom nego o ideološkom) mogao je biti umjesto u Sarajevu sačinjen u Nirnbergu. U suštini, on nije tu zbog ratom unesrećene djece nego zbog elite koja sitnim ustupcima topovskom mesu skreće pažnju s raznja na kojem već dvije decenije vrti masan i debeo ratni plijen. ●

Biblioteka

OBRAZOVNI = STVARALAČKI PROCES

Namir Ibrahimović / Osman Zukić

Redakcija Školegijuma preporučuje knjige za školske zbornice.

Škola opasnih namjera

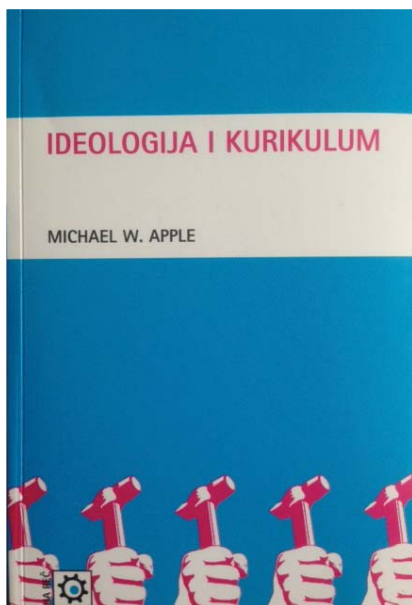
Michael W. Apple, Ideologija i kurikulum, Fabrika knjiga, Beograd, 2012., prijevod: Đorđe Tomić

“Činjenica da su zakoni prvo morali biti prekršeni na ulici da bi ih sudovi poništili obično se ne naglašava u kurikulumima društvenih nauka. A upravo kroz takve aktivnosti ostvaren je veliki dio napretka”, piše Apple u sjajnoj i na naše jezike konačno prevedenoj knjizi “Ideologija i kurikulum”.

Prvo izdanje objavljeno je još 1978. godine i sastojalo se od 8 poglavlja u kojima je autor govorio o ideološkom djelovanju javnog i skrivenog kurikuluma, razlozima osnivanja javnih škola, kako obrazovne institucije osiguravaju ekonomsku i kulturnu reprodukciju koja ne vodi u pitanje klasnu podijeljenost društva. U prijevodu čitamo treće izdanje knjige iz 2004. godine koje osim osnovnih 8 poglavlja sadrži još dva –

autorov tekst o ideologiji i obrazovanju u Americi nakon 11. septembra te opširnim interviewom u kojem Apple izlaže svoje stavove o školskim praksama na početku XXI stoljeća.

Na više od 400 stranica preispituje se obrazovna teorija i praksa prisutna u većini zemalja na svijetu – da obrazovanje služi održavanju društvenih nejednakosti.

Klasifikacija je segregacija

Vrijednost ove knjige je u tome što kao nastavnik počinjete preispitivati vlastite poglede i stavove vezane za obrazovne teorije i prakse koje ste usvojili učeći i predajući u obrazovnim ustanovama. Apple vas “tjera” da preispitate obrazovne aksiome: škola je ustanova u kojoj svaki učenik ima jednake šanse za uspješno učenje, nastavnici i uprava škole su politički neutralni te aksiom da obrazovanje nužno mora pratiti ekonomske politike društva u cjelini. Argumenti koje autor nudi u knjizi dovode u

pitanje sve navedene tvrdnje i nužno sudionicima obrazovnog procesa otvaraju drugačiji pogled na cjelokupnu obrazovnu aktivnost. Naime, is-

školegijum prvo polugodište 2012/13.

traživanja koja su rađena u Americi sedamdesetih godina prošlog stoljeća nedvojbeno ukazuju na to da obrazovni sistem određuje život većini đaka, klasificirajući ih u grupe koje jesu ili nisu sposobne nešto učiniti i/ili usvojiti. Usprkos svim pokazateljima, obrazovanje se nije mnogo mijenjalo, a kada iskreno pogledate škole u kojima ste radili ili radite, shvatite da je to stanje u vašem neposrednom okruženju i danas.

Apple predlaže da škole ne budu mjesta u kojima će se učenicima servirati gotova znanja iz prirodnih i društvenih nauka, već će ih se učiti o sukobu mišljenja i stavova koji su doveli do nekih naučnih otkrića ili teorija u društvenim naukama, upućivaće ih se na kontekst nastanka teorija, na otkrića kako bi ih se navelo da i sami stvaraju, a ne samo reproduciraju. Tako se đaci navikavaju da sukob nije ništa loše i da nužno vodi ka novim otkrićima, originalnim idejama koje poboljšavaju život zajednice i čovječanstva općenito. Trenutno škole uče đake da budu poslušni, da poštuju hijerarhiju u društvu i da prihvate mjesto koje im je unaprijed određeno.

Jesu li u školi svi jednaki?

“Htjeli mi to priznati ili ne, kurikulum i ostali važni problemi iz sfere obrazovanja oduvek su bili blisko povezani sa istorijom klase, rase, roda i verskih sukoba, kako u SAD-u tako i u drugim zemljama”, piše Apple. Kad kao nastavnik pogledam đake kojima sam predavao vidim kako djeca u bh. društvu koja pripadaju vladajućoj ili imućnoj klasi ostvaruju mnogo bolje rezultate u školi od onih koji nemaju privilegiju dodatnog obrazovanja, životnih pogodnosti, putovanja i susreta s tehnološkim novitetima. Problem je što javna škola ništa ne čini da svim učenicima omogući da usvoje potrebne vještine, znanja, etiku, koja će tako omogućiti i napredak društva. Apple posebno naglašava protjerivanje etike iz obrazovanja nauštrb znanja koje je jedino mjerodavno testiranjima i jako je sredstvo discipliniranja nastavnika i đaka.

Na nekoliko mjesta u knjizi autor naglašava da je vrlo teško prste ideologije uhvatiti na konkretnom djelu – desetljećima se ostvaruju ciljevi koje su zacrtali kreatori obaveznih javnih škola (osiguravanje poslušnog stanovništva koje ne dovodi u pitanje nejednakosti u društvu) – situacija je mnogo složenija, edukatori su prestali postavljati pitanja i slijede ono što su naučili tokom svog obrazovanja i tako što poštuju trenutne obrazovne politike.

Tri razloga zašto nastavnici i nastavnice u BiH trebaju pročitati ovu knjigu:

- 1) Apple, pišući o obrazovnoj praksi u Americi sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kao da govori o bh. školama danas
- 2) Apple pokazuje kako mi nastavnici nesvjesno učestvujemo u održavanju segregacije u društvu
- 3) Apple zagovara vraćanje protjeranih tema iz školskih kurikuluma: sukob i pobuna jer tako će đaci manje reprodukovati, a više stvarati.

Namir Ibrahimović

Vodič kroz sociologiju obrazovanja

Šeron Gevirc, Alan Krib, *Razumevanje obrazovanja – sociološka perspektiva*, Fabrika knjiga, Beograd, 2012.

Obrazovanje je proces koji je moguće sagledati iz različitih vizura, često, nažalost, zamagljenih partikularnim interesima. Naučno gledište, naročito sociološko, može doprinijeti razumijevanju ovog fenomena kako bi se teorija usaglasila sa praksom i postigao dogovor koji je primjenljiv na obrazovni sistem. U tom je ključu i studija “Razumevanje obrazovanja – sociološka perspektiva” autora Alana Kriba i Šeron Gevirc, u izdanju beogradske Fabrike knjiga. Osnovni cilj studije je izbjeći uobičajenu deskripciju sociologije obrazovanja, s punom sviješću o novim pristupima (kakvi

su postmodernistički), koji su unijeli razdor u standardizirana tumačenja i doveli u pitanje odnos sociologije obrazovanja i društvenih vrijednosti. Unutar ove oblasti, namjera je autora pro-

naći konkretna polja djelovanja, imenovati različite procese i institucije unutar kojih se oblikuju obrazovni fenomeni. U velikoj je mjeri istaknuta normativna dimenzija ovog sociološkog usmjerenja, koja je, u prijašnjim radovima, bila zanemarljiva iz bojazni (ne)pozvanosti sociologa da donose negativne i pozitivne ocjene onih pojava koje se tiču obrazovanja.

Sistematiziranje znanja

Knjiga se sastoji od tri tematske oblasti: u prvom se dijelu obrađuju osnovne odlike šireg polja sociologije obrazovanja. Opisani teorijski stavovi odskakuju od klasičnog naučnog rječnika, te se na vrlo plastičan način – kroz različite situacije, medijske, kao i znanstvene napise o slučajevima koji se tiču obrazovanja – pojašnjava, ali i redefinira sam pojam obrazovanja kao domen usko vezan za školu i školstvo. Ukazuje se i na standardne obrazovne matrice koje učenike odvajaju od savremenih tokova društva i onemogućavaju im upoznavanje drugačijih (primjerice, heteroseksualna obrazovna matrica), te se, još jednom, podvlači prisutnost obrazovanja u tokovima moći, njegova ekonomska vrijednost kroz privatizaciju i samim tim, opasnost zloupotrebe i manipulisanja. Drugi se dio ("Ključne teme") tiče četiri polja u kojima se, pojedinačno, fokusiraju svi obrazovni aspekti: društvena reprodukcija, znanje i nastavni program, identitet i rad nastavnika. Vrš se odmak od starijih i konzervativnijih tekstova ka postmodernističkim teorijama unutar kojih se spominju autori poput Žirua i Burdijea, ali i analizama podataka stanja u školama, preko kojih se daje šira slika. Pitanje društvene reprodukcije je, tako, usmjereno ka pitanju nejednakosti – od općenite društvene ka nešto užem polju, kakvo je perspektiva etničkih manjina i njihov uspjeh u školama. Identitet se razmatra kao hibridan i fluidan i raspravlja se o problematičnosti ovog aspekta u obrazovanju, s obzirom na različite stereotipe kojima su podložni pojedini učenici kao marginalna rasa, etnička, religijska ili druga grupacija. Kao rješenje se spominje model multikulturalnog obrazovanja, ali se govori i o njegovim problematičnim tačkama (npr. površno poznavanje činjenica o nečijem identitetu vodi ka upadanju u generalizaciju). Cjelokupan kontekst ove studije jeste unutar sociološkog polja, odnosno sociologije obrazovanja, pokušavajući je prikazati kao disciplinu sa po-

litičkom i etičkom dimenzijom. Iako podvlače i pojašnjavaju različite sociološke pristupe, autori smatraju da je dužnost sociologa refleksivnost unutar svakih od navedenih pristupa, bez obzira unutar kojih premisa operišu. U posljednjem dijelu pozivaju na etičku dimenziju socioloških istraživanja i spremnost na polemisanje sa vlastitim radovima, uzimanje u obzir različitih mišljenja i stavova, te punu svijest o "odgovornosti za političke i etičke implikacije svojih istraživanja".

Etičnost prije svega!

Sociologija je naučna disciplina koja sistematski proučava društvene procese, institucije i strukture s ciljem da doprinese našem znanju o tim stvarima – ovako je definiraju autori. Na ovoj su premisi – doprinošenje određenom fondu stečenog znanja o svijetu i pojavama unutar njega, konkretnije, obrazovanju – zasnovali cjelokupnu studiju, naglašavajući da se jaz između prakse i teorije može prevazići. Etičnost ovog procesa je od ključnog značaja u vlastitom razumijevanju procesa obrazovanja – samo se pravilnim ocrtavanjem implikacija koje različiti sudovi mogu ostaviti po obrazovanje, mogu, napokon, konkretizirati i usaglasiti oprečni stavovi, u korist svih sudionika obrazovnog procesa.

Svakom sudioniku obrazovnog procesa, naročito nastavnicima i profesorima, ova knjiga može ponuditi dragocjenu sintezu praktičnog i teorijskog – teoretičari obrazovanja moraju naći zajedničko tlo sa praktičarima obrazovanja, imenovati ključne probleme i ponuditi platforme za njihovo rješenje, bez zadržavanja u prošlosti i studija koje aktuelnim obrazovnim procesima ne nude ništa novo. Obrazovanje je multidisciplinarno, i ono treba biti shvaćeno kao takvo: studije, analize i diskusije u vrlo konkretnim pitanjima današnjeg školstva, u suradnji sa onima koji, iz prve ruke, mogu ponuditi svoja iskustva, na najbezbolniji način može ponuditi pozitivna i provodiva rješenja. Sociologija je normativna disciplina, i ona može ponuditi (i nudi) normative za obrazovanje; takvi su normativi beskorisni ukoliko u njihovom osmišljavanju podjednako ne sudjeluju i nastavnik i sociolog.

Zašto bi nastavnicima bilo važno da pročitaju ovu knjigu? Jer će bolje razumjeti posao kojim se bave. Jer će naučiti mnogo toga novoga o obrazovanju unutar društvenih gibanja. Jer će sa iskustvom

čitanja ove knjige lakše uočiti uzroke i posljedice određenih promjena u društvu.

Osman Zukić

Sve što ste htjeli znati o obrazovanju u Finskoj, a niste smjeli pitati

Pasi Sahlberg, *Lekcije iz Finske*, Školska knjiga, Zagreb, 2012., prijevod: Ivana Brozić

Pričamo o njemu, težimo mu, previše nam je idealan, nestvaran, često ga spominjemo kad govorimo u kom pravcu se trebamo reformirati – obrazovni sistem u Finskoj. Zemlja s malo većim brojem stanovnika od BiH postala je mjesto hodočašća za veliki broj država koje žele reformirati svoj obrazovni sistem, koji žele otkriti tajnu kako da obrazovanje bude veoma značajan segment društva. Najuspješniji srednjoškolci se bore za upis na nastavničke fakultete, nastavnici nisu robovi administracije, stalno se usavršavaju i imaju puno povjerenje roditelja.

Najbolji smo, al' nam je svejedno

Uspjesi đaka iz finskih školskih ustanova na međunarodnim testiranjima (PISA, TIMSS) ovu su sjevernoeuropsku državu usmjerili ka idealnom obrazovnom modelu. Pasi Sahlberg, autor knjige "Lekcije iz Finske" i jedan od važnih aktera u reformi finskog obrazovnog sistema devedesetih godina, naglašava da nastavnici i nisu baš oduševljeni međunarodnim testiranjima jer se tako zanemaruju mnoge druge bitne stvari u radu samih škola. No, osim visoke pozicije u okviru čitalačke, matematičke i prirodnonaučne pismenosti, finski obrazovni sistem oduševljava i zbog dva druga podatka: najmanja je razlika među najboljim i najlošijim učenicima na međunarodnim testiranjima; nastavnici u Finskoj uopće ne troše brojne časove kako bi pripremili đake za testiranja. U samoj obrazovnoj praksi malo je testova, mnogo više pažnje posvećuje se razvoju kritičkog mišljenja, me-

đusobnim odnosima, i čini se sve kako bi apsolutna većina usvojila sadržaj kurikula.

Kurikulum u Finskoj ne propisuje niti njegovu realizaciju nadgleda neko državno tijelo (od 1990. ne postoji nikakva institucija pandan pedagoškim zavodima u nas) već to rade sami nastavnici zajedno s upravom škole i lokalnom zajednicom. *Peruskoulu* je naziv za devetogodišnju, novu i reformiranu osnovnu školu u kojoj su ključ nastavnici, tvrdi Sahlberg.

Koje nam lekcije nudi autor?

Reforma se ne događa preko noći, trebaju proći desetine godina da bi se vidjeli rezultati. Kada su Finci krenuli u svoju prvu reformu, početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, veliku pažnju posvetili su reformi nastavničkih fakulteta i pošttrili kriterije za upis, podsjeća autor. Nije bilo više dovoljno imati odličan uspjeh u srednjoj školi, jako važno je bilo posjedovati i druge kvalitete za nastavnika – kreativnost, komunikativnost, predanost. Za reformu obrazovnog sistema treba postojati politička saglasnost (i pozici-

je i opozicije) kako se tokom godina obrazovna politika ne bi mijenjala promjenom političkih subjekata na vlasti. Nastavnici se moraju konstantno i besplatno usavršavati. Ako se društvene elite i javnost zaklinju u obrazovanje i vjeruju da je to budućnost neke zemlje, onda se moraju izdvajati i značajna sredstva iz budžeta za poboljšanja školovanja.

Naravno, nemoguće je preslikati finski obrazovni model (i sam Sahlberg naglašava da svako društvo treba pronaći svoj put u reformi obrazovanja), ali iskustva iz višedecenijske promjene koja su predstavljena u ovoj knjizi mogu pomoći i bh. društvu da shvati šta se sve u zajednici mora promijeniti da bismo imali bolje škole i obrazovane stanovnike.

Namir Ibrahimović ●

STRESS & CLIPPING

Zašto djeca mirze

...direktori tvrde da nema razloga za brigu
...osnovnim
školama zarazila se ušima

PRVA SLOVA UČE KOD KUĆE

PREMA ISTRAŽIVAŃIMA UNESKA, ČAK 15 ODSTO ĐUDI U BIH NIJE ZAVRŠILO NI OSNOVNU ŠKOLU

BOSNA PUHA NEPIISMENIH

Oni žive u selu, sve više onih koji osim imena, ne znaju da napišu ni najlpi grupu

Униформе бришу разлике и свађе

Prvašići svakodnevno nose pet do 10 kilograma - trećinu vlastite težine!

...nositi ili vući teret manji od 15% njihove težine

INTERVJU Damir Mašić, federalni ministar nauke i obrazovanja

Najveći problem je nadležnost koja je svedena na 10 kanton

Arzija
ipak ne
direkto

Eva
U Ek
šle školske godin
Bje
izbje

ŠKO
UČ
n

ŠKOLU?

Isti nastavnik predaje srpski i bosanski jezik

SDA podržala SDP-ov prijedlog u Bugojnu

Kruške i jabuke (ipak) mogu skupa

Kukasti križ

Bušatić je istakao da je najveći šok kod

Protest budžetskim korisnika u Zvorniku

Prosvjetari neće odustati od prekida nastave

NSKOG SDA U SARAJEVU

Mahmutović e može biti orica!

NEVOLJE ĐAKA U DUBRAVAMA KOD GRADIŠKE

Nastava u hladnim učionicama

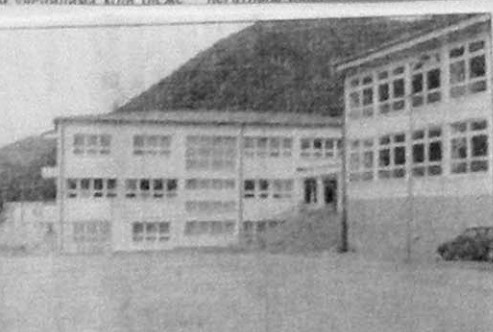
Lazna objava u predstavljenoj knjizi u Diželju

kuirani učenici Ekonomske škole

onomsku školu u je policiji oko 13 sati da je do- sandra Simoiović, urzdila da je riječ o lažnoj

ke sa nastave da egnu lošu ocjenu

SVAKI DAN PJEŠAČI 10 KILOMETARA

LE BEZ GREJAŃA

Besplatno obrazovanje u BiH je obična floskula

enici na časovima osili jakne i kape

ŠKOLEGIJUM 5

Poštovane čitateljice (nastavnice, direktorice, članice školskih uprava, inspektorice, roditeljice...)!

Testiramo prag patrijarhalne tolerancije. Svaki čitalac (nastavnik, direktor, član školske uprave, inspektor) koji zaključi da se Školegijum nije obratio njemu, jer je uzurpirao gramatička prava muškog roda, trebalo bi da se vrati u epsku pjesmu odakle je zalutao u obrazovanje. Vrijeme je za manje epike a više nauke. Školegijum se i u petom štampanom izdanju zalaže za kvalitetno školstvo u interesu pojedinca i zajednice, bez iracionalne pokornosti tradiciji na štetu kritičkog mišljenja. I dalje se radujemo novim saradnicama, glasovima "iz baze", s prvih redova borbe za bolje i pravednije obrazovanje.

Ovaj broj sačinjen je od sadržaja (dorađenih, skraćenih, prilagođenih štampanom mediju) objavljenih na sajtu www.skolegijum.ba. Jedan broj tekstova objavljuje se prvi put.

U prvom broju objavljen je program Redakcije:

"Školegijum, pokrenut je s namjerom da se obrati s tako neočekivanog mjesta u namjeri da otvori prostor za dijalog o boljem školstvu. Postojeće je loše, korumpirano i pretvoreno u zloćudno sredstvo nacionalističke indoktrinacije. To ne vidi samo onaj ko to ne želi vidjeti.

S iskustvom nastavnika, roditelja, đaka, novinara, naučnika i građanina Bosne i Hercegovine namjeravamo pisati o temama vezanim za obrazovanje: o zakonima, diskriminaciji, neprohodnosti, o pozitivnim primjerima, o dobroj i lošoj praksi, o kolegama za uzor, ali i onima za sramotu, o stručnim ispitima, o udžbenicima i biznisu, o djeci taocima. Nećemo voditi računa o nacionalnoj korektnosti, ma šta to bilo. Napadaćemo pojave, ne ljude, tražiti odgovornost a ne senzaciju, pisati kratko, s jasnim pitanjem na početku i s jasnim odgovorom ili stavom na kraju, kritikovati ne zbog zabave nego zbog promjene. Potrebno je više svjesnih šta je u školstvu loše, zašto je loše i koliko je loše, šta može bolje, kako može bolje i zašto treba bolje. Pisaćemo poštujući jezik a ne norme. Okupljajući tekstove u korice ovog magazina želimo omogućiti svim sadašnjim i budućim sagovornicima da nadoknade propušteno, i da se pozvani iznesenim činjenicama i stavovima uključe u uvijek korisnu i dobrodošlu raspravu o školstvu i obrazovanju." ●

Redakcija: **Namir Ibrahimović**, profesor književnosti, nastavnik u OŠ "Safvet-beg Bašagić". **Enes Kurtović**, diplomirani inženjer agronomije, radi u udruženju TERRA SANA u Sanskom Mostu, autor tri zbirke poezije, blogger (sektorg.blogspot.ba). **Jasmina Bajramović**, studentica master studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Osman Zukić**, student master studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Asim Đelilović**, docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, grafički urednik. **Srđan Arkoš**, profesor književnosti u penziji, lektor. **Boriša Gavrilović**, inženjer mašinstva, tehnički urednik. **Nenad Veličković**, književnik, docent na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, autor projekta i odgovorni urednik.

Saradnici: **Selma Hafizović**, profesorica BHS jezika i književnosti. **Marko Ban**, redakcijski pseudonim. **Ermina Beganović-Akvić**, prosvjetna radnica i roditelj iz Zenice. **Mirna Jančić-Doyle**, magistrica obrazovnih studija iz Sarajeva. **Rubina Čengić**, novinarka magazina Start. **Ljubomirka Nenadović**, pseudonim. **Tidža Hrasnica**, pseudonim. **Melisa Ismičić**, nastavnica b/h/s jezika i književnosti u Maglaju.

Fotografije: Naslovna i zadnja str., str. 29, 18-21, 41, 72, 117-123: Omnibus; str. 4-13, 31, 44, 45, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71: Nenad Veličković; str. 22: Robert Filipović; str. 19-21: COI Step by Step; str. 23, 25: Selma Hafizović; str. 26, 30, 36, 39, 40, 42-43, 47, 98, 99, 100: Enes Kurtović; str. 50-52, 54, 58, 62, 66, 70: Ljubomirka Nenadović; str. 82-85: Namir Ibrahimović.

Ilustracije: str. 16-17, 34-35, 48-49, 86-87, 113-115, 131 Asim Đelilović; str. 37: Izvodi iz recenzije čitanke za 9.

razred devetogodišnje osnovne škole *Svezame, otvori se*; str. 38: Matematika I, Boško Jagodić; str. 76-80: skenirani dijelovi iz čitanke *Svezame, otvori se 7*; str. 89-97: skenirani dijelovi citiranih udžbenika; str. 99: primjeri iz udžbenika Historija 9 (izdavači *Nam*, Tuzla – *Vrijeme*, Zenica); str. 102-112: primjeri iz udžbenika Čitanka 9 (Izdavači *Nam*, Tuzla – *Vrijeme*, Zenica) urednik Muamer Spahić, ilustrator Miralem Brkić.

Stress-clipping na str. 2-3, 128-129: Osman Zukić i Nenad Veličković.

Fotomontaža na str. 14: Enes Kurtović.

Tekst na str. 4-13 i 113: Nenad Veličković.

Faksimili na str. 72-75: redakcija.

Tabela na str. 93: iz udžbenika Geografija 9 / Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo.

Zahvaljujemo se MediaPlanu na urednom i redovnom praćenju onoga što mediji pišu o obrazovanju.

Svi do sada objavljeni brojevi dostupni su na internetu, na adresi: **www.skolegijum.ba/pdf**

Slobodno kopiranje i printanje.

E-mail redakcije:

skolegijum@gmail.com

skolegijum@skolegijum.ba

Čitajte nas na: **www.skolegijum.ba**

Izdavač: Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine

Tiraž: 5.000 primjeraka.

Štamparija: Unioninvestplastika dd Sarajevo Sarajevo, 2013. ●

Magazin za pravednije obrazovanje

